

א

תיק פלילי 97 / 15237

מדינת ישראל

נגד

ב

1. מיכה בר אילן

2. יהושע בן־עזרא

3. ברוך קרגולה

4. אדם מישורי

ג

5. יורם אייל

בבית־משפט השלום בתל־אביב־יפו

[17.4.2000]

ד

לפני הנשיאה ע' בקנשטיין והשופטים ע' בנימיני, מ' פלד

ביום 14.7.1997, סמוך לתחילת טקס הפתיחה של המכביה ה־15 (להלן – הטקס), בעת שהחלה המשלחת האוסטרלית לחצות את הגשר שהוקם לקראת הטקס מעל נחל הירקון (להלן – הגשר), קרס הגשר וארבעה מחברי המשלחת נהרגו ו־69 נפצעו. כתב־האישום מייחס את מותם ל־5 הנאשמים: נאשם 1 שהינו מהנדס במקצועו ומנהל חברת "בר אילן מהנדסים בע"מ"; נאשם 2 שהינו שותף ומנהל בחברת "בן עזרא קרגולה, מפעל מתכת בע"מ" (להלן – ב.ע.ק.); נאשם 3 הינו שותף ומנהל בחברת ב.ע.ק.; נאשם 4 שהינו מנהל חברת "ארגונית־הפקות ואירועים ותערוכות 1974 בע"מ" (להלן – הארגונית) ונאשם 5 שהיה יושב־ראש הוועד המארגן של משחקי המכביה ה־15.

ה

על־פי כתב־האישום, לאחר שבשל פערים כספיים נכשל המשא ומתן שניהל נאשם 5 עם שלטונות צה"ל בעניין הקמת גשר "ביילי" מעל נחל הירקון, קיבל נאשם 5 שלוש הצעות לבניית הגשר מגורמים אזרחיים, ובהן מנאשם 4. בסופו של דבר, כחודש וחצי לפני הטקס, פנה נאשם 5 לנאשם 4 כדי לברר עמו את פרטי הצעתו. נאשם 4 פנה לנאשם 2 כדי לברר האם הוא מסוגל להקים את הגשר. נאשם 2 פנה לאחד מעובדי חברת ב.ע.ק. כדי שיכין סקיצה גרפית לגשר (להלן – הסקיצה), שהועברה לנאשם 1. הלה הסכים לתכנן את הגשר עבור חברת ב.ע.ק., ונאשם 2 הסכים לבנות הגשר עבור נאשם 4. כחודש לפני הטקס, ובעקבות משא ומתן שנוהל בין השניים, הסכים נאשם 4 לבנות את הגשר עבור נאשם 5 בעלות של 85,000 ש"ח בצירוף

ו

ז

- מע"מ (הצעת הצבא שהתבססה על כיסוי עלויות ישירות בלבד עמדה על 288,000 ש"ח). למחרת סיכם נאשם 4 עם חברת ב.ע.ק. לבנות את הגשר תמורת 42,500 ש"ח בצירוף מע"מ. נאשמים 2 ו-31 הקימו את הגשר בעזרת פועלים מחברתם בתוך כשבוע, ולאחר תיקונים שונים שנעשו בהנחיית נאשם 1, לרבות תוספת של "רמפות" שנבנו ללא תכנון הנדסי כלשהו, ובעלות נוספת של 20,000 ש"ח. נאשם 1 אישר בכתב ידו 10¹ ימים לפני הטקס שהביצוע תואם לתכנית. ביום הטקס, כאמור, קרס הגשר.
- כתב האישום ייחס לכל הנאשמים חוסר מקצועיות וזלזול בחיי אדם; בנייה חפוזה וללא פיקוח נאות; התעלמות מתקני בנייה מחייבים וכן אי-קבלת היתר כמתחייב מחוק התכנון והבניה, תשכ"ה 1965 - (להלן – חוק התכנון והבניה).
- בנוסף, הואשם נאשם 1 בכך שלא הכין תכנית כלשהי לבניית הגשר והסתמך על הסקיצה שלא יכלה להוות תכנית אדריכלית לבניית הגשר; תכנן את הגשר על-פי תקן המיועד לבניינים ושבתפורש אינו מיועד לגשרים; לא תכנן את הגשר לעומס מספק ולתקנים הקבועים בחוק; תכנן את הבנייה באופן לקוי ורשלני; קיבל על עצמו מלכתחילה לבנות את הגשר עבור קבלן שאינו מוסמך לבנות גשרים; לא ביצע פיקוח עליון על ביצוע הבנייה; לא מסר למזמינים תכנית עבודה ולא הביא לידיעתם מידע חשוב; העביר הוראות לתיקונים באמצעות הטלפון בלבד ונתן אישור לגשר באופן רשלני ולא מקצועי, שלא איפשר את הבנתו.
- נאשמים 2 ו-31 נאשמו בכך שלא היו רשומים בפנקס הקבלנים כחוק; שקיבלו על עצמם בניית גשר בשעה שחברת ב.ע.ק. לא בנתה גשר מסוג זה בעבר; שנוהל קבלת ההזמנה והעברתה לנאשם 1 נעשו באופן לקוי; שלא דאגו לחוות דעת מוסמכת שתאשר את שיטת בניית הגשר; שכנו את ביסוס הגשר בניגוד לתקן ובאופן רשלני; שביצעו את הבנייה בזמן שלא הייתה ברשותם תכנית כוללת, כנדרש בחוק; שלא דאגו למנהל עבודה באתר; שביצעו את המעקות בלא תכניות והוראות ביצוע של מהנדס ורמת הביצוע של הבנייה הייתה לקויה ביותר (0000).
- נאשם 4 נאשם בכך שקיבל על עצמו את בניית הגשר על-אף שלא בנה גשר מסוג זה בעבר ועל-אף שהוא וחברתו לא היו רשומים בפנקס הקבלנים; שנוהל קבלת ההזמנה מנאשם 5 היה לקוי; שהעברת ההזמנה לביצוע אגד הגשר והביסוס לנאשמים 2 ו-31 שונתה, ולא כללה את המידע החשוב על היקף התנועה הצפויה על הגשר; שביצוע המדרכים נעשה ללא תיאום עם תכניתם של הנאשמים 2 ו-31 וכן ללא תיאום עם נאשם 1; שחיבור המדרכים לגשר נעשה בניגוד לתקן; שאגד הגשר, הביסוס, המעקות והמדרכים נבנו בלא פיקוח מלא של נאשם 5 וללא ביקורת על ביצוע ואיכות, כמתחייב בחוק; שבחר בחברת ב.ע.ק. כקבלן משנה, על-אף שלא הייתה כשירה לכך ושלא דאג למנהל עבודה באתר הבנייה.
- נאשם 5 נאשם בכך שהקציב שבועיים בלבד לתכנון וביצוע הקמת הגשר; שהזמין את הגשר מנאשם 4 בלא מעורבות של גורם הנדסי כלשהו; שבהיעדר גורם טכני בוועד המארגן, לא היה ביכולתו לפקח באופן מקצועי על ביצוע העבודות; שהוא לא ביצע בקרה מסודרת על תהליך ההזמנה והביצוע ולא קבע הנחיות לגבי תנועת אנשים וכלי רכב על הגשר לפני הטקס ובמהלכו; שלא מינה אחראי לביקורת, כמתחייב בחוק; שלא מינה מנהל עבודה באתר הבנייה; שלא מינה אחראי לנושא הבטיחות ושהכשיר את המעבר על הגשר, על-אף שלא היה ברשותו אישור מהנדס שהגשר יוכל לשאת אלפי ספורטאים בפרק זמן קצר.

כתב־האישום ייחס אפוא לכל אחד מהנאשמים עבירה של גרימת מוות ברשלנות על־פי סעיף 304 לחוק העונשין, תשל"ז1977 - (להלן – חוק העונשין), עבירה של חבלה ברשלנות לפי סעיף 341 לחוק העונשין, וכן עבירה של בנייה ללא היתר לפי סעיפים 204 ו208 לחוק התכנון והבניה, ועבירה של ביצוע עבודות הנדסה בנאיות בניגוד לסעיפים 14 ו161 לחוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, תשכ"ט1969 - (המיוחסת לנאשמים 2, 3 ו4 בלבד).

בית־משפט השלום פסק:

א. (1) סעיף 15(1) לפקודת הניזקין [נוסח חדש] פוטר אדם מאחריות נזיקית להתרשלות של קבלן עצמאי שהעסיק, ובלבד שלא התרשל בבחירת הקבלן העצמאי, והסתמכות על מצג של קבלן, בלא כל בדיקה עצמאית, איננה יכולה להיחשב כעמידה בחובה זו. מזמין שלא דרש לראות מסמך בדבר רישומו של הקבלן המבצע אצל רשם הקבלנים בסיווג הדרוש, ולא חקר בדבר ניסיונו הקודם בבניית מבנים מן הסוג הנדון, איננו יכול לצאת ידי חובה זו (1518).

ג. (2) על־פי תקנות הבטיחות בעבודה (עבודות בניה), תשמ"ח1988 -, מוטלת חובת מינוי מנהל עבודה על הקבלן הראשי, כאשר המזמין הטיל עליו את ביצוע הבנייה. מנוסח התקנות עולה בבירור כי המזמין לא ייחשב כ"מבצע בניה", והוא פטור מחובת מינוי מנהל עבודה, כאשר הוא ממנה קבלן ראשי לביצוע הפרויקט כולו, להבדיל מן המקרה שבו הוא ממנה כמה קבלנים לביצוע הפרויקט (2534).

ב. (1) מטרת חוק רישום קבלנים הייתה למנוע ביצוע בלתי תקין של מבנים, בשל חוסר מיומנות. היותו של קבלן בעל סיווג קבלני מתאים אינה עניין טכני שולי, שכן היא מבטיחה פיקוח הולם ומקצועיות רבה יותר בביצוע הבניה. יודגש כי לאור הקריטריונים הקבועים בסעיף 4 לחוק רישום קבלנים; לאור תקנות רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות (מנהלי עבודה), תשמ"ב1982 - ולאור תקנות רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות (ראיות ומבחנים לענפי משנה), תשמ"ט1988 -, הדורשת הצגת ראיות על ניסיון בענף במשך 5 שנים, לא היו יכולים ארגונית וב.ע.ק. להירשם כקבלן בסיווג של גשרים, בשל היעדר ניסיון מעשי בתחום זה כמנהלי עבודה. לכן, אין מדובר במחדל טכני של היעדר רישום, אלא בביצוע עבודות בתחום שארגונית וב.ע.ק. לא היו כשירים, מבחינה מהותית, לעסוק בו (536 – 537ב).

ד. (2) על־פי הגדרת "שלד" בתקנות התכנון והבניה (בקשה להיתר, תנאיו ואגרות), תשל"ו1970 -, המדרך הוא אמנם חלק מן השלד, ואולם זו טענה עובדתית־הנדסית, שלא הוקם לה בסיס ראיתי, ומשכך – אין לקבלה. אין גם ראיות על היקפן הכספי של עבודות ביצוע המדרך, ואין להביא בחשבון לצורך זה את העלות הכוללת של הגשר, או את השכר הכולל ששולם לארגונית כקבלן ראשי לכל הגשר. על־כן, יש לזכות את נאשם 4 מן העבירה של אי־ביצוע עבודות הנדסה בנאיות לפי חוק רישום קבלנים, בגין בניית המדרך (537 – 538ב).

ה. (3) האיסור בחוק רישום קבלנים אינו על מסירת עבודות הנדסה בנאיות בהתקשרות חוזית לאחר, אלא על עצם ביצוע העבודות. לפיכך, אין לקבל את עמדת התביעה לפיה קבלן ראשי שאיננו מבצע את הבנייה בפועל נחשב כ"מבצע" הבנייה לעניין חוק

- רישום קבלנים, וגם אם קיים ספק – יש להעדיף את הפירוש המקל עם הנאשם (538ד – ז).
- א (4) במקרה המתאים, וכפוף להוכחת הכוונה הפלילית הנדרשת, ניתן להעמיד לדין קבלן ראשי שמסר את ביצוע העבודות למי שאיננו קבלן רשום בעל סיווג מתאים, וזאת בשל היותו מסייע או משדל. במקרה דנן, לא ניתן להרשיע את נאשם 4 בגין עבודות שביצעה ב.ע.ק. עבור ארגונית, שהייתה הקבלן הראשי, והתביעה לא העלתה כנגד נאשם 4 טענה של סיוע או שידול. ודוק: על פי הדין אין די ברשלנותו של נאשם 4, הנובעת מהיעדר בדיקת כשירותה של ב.ע.ק. לבנות את הגשר, כדי להרשיעו בעבירה של סיוע או שידול ב.ע.ק. לבצע עבודות הנדסה בנאיות בניגוד לחוק רישום קבלנים (539א – ב).
- ב (5) אדם הנוטל על עצמו להיות קבלן ראשי למרות שאיננו רשום כלל כקבלן, או שאיננו רשום כקבלן בסיווג המתאים, בהחלט עלול להתחייב ברשלנות, אזרחית או פלילית, בשל מעשה זה. קבלן ראשי חייב לפקח על עבודת קבלן המשנה, ובהיעדר ניסיון וכישורים בתחום הבנייה הנדון – לא יוכל לעשות זאת כדבעי (539ג).
- ג (1) קבלן ראשי איננו רשאי לטעון כי הוא לא היה יכול לצפות שקבלן המשנה יפעל כפי שפעל: תמצית תפקידו היא לפקח על קבלן המשנה, על מנת לוודא שהוא פועל כשורה (542ה).
- ד (2) הן על פי החקיקה (**תקנות הבטיחות בעבודה (עבודות בניה)**), תשמ"ח (1988-) והן על פי הפסיקה, מוטלת חובת מינוי מנהל עבודה על הקבלן הראשי, שהמזמין הטיל עליו את ביצוע הבנייה. ואולם, קבלן משנה סביר לא יבנה בהיעדר מנהל עבודה מוסמך, כפי שאל לו לבנות בלא פיקוח הנדסי (555 – 556א).
- ה (1) **ד. חוק התכנון והבניה**, תשכ"ה 1965- אמנם איננו חל על גשר זמני, אך לעניין הנורמה הנוהגת בנושא מהות הפיקוח העליון, בהחלט ניתן להיעזר ב**תקנות התכנון והבניה (פיקוח עליון על הבניה)**, תשנ"ב 1992-, הקובעות כי הפיקוח העליון כולל הדרכה ומתן הנחיות לאחראי על הביקורת בתחום שעליו הוא אחראי, לאחראי לביצוע השלד, לקבלן הראשי, למנהל העבודה או למנהלי העבודה בכל הנוגע לבדיקת התאמת הביצוע לתכניות; כי יש לרשום את ההנחיות ביומן העבודה המוחזק באתר; כי על תכנית הקונסטרוקציה להימצא בידי מנהל העבודה וכי יש לקיים מעקב אחר בדיקות המעבדה של חומרי הבנייה (582ה – 1).
- ו (2) במקרה דנן, לא נתן נאשם 1 הנחיות למנהל עבודה מטעם הקבלן הראשי או למפקח הצמוד, שכן לא היו כלל מנהל עבודה ומפקח צמוד, תכניות ובדיקות מעבדה לא נעשו כלל, וגם יומן עבודה לא התנהל. די בכך כדי ללמד על טיבו של הפיקוח העליון שביצע נאשם 1. אין ספק גם שנאשם 1 ידע שהבנייה מתבצעת בלא נוכחות של מפקח צמוד ומנהל עבודה, ויש לדרות את טענותיו כאילו הניח שהם קיימים ומתפקדים בשטח; כאילו קיימים מהנדסים אחרים בפרויקט; כאילו קיים מפקח ומנהל פרויקט מטעם המזמין; כאילו קיים יועץ ביסוס; כאילו קיימות תכניות מפורטות; ועוד כהנה וכהנה הנחות התלושות מן המציאות, שלא היו ולא נבראו. הואיל ונאשם 1 ידע כי אין מפקח צמוד, הרי שהוא היה צריך לשאת בעצמו בנטל הפיקוח הצמוד, או להימנע

- מאישור הגשר. נאשם 1 גם לא מילא אחר חובתו להתריע בפני המזמין על כך שהעבודה מתבצעת בלא פיקוח צמוד (1582 – 1584).
- א (3) גם לו הייתה מתקבלת טענתו של נאשם 1, כי אינו אחראי כמהנדס על הגשר כולו – עדיין היה מקום לראות בו אחראי לכל גורמי הכשל בגשר, משום שהיה עליו לגלותם, ולהתריע על קיומם, שכן לא היה קושי להבחין בעין בפגמים הקשים במערכת הביסוס, בבעיית הכפיפה המקומית ובריתוכים במוטות החגורה העליונה, שעצם קיומם היה צריך להדליק נורה אדומה (4588 א – ה).
- ב (1) ה. אין לקבל את עמדת התביעה לפיה [חוק התכנון והבניה](#) חל גם על הקמת גשר זמני: כשם שנקבע בפסיקה שבניית מבנה זמני איננה נחשבת כ"הקמתו של בנין", כך אין לראות בהקמתו של גשר זמני "התוויתה של דרך" (7596 ד – ה).
- ג (2) השאלה אם "הקמתו של בנין" טעונה היתר על-פי החוק, נקבעת על-פי מבחן השכל הישר וההיגיון הפשוט של חיי המציאות. נפסק כי כדי שהצבתו של מבנה תהווה "הקמה", כלשון הסעיף, יש צורך במידה מסוימת של קביעות, כאשר שאלת משך ההצבה תיבחן הן באופן אובייקטיבי – על-פי תכונותיו הפיזיות של המבנה – והן באופן סובייקטיבי, קרי: בהתאם לכוונת הבונה (1596 – 7598).
- ד (3) במקרה דנן, גשר המכביה עמד על תלו במשך שלושה שבועות בלבד, וזה גם היה משך הזמן המתוכנן על-ידי מקימיו. על-פי המבחנים שנקבעו בפסיקה, אין לראות אפוא בגשר זמני זה "הקמתו של בנין" או "התוויתה של דרך" (598 ה – ו).
- ה (4) אין בתכלית הבטיחותית של [חוק התכנון והבניה](#) כדי לשנות את ההלכה הבסיסית לפיה אין החוק חל על מבנים זמניים. אמנם אין זה רצוי כי נושא הקמתם של מבנים זמניים בעלי היקף משמעותי, המיועדים לשימוש הציבור באירועים המוניים, ייוותר ללא כל פיקוח ציבורי, זולת הצורך ברישיון עסק שניתן על-פי אישור מהנדס, כפי שקרה במקרה דנן. ואולם לשם כך דרושה – ואף מחויבת המציאות – התערבות של המחוקק: [חוק התכנון והבניה](#) במתכונתו הנוכחית איננו מתאים למטרה זו, שכן הפעלתו מסורבלת וכרוכה בהליכי התנגדות ואישור הדורשים זמן ניכר, מה גם שמבנים מסוגו של גשר המכביה מוקמים לא אחת על קרקע ציבורית, ומן הסתם אין הם תואמים את תכנית המיתאר החלה במקום. זאת ועוד: ממכלול העדויות גם עולה כי בעבר לא נתבקש, ואף לא נדרש, היתר בנייה למבנים זמניים לצורך אירועים המוניים מסוג המכביה, כולל גשרי "ביילי" שהוקמו במכביות הקודמות וגשר העץ העומד במקום עד היום. לא מיותר לציין כי גם המשטרה לא דרשה במקרה דנא היתר בנייה לצורך הוצאת הרישיון לעריכת טקס הפתיחה במכביה, אלא הסתפקה באישור מהנדס (1598 – 1599).
- ו (5) בנסיבות אלה, לא נעברה על-ידי מי מהנאשמים עבירה של בנייה ללא היתר בניגוד ל[חוק התכנון והבניה](#) (1599).
- ז. חובת הזהירות המוטלת על מהנדס המוציא אישור, במהלך פעולתו המקצועית, רחבה יותר מאשר זו של אנשים רגילים. על-כן, אישור תקינותה של מערכת על-ידי מהנדס – גם אם מלכתחילה לא נכללה בדיקת תקינותה בגדר תפקידו – מקים חובת זהירות מושגית ומוחשית כאחד, כלפי כל מי שניתן היה לצפות שיכול הוא להינזק כתוצאה ממעשה האישור (1588 – 1589).

- ז. רשלנותם של נאשמים 1, 2 ו-3, שהתבטאה בהעלמת תסכולתו האמיתית של הגשר מידיעתם של נאשמים 4 ו-5 איננה נזכרת בכתב האישום, אולם הואיל ונקודה זו נדונה בהרחבה והתבררה במלואה במהלך שמיעת הראיות והסיכומים, ולנאשמים ניתנה יותר מאשר הזדמנות סבירה להתגונן בעניינה, ניתן ליחס להם גם בגינה את עבירת גרימת המוות ברשלנות, מכוח סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982-1984 (7594 – ז).
- א. (1) כאשר עסקינן בעבירה של רשלנות, שמהותה היא סטייה מנורמה של התנהגות סבירה, יש משמעות קרדינלית לתקן, המשקף סטנדרט מקובל ואחיד של בנייה, גם כאשר הוא איננו מחייב על-פי חוק. התקן משקף בדרך-כלל את הרף המינימלי הדרוש לבנייה, ולא את הרף הגבוה; לכן סטייה מהתקן – כמוה כירידה אל מתחת למינימום הדרוש (452ב – ג).
- ב. (2) אכן, הפסיקה הנוגעת לרשלנות הבהירה כי חיקוק הקובע נורמת התנהגות או אמצעי זהירות שיש לנקוט, ישמש ראיה – אמנם לא קונקלוסיבית – בשאלה כיצד צריך אדם סביר, שאינו רשלין, לנהוג, וזאת גם כאשר אותו חיקוק איננו חל בנסיבות המקרה. זאת ועוד: הואיל ובתי-המשפט מתייחסים אל תקן – גם כאשר הוא מחייב – כאל דרישת מינימום, הרי נפסק כי העובדה שאדם פעל על-פי התקן לא בהכרח תפטור אותו מאחריות לרשלנות, אם בנסיבות המקרה נדרשו אמצעי זהירות נוספים על אלו שנקבעו בתקן (452ד – 1453).
- ט. (3) במקרה דנן, הייתה חובה לתכנן את גשר המכביה על-פי התקן, על-אף שהתקן איננו חל מכוח חוק התכנון והבניה, וזאת משום שהתקן משקף אמת-מידה ממוצעת, אם לא מינימלית, בכל הנוגע לאמצעי הבטיחות שיש לנקוט בתכנון ובניית גשרים. התקן מהווה יותר מאשר אינדיקציה לסטנדרט הזהירות המחייב מתכנן מן היישוב. סטייה מהתקן בקנה מידה כל כך גדול כפי שהיה במקרה דנא – מהווה, ללא ספק, רשלנות (454א – ב).
- ה. (1) ת. (1) היסודות שהונחו בתיקון 39 לחוק העונשין מהווים את אבן הפינה לניתוח המצב המשפטי דהיום, וזאת תוך ראייה, הבחנה ובחינה של ההיבטים המשפטיים שהיו קיימים טרם התיקון. ניתן להסתייע בהלכות שנפסקו לגבי החוק הישן בשאלות שונות הנוגעות לרשלנות; אם כי דבר זה צריך להיעשות בזהירות ובאופן בררני, לאור ההגדרה החדשה של "רשלנות" (600א – ב).
- ו. (2) בעבירה של גרימת מוות ברשלנות על-פי סעיף 304 לחוק בנוסחו החדש, כשהוא נקרא במשולב עם סעיף 21 לחוק זה, היסודות העובדתיים הם מעשה או מחדל רשלני (הרכיב ההתנהגותי), הגורם למותו של אדם (הרכיב התוצאתי), קרי: קשר סיבתי עובדתי ומשפטי בין המעשה או המחדל לבין המוות. היסוד הנפשי של העבירה הוא מודעות בכוח לרכיב התוצאתי של העבירה, קרי: לאפשרות של גרימת המוות, אשר באה לצד מודעות בפועל או בכוח לרכיב ההתנהגותי של העבירה, המתבטא במעשה או במחדל הרשלני שהביאו לתוצאה זו. מודעות בכוח מתקיימת מקום שבו "אדם מן היישוב" יכול היה להיות מודע לפרטי העבירה, בנסיבות העניין בהן פעל הנאשם, ובלבד שהתוצאה איננה בגדר "סיכון סביר" שאין חובה להביאו בחשבון (605ב – ג).

- (3) "רשלנות" על-פי סעיף 21(א) לחוק החדש, כיסוד נפשי בעבירה, משלבת אמות-מידה נורמטיביות הנקבעות באופן אובייקטיבי, יחד עם גורמים סובייקטיביים אינדיווידואליים, הנוגעים לנסיבות המסוימות בהן פעל הנאשם. קביעת השיקולים הנורמטיביים היא שאלה שבדין, בעוד שהשיקולים הסובייקטיביים הנוגעים לבידור נסיבות העניין מעוררים שאלות שבעובדה. המישור האובייקטיבי שבהגדרה החדשה מתבטא בשניים אלו: (א) מודעות בכוח, הנבחנת על-פי אמת-המידה של "אדם מן היישוב", ולא על-פי מה שהנאשם עצמו היה מודע לו; (ב) הוצאת "הסיכון הסביר" ממיתחם האחריות, דהיינו: מתן פטור מרשלנות לנאשם אשר נטל סיכון שאדם סביר היה משלים עמו, להבדיל מסיכון שאדם סביר היה צריך, מבחינה נורמטיבית, להביאו בחשבון ולמונעו (605 – 1).
- (4) למרות שהחוק החדש מרכז את המבחן האובייקטיבי, תוך קביעת הצורך להתחשב בנסיבות המסוימות שבהן פעל הנאשם – הרי שהמחוקק לא נטש את הקונספציה הרואה באדם הממוצע את קנה המידה הנכון להטלת אחריות פלילית בעבירות רשלנות. המבחן היה ונשאר יכולתו של האדם הממוצע לצפות את הסיכון העולה מהתנהגותו, להבדיל מהמבחן האישי, המבוסס על יכולתו של הנאשם עצמו ועל נתוניו האישיים. קשה לראות בנוסח סעיף 21(א) לחוק העונשין כוונה להתחשב ביכולתו האישית של הנאשם להיות מודע לפרטי העבירה, או בתכונותיו האישיות של הנאשם, שכן פירוש שכזה מרוקן מתוכן את המבחן של "אדם מן היישוב". תכונות אישיות ו"אדם מן היישוב" – הם תרתי דסתרי (1607, 1608 – 609א).
- (5) אמת-המידה שנקבעה בחוק החדש היא של "אדם מן היישוב" אשר "יכול" היה לצפות את התרחשות התוצאה – להבדיל מ"צריך" היה. עם זאת, לאור הוראת סעיף 21(א)(2) לחוק העונשין, המצמצמת את חובת הציפיות לסיכון "בלתי-סביר" בלבד, הרי ששאלת הציפיות הנורמטיבית תילקח בסופו של דבר בחשבון. נאשם לא יורשע בשל אי-נקיטת צעדי זהירות למרות שיכול היה, מן ההיבט הטכני, לצפות את הנוק, אם ייקבע כי מבחינה נורמטיבית הוא לא היה צריך לצפות את הסיכון, בהיותו סיכון סביר שמוצדק ליטול אותו. ודוק: התנאי של היות הסיכון "בלתי-סביר" – כתנאי לאחריות בעבירת רשלנות – הינו תנאי נוסף ומצטבר לתנאי הנוגע ליכולתו של אדם מן היישוב לצפות את התוצאה; השיקולים הנורמטיביים בקשר ל"סיכון הסביר" באים אפוא לצמצם את אחריותו של הנאשם, ולא להרחיבה (609א – ג).
- (6) חשוב לציין כי הכלל הקבוע בהגדרת הרשלנות שבחוק החדש, הוא כי רשלנות נסבה סביב מה שאדם מן היישוב יכול היה לצפות, ולא סביב מה שלדעת בית-המשפט הוא צריך היה לצפות. בכך ניתן לראות ביטוי להינתקות המחוקק מן התפיסה הישנה של "צפיות סבירה", אשר נקבעה באורח נורמטיבי, ומעבר לתפיסה חדשה המבוססת על יכולת צפיות בפועל של "אדם מן היישוב", המצוי בנסיבות המסוימות בהן פעל הנאשם. המשמעות היא שבית-המשפט, בבואו לבחון את הקשר הסיבתי המשפטי, לא יקבע עוד קנה מידה שהוא מעבר ליכולת הצפייה של אדם ממוצע, ולא יטיל אחריות פלילית בגין תוצאה שאדם ממוצע לא יכול היה לצפותה. זהו לכאורה שינוי משמעותי לעומת הדין הישן, שבו היה בית-המשפט יוצק תוכן נורמטיבי הן בנושא היקף חובת הזהירות והן בנושא הקשר הסיבתי המשפטי, מתוך גישה שמתפקידו לחנך ולעצב

- ערכים ראויים בחברה, באמצעות איזון אינטרסים וקביעת סטנדרדים רצויים של סבירות (1609).
- א (7) על-פי סעיף 21 לחוק דהיום, די בכך שיוכח כי "אדם מן היישוב", הפועל בנסיבות המסוימות בהן פעל הנאשם, יכול היה להיות מודע לקיום הנסיבות שהביאו לגרימת המוות – קרי: לצפותן – כדי שתוטל על הנאשם אחריות פלילית בגין מעשהו או מחדלו שגרם למוות. הכלל היה ונשאר כי כאשר אדם ממוצע יכול לצפות שייגרם מוות כתוצאה מן ההתנהגות של הנאשם, מוטלת עליו החובה לנקוט אמצעים למנוע זאת, אלא אם כן מדובר ב"סיכון סביר" (סעיף 21(א)(2)). לא מיותר להזכיר בעניין זה את התכלית החקיקתית של סעיף 304 לחוק העונשין, דהיינו: להציב סטנדרטים קפדניים, אשר ימנעו קיפוח חיי אדם בשל אדישות, חוסר איכפתיות וזלזול בחיי אדם (610 א – ב).
- ב (8) ההבחנה בין "אדם מן היישוב" לבין "אדם סביר" אינה סמנטית כי אם מהותית. "האדם הסביר" הוא דמות ערטילאית אשר נוצרה בהליך הילכתי והוא מסמל את האדם הנורמטיבי הרצוי, בעוד ש"אדם מן היישוב" הוא האדם הרגיל והממוצע בפועל, הלכה למעשה (612 א – ג).
- ג (9) סיכומו של דבר, ההגדרה החדשה של "רשלנות" נועדה להקל עם הנאשם: העדפת מבחן האדם הממוצע על פני מבחן האדם "הרצוי" (אף שגם מבחן זה עודנו אובייקטיבי, כפוף לצורך לבוחנו "בנסיבות העניין"); קביעת יסוד נפשי לעבירת הרשלנות, וראיית אחריות פלילית המבוססת על רשלנות כחריג, לאור הדרישה הבסיסית של מחשבה פלילית לצורך קיום עבירה וכן קביעה כי רשלנות תיקבע כיסוד נפשי מספיק רק לעבירה שאיננה פשע. מותר להניח שהשינוי מבטא הסכמה מסוימת עם הביקורת הרבה שנמתחה על ההלכה הישנה, אשר התייחסה באופן שווה לעבירת הרשלנות ולעוולת הרשלנות (613 ג – ד).
- ד י. (1) יש לפרש את העבירה של גרימת מוות ברשלנות שבחוק החדש תוך הסתייעות בהלכות קודמות, ככל שהן מתיישבות עם העקרונות הקבועים בחוק החדש ויכולות לתרום ליישומו (614 ב).
- ה (2) רשלנות תורמת של הקורבן, או של אדם אחר, איננה מעלה ואיננה מורידה לעניין האחריות הפלילית, אם כי היא עשויה להיות רלוונטית לגבי העונש. בהלכה זו לא יחול שינוי (614 ג).
- ו (3) בהגדרת הרשלנות בחוק החדש אין דבר המחייב סטייה מן הכללים בנושא הקשר הסיבתי ו"גורם זר מתערב". ואולם, קנה המידה יהיה מעתה יכולת הצפיות של "אדם מן היישוב", ולא ה"אדם הסביר", ולא תהיה עוד קביעה נורמטיבית של בית המשפט כי הנאשם היה צריך לצפות את הנזק – מקום שאדם ממוצע, הפועל בנסיבות המסוימות בהן פעל הנאשם, לא היה יכול לחזותו מראש. כפוף לשינויים אלו, הרי כאשר "אדם מן היישוב" יכול, בנסיבות העניין, להיות מודע לאפשרות גרימת המוות לקורבן כתוצאה מרשלנותו, המשתלבת ברשלנותו של אחר – תהא רשלנותו של אותו אחר חמורה ככל שתהא – קמה אחריותו למנוע את התוצאה הקטלנית. זו התוצאה העולה במשולב מסעיפים 21, 304 ו-309 לחוק העונשין בנוסחו דהיום (616 א – ב).

- (4) גם על־פי הדין החדש, אין צורך לצפות את דרך התרחשות התוצאה בצורה מדויקת, לכל פרטיה, אלא די בכך שניתן היה לצפות את עיקריה בקווים כלליים (1616 – ז).
- (5) אין סיבה או צורך לסטות מן ההלכות שנקבעו בהלכה הפסוקה שקדמה לחוק החדש בעניין השאלה מהו "סיכון סביר" ו"סיכון בלתי־סביר" (617ה).
- (6) הגישה הישנה בפסיקה, לפיה כל הפרה של חובה חקוקה מהווה, כשלעצמה, גם התרשלות – איננה מקובלת עוד, ואין בחוק החדש דבר אשר צריך להביא לשינוי ההלכה בעניין; נהפוך הוא. ההלכה הנוהגת כיום היא, כי יש הבדל בין העוולה של הפרת חובה חקוקה לפי סעיף 63 לפקודת הנויקין, לבין העוולה של רשלנות לפי סעיף 35 לפקודה זו. רשלנות מחייבת לבדוק כיצד אדם סביר היה נוהג בנסיבות המקרה, האם הוא חב חובת זהירות כלפי הניזוק, והאם היה עליו לצפות את הנזק בנסיבות המקרה – שיקולים שאינם באים בגדר העוולה של הפרת חובה חקוקה. העוולה של הפרת חובה חקוקה איננה נותנת ביטוי לנסיבות המיוחדות של המקרה, שהן חשובות בהתרשלות, אלא קובעת נורמת התנהגות אחידה לכל המקרים (1617 – 618א).
- (7) ספק אם ניתן יהיה להחיל לאור החוק החדש את ההלכה הקודמת, אשר הסתפקה לגבי העבירה של גרם מוות ברשלנות (כמו גם לגבי עבירות ההמתה) בכך שאדם סביר יכול היה לצפות את האפשרות של נזק לגוף או לבריאות, להבדיל ממוות. החוק החדש דורש היעדר מודעות "לאפשרות הגרימה לתוצאות המעשה, הנמנים עם פרטי העבירה", כאשר סעיף 304 לחוק מתייחס לתוצאה של מוות כאל חלק מהיסודות העובדתיים של העבירה. לכן, נראה שלא ניתן יהיה עוד להסתפק במודעות לתוצאה האפשרית של נזק גוף, בדומה למה שנפסק לגבי עבירת ההריגה לאחר תיקון 39 לחוק העונשין (1618 – 1619).
- (8) אין סיבה לסטות, לאור החוק החדש, מן ההלכה לפיה רשלנות איננה חדלה להיות כזו רק משום שמקורה בנוהג, כל עוד מדובר בנוהג או נוהל אשר אדם ממוצע יכול היה לצפות שהוא עלול לגרום למוות. על־פי הדין החדש, כאשר "אדם מן היישוב" יכול לצפות שייגרם מוות כתוצאה מהתנהגותו – מוטלת עליו החובה לנקוט אמצעים למנוע זאת, אלא אם כן מדובר ב"סיכון סביר". לכן, העובדה שהנאשם פעל על־פי הנוהג לא בהכרח תשמש לו הגנה מפני רשלנות (1619 – 620א).
- יא. (1) ממכלול ליקויי התכנון והביצוע, וליקויי הארגון והנוהל, עולה בבירור כי לגשר המכביה לא היה כל סיכוי לעמוד במטלה התפקודית שלשמה הוא נועד, והאסון שהתרחש מיד בתחילת טקס הפתיחה היה בלתי נמנע, לאור הליקויים החמורים שהיו בגשר, ואשר גרמו לקריסתו כאשר עלו על הגשר יותר ממאה איש. בגשר אומלל זה התקבצו כמעט כל הליקויים האפשריים, הן מבחינת התכנון והביצוע והן מבחינת הארגון והנוהל. המומחים הצביעו על שלוש סיבות עיקריות כגורמים ישירים שהביאו לכשל, וזאת לצד סיבות וליקויים נוספים, להם אחראים חמשת הנאשמים – איש איש לפי חלקו ותפקידו. אמנם לא כל הליקויים הנוספים גרמו לכשל, או תרמו לו, אבל מכלול הליקויים, הן מבחינת מספרם והן מבחינת חומרתם, מעיד על אוירת הרשלנות הכללית שאפפה את בניית הגשר, משלב ההזמנה ועד לרגע בו קרס. גשר המכביה נבנה בסיבה של רשלנות, תוך זלזול בדרישות החוק, בנוהלים התקינים והמקובלים ובאווירה של קלות דעת וחוסר רצינות מצד כל הגורמים המעורבים (1623 – ה).

- (2) בעת הערכת רשלנותם של הנאשמים, יש להבחין בין גורמים ישירים לכשל הגשר לבין גורמים עקיפים. הגורמים הישירים הם אותם ליקויי תכנון וביצוע הנדסיים אשר גרמו בפועל לקריסת הגשר, או נטלו חלק בתהליך ההנדסי שהביא לקריסתו. אלו הם המעשים הרשלניים של נאשמים 1-4, בתחום תכנון הגשר וביצועו, אשר גרמו לשלוש הסיבות העיקריות לכשל הגשר, קרי: היעדר ביסוס ראוי, כפיפה מקומית וריתוך לקוי ב"מוט השבור". הגורמים העקיפים לכשל הגשר הם אותם מחדלים של חמשת הנאשמים, אשר נמנעו מלנקוט אמצעי זהירות ובקרה, שהיו אמורים למנוע את כשל הגשר, חרף קיומם של ליקויי התכנון והביצוע, וכן אותם ליקויי ארגון ונוהל שהביאו לכשל בתכנון וביצוע, או תרמו לו (623 – 624 א).
- (3) ודוק: איש מן הנאשמים איננו מורשע כשותף לדבר עבירה, בשל מעשה רשלנות שביצע בצוותא חדא עם נאשם אחר; כל אחד מחמשת הנאשמים אחראי בפני עצמו, בצורה ישירה או עקיפה, לכל אחת משלוש הסיבות העיקריות לכשל הגשר, בין כמי שמעשיו ומחדליו יצרו את הליקוי שהביא לכשל, או תרמו ליצירתו, ובין כמי שהתרשל בגילוייו של ליקוי זה או מניעתו. לכן, היה מקום להרשיע את חמשת הנאשמים בעבירה של גרימת מוות ברשלנות, גם לו היה נמצא שהגשר כשל רק בשל אחת משלוש הסיבות הנ"ל. בפועל, כאמור, קרס הגשר בשל פעולתן המשולבת של שלוש סיבות הכשל הנ"ל, למרות שכל אחת מהן, בפני עצמה, הייתה מביאה לתוצאה זו בסופו של דבר (624 ב – ג).
- (4) ככל שהדבר נוגע לנאשמים 1, 2, 3, הרי שדי ברשלנותם החמורה, שהתבטאה בהעלמת המגבלה של עומס הגשר ל-100 איש, כדי להרשיעם בעבירה של גרימת מוות ברשלנות, וזאת גם בלא קשר לשאר פרטי הרשלנות, החמורים כשלעצמם, המיוחסים להם. רשלנותם של נאשמים אלו היא כפולה ומכופלת: לא זו בלבד שהם הביאו ברשלנותם למצב המסוכן שבו תסכולתו של הגשר בפועל הוגבלה לעומס שימושי של 100 איש – עומס שלא ענה על הדרישות התפקודיות של הגשר כפי שהוזמן מהם – אלא שהם אף העלימו עובדה זו מידיעת המזמין, והגורמים האחראים על ארגון מצעד המשלחות על הגשר, במטרה לכסות על רשלנותם הראשונית. בהיעדר אמצעי פיקוח ובקרה כלשהם של נאשמים 4 ו-5 על מעשיהם ומחדליהם של נאשמים 1, 2, 3 – צעדו הספורטאים האוסטרלים אל מר גורלם, מבלי שאיש מן האחראים על טקס הפתיחה יהיה מודע למצבו הקטסטרופלי של הגשר (624 ד – ו).
- (5) הנאשמים יכולים היו להיות מודעים לכך ששלל ליקויי התכנון, הביצוע והנוהל עלולים להביא לכשל הגשר וקריסתו אל תוך הנחל, וכי כשל שכזה עלול להסתיים במוותם של ההולכים על הגשר, ולא רק פציעתם. ניתן היה לצפות כי קריסת גשר גדול שכזה אל תוך מימי הנחל, כאשר מצויים עליו אנשים רבים, תביא למצב שבו אנשים ישקעו במים, וימותו מטביעה או מסיבוכי טביעה (מצב של "כמעט טביעה"), בנסיבות של קשיים בחילוץ, זמן שיחלוף עד שניתן יהיה לחלצם מתוך הריסות הגשר, מבין עשרות האנשים הנופלים זה על גבי זה לתוך הנחל ובהלת המוונים (624 א) – (625 א).

- (6) הוכח כי ארבעת המנוחים מתו כתוצאה מטביעה בנחל בעקבות קריסת הגשר, או מתהליך של "כמעט טביעה", אשר כרוך בסיבוכים מוכרים וצפויים של דלקת ריאות, זיהומים וכשל רב-מערכתי, וכי 69 איש נחבלו כתוצאה מקריסת הגשר. הגורם המכריע שהביא למותם של המנוחים היה טביעתם, או מצב של "כמעט טביעה", כתוצאה מקריסת הגשר, בעוד ששאר גורמי המוות היו משניים ונלווים, ונבעו באורח ישיר מטביעה או "כמעט טביעה". אין לקבל את הטענה כי הנאשמים לא היו יכולים לצפות שמותם של המנוחים ייגרם דווקא בשל דלקת ריאות או זיהום פטרייתי: די בכך שהם היו יכולים לצפות את מותם של המנוחים בשל טביעה או "כמעט טביעה", עקב קריסת הגשר, כולל סיבוכים אפשריים של המצב הנקרא "כמעט טביעה". ההלכה היא כי אין צורך לצפות את דרך התרחשות התוצאה בצורה מדויקת, ודי בכך שניתן לצפותה בקווים כלליים. די בכך שמעשיהם של הנאשמים החישו את תהליך מותם של המנוחים, או היו אחת הסיבות העיקריות למוות, כדי שניתן יהיה לייחס להם אחריות לתוצאה זו (א625 – ג).
- (7) סיכומו של דבר: התמוטטות הגשר כתוצאה מרשלנותם של הנאשמים היוותה חוליה מהותית והכרחית בתהליך מותם של ארבעת המנוחים ופציעתם של 69 אנשים אחרים, שכן הנאשמים, במעשיהם ובמחדליהם הרשלניים, היו אלו אשר יצרו את התנאים ההכרחיים להתרחשות התוצאה הקטלנית או הפציעה (א625).
- יב. (1) נקודת המוצא לבחינת רשלנותם של הנאשמים, אשר הייתה חייבת להדריכם בביצוע תפקידיהם, היא שגשר המכביה היה, מעצם טבעו ובנסיבות המיוחדות של בנייתו, מבנה בעל דרגת סיכון גבוהה. הטעמים לכך, כפי שעלו מן העדויות, הם שישיה: ראשית, מבנים זמניים מסוכנים יותר ממבני קבע, משום שאין הם זוכים לביסוס הניתן למבני קבע; מבנה זמני לצורך אירועי ספורט מסוכן עוד יותר, משום שהוא חשוף לתופעות של הצטופפות, איסדר, השתוללות או בהלת המונים; שנית, גשר נחשב כמבנה הנמצא בקטגוריה עליונה של סיכון, והוא מסובך יותר ממבנים אחרים. גשר דוגמת גשר המכביה – מסובך עוד יותר; שלישית, מבנה מרחבי או שריגי, מן הסוג שבנתה ב.ע.ק., ידוע ומוכר כמבנה הרגיש לכשל בשרשרת, שבו כשל של מוט בודד מביא לכשל המבנה כולו. בנוסף, המכון הלאומי לחקר הבנייה שליד הטכניון התריע לפני האסון על תופעת סיבוב המחבר של ב.ע.ק., אשר עלולה להביא להקטנה משמעותית של תסכולתו; רביעית, הייתה זו הפעם הראשונה שנבנה גשר בשיטת הבניה של ב.ע.ק.: נאשם 1 מעולם לא תכנן גשר בשיטה זו, וב.ע.ק. מעולם לא בנתה גשר בשיטה זו, אלא רק גגות קלים וסככות, שהעומס בו הם נושאים קל בהרבה מזה של גשר להולכי רגל; ב.ע.ק. לא הייתה קבלן גשרים, וארגונית לא הייתה קבלן רשום כלל. לשתי החברות הללו לא היה ניסיון כלשהו בבניית גשרים מן הסוג הנדון; חמישית, הייתה התראה על כך שתסכולת הקרקע באתר הבנייה נמוכה ביותר, ודי היה בביקור במקום כדי לעמוד על כך; שישית, כל הצדדים לפרויקט היו נתונים בסד של לחץ זמנים אדיר, אשר מעצם טבעו "מזמין" טעויות וליקויים. הואיל ובמבנה ציבורי עסקי, מקבלים מעשי הרשלנות של הנאשמים מימד של חומרה יתרה (א625 – ב626).

- (2) בנסיבות אלו, הייתה מוטלת על הנאשמים כולם – כל אחד על-פי חלקו ותפקידו בגשר – חובה כפולה ומכופלת, אף מעבר למה שנהוג וסביר לעשותו דרך-כלל, להימנע מלעשות את הדברים הבאים: להזמין את הגשר, לקבלו ולאשר את השימוש בו בלא שהמזמין והקבלן הראשי נעזרו בליווי הנדסי, ובלא שהפעילו אמצעי פיקוח ובקרה הנדסיים על התכנון, הביצוע והאישור, מתחילת הפרויקט ועד סופו (נאשמים 4-5); לקבוע לוח זמנים בלתי ריאלי לביצוע הפרויקט (נאשם 5), או לקבל על עצמם לתכנן ולבצע את הגשר בלוח זמנים שכזה (נאשמים 1-4); לקבל על עצמם בנייה של גשר בלא שהיה להם הניסיון והכישורים הנדרשים לשם כך (נאשמים 2-4); או לתכנן גשר ולהטיל את מלאכת הקמתו על קבלן חסר ניסיון וכישורים, תוך שימוש בשיטת הבניה של ב.ע.ק., שמעולם לא נוסתה בבניית גשר (נאשמים 1, 5-4); לעבוד בחוסר תיאום מוחלט, עד כדי נתק, בין גורמי ההזמנה, התכנון והביצוע, ובתקשורת לקויה ביותר ביניהם – מקום שהייתה כזו (כל הנאשמים); לתכנן את הגשר, לבנותו, לאשרו, לקבלו ולהכשירו לשימוש – בלא שהוכנו תכניות עבודה מפורטות לגשר כולו, וחלקים מהותיים וקונסטרוקטיביים מהגשר אף בלא סקיצות ובלא חישובים סטטיים (כל הנאשמים); לאפשר את בניית הגשר בלא פיקוח הנדסי צמוד, מתחילת העבודה ועד סופה, ובפיקוח עליון אשר החל בשלב שלאחר בניית הגשר, וגם אז היה רופף עד מאוד (כל הנאשמים); לסטות מן העומס השימושי הקבוע בתקן, וממקדמי הביטחון הנדרשים בו, ולאפשר מצב שבו ייבנה ויאושר לשימוש גשר שלא תוכנן על-פי התקן (כל הנאשמים); לאפשר הקמת גשר על קרקע הנראית על פניה כבעלת תסכולת נמוכה, בלא שנעשו בדיקות קרקע, ובלא שנתקבלה חוות-דעת של יועץ ביסוס (כל הנאשמים); להתיר שימוש במוטות לא-מקוריים בחגורה העליונה, שרותכו מכמה חלקים, ואשר יוצרו בלא בקרה של ממש על איכות ייצורם וריתוכם (כל הנאשמים); לוותר על ניסוי העמסה על הגשר, לפני הכשרת השימוש בו (כל הנאשמים); להימנע מלהתריע בפני הגורמים האחראים על טקס הפתיחה על קיומה של מגבלת עומס של הגשר 1000 איש בלבד (נאשמים 1-3) ולאפשר מצב שבו קיים פער עצום בין העומס על-פי התכנון לבין העומס בפועל, מבלי שהקבלן הראשי והמזמין יהיו ערים לכך (נאשמים 1-3) (1626 – 1627).

רשלונת נאשם 1:

- יג. (1) יש לראות בנאשם 1 כמהנדס האחראי לגשר כולו, למרות שבפועל תכנן רק את אגד הגשר. הואיל ולא היה מהנדס אחר זולת נאשם 1 בפרויקט, ולאור האישור שנתן נאשם 1 לגשר כולו – אחראי נאשם 1 לכל חלקי הגשר, בין אם תכנן אותם ובין אם לאו. עצם העובדה שנאשם 1 העלה במשפט הגנה כוזבת, כאילו הוא היה אך ורק מחשב הגשר, ולא המתכנן, מלמדת בבירור כי הבין שעליו להרחיק עצמו מתכנון הגשר, אפילו אגד הגשר, שכן לא ניתן להצדיק בדרך כלל שהיא את הרשלונות הרבה שהתגלתה בתכנון זה. נאשם 1 אחראי, הן באופן ישיר והן באופן עקיף, לקיומן של שלוש סיבות הכשל העיקריות שהביאו לקריסת הגשר (1627 – 1628).
- (2) אחריותו של נאשם 1 לליקויים במערכת הביסוס וההשענה נובעת מכך שהוא היה זה אשר קבע את הסכמה הסטטית לפיה נבנה הגשר; היה שותף, יחד עם נאשם 2, לקביעת פרטי מערכת הביסוס; ולבסוף אישר את הגשר כולו, כולל מערכת הביסוס, פ"מ, כרך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח 1998-

לאחר שבדק אותו. נמצא כי הגשר נבנה ללא מערכת ביסוס של ממש – עובדה אשר איננה שנויה במחלוקת: נאשם 1 טען כי הבין שמישהו אחר מטפל בביסוס, ואילו נאשמים 2-3 הבינו כי הגשר אמור להיבנות ללא ביסוס כלל. שתי הטענות אינן נכונות עובדתית. היעדר הביסוס היווה אחת משלוש הסיבות העיקריות לכשל הגשר – אם לא הסיבה המכרעת לכך (628א – ב).

א

(3) רשלנותו של נאשם 1 בנושא הביסוס התבטאה בכך שתכנן סכמה סטטית לא מציאותית, השזורה בליקויי תכנון לרוב; בכך שהותיר את תכנון הביסוס לקבלן, קל וחומר לקבלן חסר ניסיון בתחום הגשרים; בכך שתכנן את הגשר בלא שהיו ידועים לו נתוני הקרקע; בכך שהתיר לקבלן לבנות את הביסוס ללא פיקוח הנדסי צמוד; בכך שלא ביצע פיקוח עליון יעיל על בניית הביסוס; ובכך שאישר, בסופו של דבר, את הגשר, על־אף שנבנה עם מערכת ביסוס רעועה כל כך. בנסיבות אלו, מהנדס מן השורה יכול היה להיות מודע לכך שהגשר ייוותר בלא ביסוס של ממש, ויקרוס תחתיו באופן שיסכן חיי אדם. היה זה סיכון בלתי סביר, שאסור היה להשלים עמו (628ג – 629).

ב

ג

(4) ליקויי התכנון, הביצוע והנוהל בנושא הביסוס, הביאו את הגשר לעומס של 100 איש על כל הגשר, בעוד שנאשם 1 התיימר לתכנן את הגשר לעומס של 500 איש על הגשר כולו (שבעצמו מהווה מחצית בלבד מהנדרש בתקן). אין להתפלא אפוא על כך, שהגשר קרס בעת שהתרכזו על מחציתו למעלה מ-100 איש. אכן, הביסוס היה אחד משלוש הסיבות הישירות לקריסת הגשר, ולדעת מומחי התביעה – הסיבה המכרעת לכך, שכן כל גורמי הכשל היו כרוכים בשינוי תנאי ההשענה של הגשר, בשל הביסוס הלקוי (629 – 630א).

ד

(5) אילו היה נאשם 1 מניח הנחות תכנוניות מציאותיות בהתאם לתנאי הקרקע באתר, ואילו היה מחשב ומתכנן את אגד הגשר לפי העומס הנדרש בתקן – היה הוא מגיע בהכרח למסקנה כי ב.ע.ק. איננה יכולה לבנות את הגשר באמצעים שעמדו לרשותה באותה עת, ובכך היה האסון נמנע. בנוסף לכך: אילו היה נאשם 1 דורש שתיערכנה בדיקות קרקע כנדרש, וכי יהיה דוח של יועץ ביסוס, ואילו היה עומד על כך שתהיינה תכניות ביסוס מפורטות כנדרש על־פי התקן – לא ניתן היה לבנות את הגשר בזמן שנקצב לכך, וגם אז היה האסון נמנע. ואולם נאשם 1 הסתלק לחלוטין מחובותיו כמהנדס, ונכנע לאילוצי הזמן, התקציב ומלאי החומרים שעמדו לרשות ב.ע.ק., כשהוא מכפיף את דרישות התכנון לאילוצים אלו, תוך זניחת הקריטריונים המקובלים והסבירים לתכנון וביצוע מערכת ביסוס (630ב – ג).

ה

ו

(6) הסיבה העיקרית השנייה לכשל הגשר הייתה הכפיפה המקומית שנוצרה כתוצאה מאופן הנחת המדרך על־ידי ארגונית, הפעילה עומס נוסף על מוטות החגורה העליונה של הגשר, ובעיקר ה"מוט השבור" ו"המוט המקומט" שהיו במרכז הגשר, וזאת בניגוד להנחה התכנונית של נאשם 1 כי העומס יועבר דרך הצמתים. דבר זה קרה בשל חוסר תיאום מוחלט בין נאשם 1 לבין הגורמים שביצעו את המדרך, ומשום שהמדרך נבנה בצורה מאולתרת בלא שהוכנו תכניות עבודה מפורטות לכלל הגשר; תכניות אלו היו צריכות לכלול את המדרך שהניחה ארגונית על גבי זוויתנים שבנתה ב.ע.ק. כמו כן לא הובא המדרך בחשבון בחישובים הסטטיים שערך נאשם 1 (7630 – ה).

ז

- (7) אילו היה נאשם 1 מביא בחשבון את המדרך בחישוביו, והיה מכין תכניות עבודה כנדרש על-פי התקן וכמתחייב מעבודתו כמהנדס, הוא היה בהכרח נותן דעתו לאופן הנחת המדרך, מתמודד עם בעיית הכפיפה המקומית, ומוודא שגורמי הביצוע פועלים על-פי הנחות היסוד שלו ותכניותיו. יתר-על-כן: אילו הוא היה מוודא, במסגרת הפיקוח העליון שעשה, כי מתקיימת בשטח הנחת היסוד התכנונית שלו, לפיה יועבר העומס דרך הצמתים – הוא היה מגלה בבדיקת עין בלבד, שנוצרה כפיפה מקומית בלתי-מתוכננת, ושהעומס עבר למוטות החגורה העליונה. גם פיקוח הנדסי צמוד בעת בניית הגשר היה מגלה בעיה קריטית זו. אך נאשם 1 לא מנע מב.ע.ק. ומארגונית לבצע את הגשר בלא פיקוח הנדסי צמוד, והסכים לבצע פיקוח עליון מבלי שהיה פיקוח צמוד על הבנייה, ובתנאים אלו גם ניאות לאשר את הגשר כולו. נאשם 1 נכנע לאילוצי התקציב, הזמן ומלאי החומרים של ב.ע.ק., גם כאשר בחר במוטות בעלי קוטר ועובי בלתי-מספקים. מוטות חזקים יותר היו יכולים להתמודד עם עומס הנוצר מכפיפה מקומית (1630 – 631א).
- (8) בנסיבות אלה, היה מהנדס מן השורה יכול להיות מודע להיווצרות הבעיה של כפיפה מקומית, ולכך שבעטייה של בעיה זו לא יעמדו מוטות הגשר בעומס – דבר אשר עלול להביא לכשל הגשר כולו, תוך סיכון חיי אדם. מהנדס שכזה לא היה רואה בכך סיכון סביר שניתן להתעלם ממנו (631ב).
- (9) הריתוכים שבוצעו בגשר על-ידי ב.ע.ק. היו מתחת לכל ביקורת, ונעשו על-ידי רתכים שאינם מיומנים, וחלקם אף לא היו מוסמכים. ככל שהדבר קשור לכשל הגשר, מתמקדת הבעיה בריתוכים שנעשו במערכת הביסוס, ובריתוך הלוקי ב"מוט השבור" – מוט החגורה העליונה במרכז הגשר – שיוצר משלושה חלקים שרותכו זה לזה. הריתוך במוט זה לא היה מסוגל לעמוד במאמצים שהופעלו על הגשר, משום שהיה לקוי, ושברית המוט בנקודת הריתוך הייתה אחת משלוש הסיבות העיקריות לקריסת הגשר, ובהחלט ייתכן שאף הייתה החוליה הראשונה בשרשרת הכשל (631ב – ד).
- (10) אחריותו של נאשם 1 לכשל ה"מוט השבור" היא בכמה מישורים ראשית, לו היו תכניות עבודה מפורטות לאגד הגשר, כפי שנאשם 1 חייב היה להכין, ב.ע.ק. לא הייתה יכולה לבצע את הריתוכים הפסולים במוטות החגורה העליונה וב"מוט השבור", שכן אסור לקבלן לבצע ריתוכים שלא על-פי תכניות והוראות מהנדס; שנית, נאשם 1 היה חייב לאסור שימוש במוטות לא-מקוריים שרותכו מכמה חלקים בחגורה העליונה, כולל ב"מוט השבור", וזאת בתכניות שהיה עליו להכין, ובהיעדרן – בכל דרך אחרת; שימוש במוטות מרותכים משניים ואף שלושה חלקים במבנה מרחבי, שבו כשל של מוט אחד עלול להביא לכשל המבנה כולו הינו פסול, ומנוגד לכל היגיון הנדסי. גם בעניין זה נכנע נאשם 1 לאילוצי הזמן ומלאי החומרים של ב.ע.ק.; שלישית, הרשלנות הכרוכה בשימוש במוטות מרותכים באגד הגשר הייתה גדולה עוד יותר, כאשר נאשם 1 הפחית בתכנון בצורה משמעותית מהעומס הנדרש בתקן, והוא ידע כי מעולם לא נבנה גשר בשיטה המרחבית של ב.ע.ק., ואף ניתנה התראה על בעיית סיבוב המחבר. רשלנות זו כפולה ומכופלת, כאשר מדובר במוטות המרכזיים של החגורה העליונה (שה"מוט השבור" היה אחד מהם), שכן מוטות אלו נושאים בעיקר המאמצים בגשר ורביעית, חרף קיומן של הנסיבות המפורטות לעיל, המצביעות על

- סיכון יוצא־דופן הכרוך בריתוכים הנ"ל, ולמרות שנאשם 1 ידע שהגשר נבנה בלא פיקוח צמוד, הבודק אף הוא את איכות הריתוכים – הוא לא מצא לנכון לבדוק את איכות הריתוכים במפעל ובשטח, לפני הנפת הגשר על הגדות (631 – 632ב).
- א (11) בנסיבות אלו, היה מהנדס מן השורה יכול להיות מודע לכך שאחד ממוטות החגורה העליונה לא יעמוד בעומס המתוכנן בשל ריתוך לקוי, וכאשר מדובר במבנה הידוע כרגיש לכשל בשרשרת – עלול הדבר להביא לקריסת הגשר כולו, תוך סיכון חיי אדם. הסיכון הכרוך בשימוש בריתוכים במוטות החגורה העליונה, בנסיבות דלעיל, הינו בהחלט סיכון בלתי סביר, שמהנדס רגיל לא היה משלים עם קיומו (632ג).
- ב (12) נאשם 1 תכנן את אגד הגשר לעומס שהוא מחצית בלבד מן העומס הקבוע בתקן לגשרים, ועם מקדמי ביטחון נמוכים מן הנדרש. התקנים הרלוונטיים לגשרים חלים גם על גשר זמני, וסטייה מהתקן – גם כאשר איננו מחייב מכוח חוק – הינה סטייה מנורמת ההתנהגות של מתכנן הפועל בצורה סבירה, על־פי הנהוג והמקובל. התקן ומקדמי הביטחון הקבועים בו הם אמצעי זהירות אלמנטריים, אשר נועדו להתמודד עם סכנות בטיחותיות שונות – צפויות ולא צפויות – העלולות להביא לכשל המבנה, ועל־כן אין לוותר עליהם. התקן משקף אמת־מידה ממוצעת של זהירות, ואולי אף אמת־מידה מינימלית. לכן, ירידה מהרף שמציב התקן הינה סטייה מרמת הזהירות הנדרשת ממתכנן, והיא מהווה התרשלות ברורה, שלא לומר נטילת סיכון מדעת (632 – 1).
- ד (13) יתרה מזו, לאור גורמי הסיכון המיוחדים שפורטו לעיל, ואשר נוגעים לגשרים ומבנים זמניים בכלל, ולגשר הנבנה לראשונה בשיטה המרחבית עם מחברי ב.ע.ק. בפרט, אסור היה לנאשם 1 לסטות מהתקן – בוודאי לא סטייה כה משמעותית. כאשר מדובר בגשר להולכי רגל שנועד לצורכי ציבור, מסקנה זו מתבקשת מקל וחומר. עוד יש להדגיש, כי אסור היה לנאשם 1 לסטות מהתקן על סמך ההגבלה שהטיל, לפיה לא יעלו על הגשר יותר מ־100 איש, הן משום שלא ניתן להבטיח את אכיפתה של מגבלה זו, כפי שהוכח באסון, והן משום שנאשם 1 לא עשה דבר כדי להביא לאכיפתה של מגבלה זו בשטח (1632 – ז).
- ה (14) הקשר הסיבתי בין רשלנות זו של נאשם 1 לבין כשל הגשר ברור: לו היה נאשם 1 מחשב ומתכנן את הגשר על־פי הנדרש בתקן, היה הוא נאלץ לומר לב.ע.ק. כי לאור התנאי שהציבה ולפיו הגשר ייבנה תוך שימוש במוטות המשומשים שנתרו לה במלאי – אין היא מסוגלת לבנות את הגשר באמצעים ובזמן שעמדו לרשותה, הן מבחינת מערכת הביסוס הנדרשת לגשר תקני והן מבחינת עובי וקוטר המוטות הנדרשים. במקרה זה לא היה הגשר נבנה כלל, וממילא לא היה קורס. זאת ועוד: לו היה נאשם 1 מחשב ומתכנן את אגד הגשר לעומס כפול מזה שתכנן, כנדרש על־פי התקן, ועם מקדמי הביטחון הנדרשים – לא היה הגשר מגיע בסופו של דבר לתסכולת הקריטית של 50 ק"ג/מ"ר שבה קרס, אלא לתסכולת גבוהה יותר, אשר עשויה הייתה לשאת בעומס שהיה על הגשר בעת קריסתו, חרף קיומם של ליקויי תכנון וביצוע אחרים (633ב – ד).

- (15) בנסיבות אלה, מהנדס מן השורה יכול היה להיות מודע לכך שסטייה משמעותית מהתקן, ועוד לגבי מבנה בעל דרגת סיכון גבוהה, עלולה להביא לכשל הגשר, תוך סיכון חיי אדם, והיה זה סיכון בלתי סביר, שאסור היה לנטלו (633).
- א (16) נאשם 1 לא הכין תכניות עבודה מפורטות לאגד הגשר, בניגוד לתקנים ולנוהלים המקובלים החלים על מבנים זמניים כמו על מבני קבע. למעשה, הגשר לא תוכנן במובן המקובל של המילה "תיכנון", ובוודאי לא כמבנה שלם: נאשם 1 הסתפק בחישוב ותכנון שטחי וחלקי של אגד הגשר, במנותק משאר חלקי הגשר, למרות שידע כי אין מהנדס זולתו בפרויקט. נאשם 1 לא מנע מב.ע.ק. לבנות את הגשר בלא תכניות עבודה מפורטות, אף כי ידע שהיא איננה קבלן בסיווג של גשרים, ואין לה ניסיון בבניית גשרים. כמו כן לא הרתיעה את נאשם 1 העובדה שלא הייתה בנמצא אפילו סקיצה לגבי חלקים מהותיים וקונסטרוקטיביים של הגשר, ובהם: מערכת הביסוס, המדרך והזוויתנים. כמו כן לא היה שרטוט כלשהו לגבי המעקות והרמפות. לגבי כל החלקים האלו, פרט לאגד הגשר, גם לא נעשו חישובים סטטיים. גם הסקיצות לפיהן נבנה הגשר לא הוכנו על-ידי נאשם 1, ואף לא על-ידי מהנדס, אלא על-ידי ב.ע.ק. כל אלו לא מנעו מנאשם 1 לכלול באישור שנתן לגשר הצהרה כוזבת, לפיה מצא כי "הביצוע תואם את התוכניות" (633ה – 1).
- ב (17) בהיעדר תכניות מפורטות, בנו ב.ע.ק. וארגונית את הגשר כרצונם ועל-פי הבנתם, במתכונת של אילתורים ובאמצעות תקשורת לקויה, בעיקר בטלפון. במצב דברים זה התגלו אי-הבנות רבות בין כל הצדדים המעורבים, אשר חלקן נוגעות בצורה ישירה לשלושת גורמי כשל הגשר. לו היו תכניות מפורטות לכל הגשר, היה נאשם 1 נאלץ להקדיש מחשבה ולפתור את הבעיות שנתגלו בגשר. המחדל של אי-הכנת תכניות ייצור היה חמור וקריטי עוד יותר, בהתחשב בעובדה שהגשר נבנה ללא פיקוח הנדסי צמוד, שכן תכניות הייצור הן, למעשה, תחליף להוראות הבנייה של המהנדס בשטח (634א – ג).
- ג (18) נאשם 1 אף התרשל בכך שהתיר לנאשם 2, שאיננו מהנדס, להיות מעורב "עד צוואר" בפרטי התכנון של הגשר. כמו כן התיר נאשם 1 לעובד במשרדו, שאינו מהנדס בניין, להיות מעורב בתכנון הגשר. גם הסקיצות הכלליות לפיהן נבנה הגשר הוכנו על-ידי איש מחשבים ב.ע.ק. שאיננו שרטט, תחת הנחייתו של נאשם 2, שכאמור איננו מהנדס. פרטי מערכת הביסוס סוכמו בעל-פה בין נאשם 2 לנאשם 1, וגם בנושא העומס לפיו יתוכנן הגשר – התדיין נאשם 1 עם נאשם 2, כאילו אין תקן החל בנושא. קשה להבין כיצד יכול היה נאשם 1 להעניק לנאשם 2 מעמד של שותף לתכנון הגשר. התנהגות זו הינה ביטוי נוסף לכניעתו של נאשם 1 לאילוצי התקציב, הזמן ומלאי החומרים שעמדו לרשות ב.ע.ק.; אלמלא אילוצים אלו – היה נאשם 1 מתכנן את הגשר על-פי התקנים החלים, בהתאם לדרישות התכנון הנהוגות והמקובלות, ולא על-פי פשרות שונות ומשונות שעשה עם ב.ע.ק., ואשר הביאו בסופו של דבר לאסון (634ה – 1).
- ד (19) בנסיבות אלו, יכול היה מהנדס מן השורה להיות מודע לטעויות הקשות אשר עלולות היו להתרחש במהלך בניית הגשר, וכך היה יכול להיות מודע לכך שכל אלו עלולים

להביא לכשל הגשר וסיכון חיי אדם. בניית מבנה מסוכן מן הסוג שנבנה ללא תכניות מפורטות ובהיעדר תקשורת נאותה בין הגופים המבצעים, הייתה משום נטילת סיכון בלתי סביר בנסיבות המתוארות לעיל (1634).

א

(20) נאשם 1 לא טרח לוודא במסגרת הפיקוח העליון שההנחות התכנוניות שלו אכן מתקיימות בשטח. לו היה עושה כן, הגשר לא היה קורס, שכן שלושת גורמי הכשל היו ניתנים לגילוי, גם בשלב מאוחר זה, בבדיקה ויזואלית גרידא. נאשם 1 גם ידע שהגשר נבנה ללא פיקוח הנדסי צמוד וללא תכניות, וגם עובדות אלו לא הביאו אותו לבצע את הפיקוח העליון הנדרש בזמן הבנייה עצמה. זאת ועוד: הואיל והוא ידע כי הגשר נבנה ללא פיקוח צמוד, ולא הביע התנגדות לכך למרות שהוא ידע כי אין מהנדס אחר זולתו בפרויקט – היה עליו לשאת בעצמו בנטל זה, שכן הוא האדם הנושא באחריות העליונה לבטיחות הגשר, והוא זה שאישר את הגשר והכשירו לשימוש. רשלנותו של נאשם 1 בעניין זה חמורה שבעתיים, לנוכח העובדה שהיה זה הגשר הראשון מקונסטרוקציית מתכת שתכנן, הוא ידע שמעולם לא נבנה גשר בשיטת ב.ע.ק. וכי מבנה הנבנה בשיטה זו רגיש לכשל בשרשרת (635ב – 1).

ב

ג

(21) בנסיבות אלו יכול היה מהנדס רגיל להיות מודע לכך שבניית הגשר ללא פיקוח הנדסי צמוד, ובפיקוח עליון רופף ביותר, עלולים להביא לטעויות קשות שיגרמו לכשל הגשר, תוך סיכון חיי אדם. מסקנה זו מתבקשת מקל וחומר, כאשר היה ידוע שהקבלן הראשי וקבלן המשנה הבונים את הגשר הינם חסרי כישורים וניסיון בבניית גשרים; הגשר נבנה שלא על-פי התקן; ללא תכניות מפורטות ומדובר במבנה בדרגת סיכון גבוהה. הסכמה לבניית הגשר בתנאים שכאלו, ללא פיקוח הנדסי, הייתה סיכון בלתי סביר לחלוטין, שקשה להבין כיצד העז נאשם 1 להשלים עם קיומו (635).

ד

(22) בהיעדר גורם הנדסי אחר בפרויקט הגשר, זולת נאשם 1, היה עליו להבהיר לכל הגורמים המעורבים, כולל המזמין, כי לא ניתן לתכנן ולבצע את הגשר בפחות משבועיים ימים – שהיה הזמן שנקצב לכך על-ידי נאשם 5. נאשם 1 ידע היטב כי ביצוע הגשר בפרק זמן בלתי ריאלי שכזה – משמעו התעלמות מתקנים ונוהלים מקובלים, כפי שאכן היה (636).

ה

(23) בנסיבות אלה היה מהנדס מן השורה יכול להיות מודע לכך שביצוע הגשר בפרק הזמן הבלתי ריאלי שהוקצב לכך עלול להביא לליקויים מהותיים שיביאו לכשל הגשר, תוך סיכון חיי אדם, והיה זה סיכון בלתי סביר להסכים לבצע את הגשר בפרק הזמן שנקבע, על כל המשתמע מכך (636).

ו

(24) נאשם 1 ניאות לתכנן את אגד הגשר ולאשר את הגשר כולו, למרות שב.ע.ק. איננה קבלן רשום בסיווג גשרים, והיא חסרת ניסיון בתחום זה. נאשם 1 גם ידע שב.ע.ק. מעולם לא בנתה גשר בשיטת הבנייה המרחבית המבוססת על המחבר מתוצרתה, וכי ניתנה התראה על תופעת סיבוב המחבר, אשר עלולה להפחית משמעותית מתסכולת הגשר. נאשם 1 גם לא התעניין כלל בכשירותה וניסיונה של ארגונית, שהייתה הקבלן הראשי של הגשר, ואשר שמה הופיע על גבי הסקיצות שהועברו אל נאשם 1 מב.ע.ק., ועל גבי שלט ליד הגשר; מסתבר כי ארגונית איננה רשומה כלל כקבלן, ואין לה ניסיון בניית גשרים מן הסוג הנדון (636 – 637א).

ז

- (25) מהנדס רגיל לא יתכנן מבנה לקבלן הנעדר כשירות וניסיון לבנותו, ועל אחת כמה וכמה לא יאפשר, במקרה שכזה, בנייה ללא תכניות עבודה מפורטות, ללא פיקוח הנדסי צמוד, ותוך סטייה משמעותית ביותר מן התקן הנוגע לעומס השימושי הנדרש. הפיקוח העליון שעשה נאשם 1 החל רק לאחר שהגשר כבר נבנה, וגם אז היה רופף ביותר. חוסר כשירותם והיעדר ניסיונם של ב.ע.ק. וארגוניתו היו בין גורמי הכשל, שכן קבלן גשרים לא היה עושה אותן טעויות הביצוע שהם עשו, ולא היה בונה גשר בצורה הרשלנית בה נבנה גשר זה על ידיהם. בנסיבות אלה היה מהנדס רגיל יכול להיות מודע לכך, שבניית הגשר בידי קבלנים חסרי ניסיון וכישורים בבניית גשרים עלולה להביא לטעויות ביצוע שיגרמו לכשל הגשר וסיכון חיי אדם. כאשר מדובר במבנה בעל דרגת סיכון גבוהה, אשר נבנה ללא תכניות וללא פיקוח הנדסי צמוד, היה זה סיכון בלתי סביר להסכים לבניית הגשר בידי קבלנים חסרי ניסיון וכשירות כאמור (א637 – ג).
- (26) נאשם 1 התרשל בכך שהוציא אישור לגשר, ממנו עולה כי תוכנן לעומס שימושי של 250 ק"ג/מ"ר, בעוד שבפועל הייתה תסכולתו של הגשר מוגבלת ל־50 ק"ג/מ"ר בלבד. אך ברשלנות זו לא סגי: האישור שנתן נאשם 1 היה מוטעה ומטעה, שכן הוא העריך לפני האסון את אשר מצאה ועדת המשנה לאחר האסון, דהיינו: שתסכולתו של הגשר בפועל הייתה 50 ק"ג/מ"ר בלבד. באישור גם נאמר כי "הביצוע תואם את התכניות", למרות שכלל לא היו לגשר תכניות, ולמרות שהגשר לא נבנה בהתאם למה שתוכנן. זאת ועוד: לא זו בלבד שנאשם 1 לא קיים את חובתו כמהנדס להדגיש באישור כי הגשר נבנה שלא על-פי התקן, אלא שהוא אף שירכב לאישור הפניה לתקן בלתי רלוונטי, בלא שתהיה לכך כל סיבה עניינית, ובאופן אשר עלול ליצור רושם אצל אדם הנעדר השכלה הנדסית שהגשר תוכנן ונבנה על-פי התקן. נאשם 3 מסר אישור זה לנאשם 4, שהעבירו לנאשם 5, כאשר ברור לכל שמטרת האישור היא לקבל רישיון מהמטרה לצורך הכשרת השימוש בגשר. כך ניתן האישור לשימוש בגשר, שלא היה מתאים כלל לשימוש (א637 – א638).
- (27) נאשם 1 התרשל מאוד גם בכך שלא דאג לכלול באישור את המגבלה הקריטית ל־100 איש, ובכך שלא דאג, לכל הפחות, להבטיח שהיא תובא לידיעת הגורמים האחראים על מצעד המשלחות, ושהיא תיאכף בשטח. נאשם 1 נמנע מלחשוף את הפער הקיים בין התכנון "על הנייר", כמופיע באישור שהוציא, לבין מצב הגשר בפועל, משום שהבין כי הגשר איננו עונה על דרישות המזמין. הוא העדיף לסמוך על הבטחתו של נאשם 2 כי בפועל לא יעלו על הגשר יותר מ־100 איש, ועל הבטחתו של נאשם 3 כי יעמוד ליד הגשר בעת מצעד המשלחות, ויווסת את תנועת העולים עליו. נאשם 1 ידע כי לנאשם 3 לא היה כל מעמד בטקס הפתיחה, ולכן היה צריך להיות ברור לנאשם 1 ולב.ע.ק. כי לא ניתן יהיה להבטיח שנאשם 3 יוכל להשתלט, בצורה פרטיזנית, על המשלחות, כפי שאמנם לא אירע. נאשם 1 גם לא לקח בחשבון את האפשרות לפיה 100 איש יתרכזו על מחצית הגשר, כפי שאירע בעת האסון, למרות שמשמעות הדבר היא עומס כפול, או כמעט כפול, מן העומס המרבי שהגשר היה מסוגל לשאת לפי הערכתו (א638 – ד).

(28) בנסיבות אלה, מהנדס מן השורה יכול היה להיות מודע לכך שהוצאת אישור מוטעה ומטעה מן הסוג שהוצא תביא להכשרת השימוש בגשר, באופן שעלול להביא לקריסתו בשל עומס יתר ולסיכון חיי אדם. העלמת תסכולתו האמיתית של הגשר מידיעת הגורמים האחראים על טקס הפתיחה, הן על ידי נאשם 1 והן על ידי נאשמים 2-3, הייתה בבחינת נטילת סיכון בלתי סביר לחלוטין לחיי אדם (638ה).

רשלנות נאשמים 2 ו-3 (ב.ע.ק.):

יד. (1) גם נאשמים 2-3 אחראים באופן ישיר לשלושת גורמי הכשל, בהיותם אלו אשר ביצעו את העבודה הרשלנית, שיצרה את הגורמים הללו. כמו כן התרשלו בעניינים נוספים, הנוגעים לליקויי ארגון ונוהל, שאף הם גרמו לכשל הגשר (2638).

ג. (2) נאשמים 2-3 טענו מחד גיסא, כי הגשר היה אמור להיבנות ללא ביסוס, ומאידך גיסא כי נאשם 1 היה אחראי לביסוס הגשר. כך או כך: נמצא שהגשר נותר ללא ביסוס של ממש, וב.ע.ק. היא זו שבנתה את מערכת הביסוס, עם ליקויים רבים, כמפורט לעיל, וכל זאת – כאשר נאשמים 2-3 אינם קבלני ביסוס, ומעולם לא בנו גשר מן הסוג הנדון (639א – ג).

ד. (3) קבלן סביר לא היה מעז לבנות ביסוס לגשר על סמך הוראות חלקיות בעל-פה ממהנדס, אשר כלל לא היה באתר הבנייה, וכאשר נאשם 2, הנעדר השכלה הנדסית כל שהיא, מגלה מעורבות בתכנון הביסוס ו"מסכם" בעל-פה את פרטי הביסוס עם המהנדס. קבלן רגיל, אשר היה עובד בנסיבות אלו, היה מודע לכך שבניית מערכת ביסוס בתנאים רשלניים שכאלו עלולה להביא לכך שהגשר יקרוס בשל היעדר ביסוס ראוי ויטכן חיי אדם; היה זה סיכון בלתי סביר לבנות מערכת ביסוס בתנאים שכאלו (639ה – ה).

ה. (4) חלקם של נאשמים 2-3 בהיווצרות הכפיפה המקומית מתבטא בכך שהם היו אלו אשר ביצעו את ההכנה למדרך, על גבי זוויתנים שבנו ללא תכניות או סקיצות כלשהן וללא פיקוח הנדסי צמוד, ואף ייעצו לארגונית כיצד להניח את המדרך, שהוא חלק קונסטרוקטיבי חשוב של הגשר, וצורת הנחתו – כפי שהתברר – היא קריטית לתסכולת הגשר. לו היו נאשמים 2-3 מפנים את אנשי ארגונית אל נאשם 1 לצורך קבלת הנחיה בנוגע לצורת הנחת המדרך, לא הייתה נוצרת אותה כפיפה מקומית קריטית, שכן היווצרותה נבעה מהיעדר תקשורת בין נאשם 1 לנאשם 4, והיעדר תכניות כלליות לגשר בכלל, ולמדרך ולזוויתנים בפרט (1639ז – ז).

ו. (5) קבלן מן השורה היה מודע, בנסיבות המתוארות לעיל, לסיכון הכרוך בביצוע ההכנה למדרך בדרך בה נעשה הדבר, וכי דרך זו עלולה להביא ליצירת עומסים שהגשר לא יעמוד בהם, באופן שיטכן חיי אדם. דרך עבודה שכזאת מהווה סיכון שקבלן רגיל לא ישלים עם קיומו (640א).

ז. (6) רשלנותם של נאשמים 2-3 בעניין עבודת הריתוך התבטאה בריתוך הלקוי שנעשה תחת פיקוחם; בהעסקת רתכים שאינם מוסמכים ומיומנים; בשימוש במוטות לא מקוריים בחלק העליון של מרכז הגשר, אשר יוצרו משלושה חלקים מרותכים, על דעת עצמם, בלא שהיו בידיהם תכניות המתירות את הריתוכים ומפרטות את דרך ביצועם, כמקובל ובביצוע הריתוכים בלא פיקוח הנדסי, צמוד או עליון, על איכות

- הריתוכים. התרשלותו של נאשם 1 להכין תכניות מפורטות הכוללות או אוסרות את הריתוכים ולפקח על ביצוע הריתוכים, איננה פוטרת את נאשמים 2-3 מרשלנותם הם (640ב – ג).
- א קבלן רגיל היה מודע, בנסיבות אלה, לסיכון הכרוך בביצוע ריתוכים בתנאים שכאלו, ולכך שריתוכים שכאלו עלולים להביא לכשל מוט מרכזי, שיכול לגרום לכשל המבנה כולו, באופן שיסכן חיי אדם. היה זה סיכון בלתי סביר לבצע את הריתוכים בתנאים אלו במבנה שהוא בעל דרגת סיכון גבוהה (1640).
- ב (8) נאשמים 2-3 נטלו על עצמם לבצע את בניית הגשר ללא תכניות כלשהן, על סמך הוראות בעל־פה מנאשם 1 ובלא קיום פיקוח הנדסי צמוד על הבנייה ובלא נוכחות של מנהל עבודה מוסמך. קבלן זהיר מן השורה איננו בונה ללא כל אלו, קל וחומר כאשר אין לו ניסיון קודם בבניית גשר מהסוג הנדון, והוא יודע ששיטת הבנייה והמחברים בהם הוא משתמש לא נוסו מעולם בגשרים, ואף ניתנה התראה על הסיכון הכרוך בתופעת סיבוב המחבר. בניית הגשר ללא תכניות וללא פיקוח הנדסי צמוד הייתה אחת הסיבות לכשל הגשר, שכן פיקוח שכזה היה מונע את הטעויות הקריטיות שנעשו, ולכל הפחות חושף אותן בזמן (1641א – ב).
- ג (9) נאשם 2 גילה מעורבות יוצאת־דופן, ובהחלט בלתי מקובלת ולא רצויה, בתכנון הגשר, למרות שהעיד על עצמו כי אין לו כלל ידע בהנדסה. חרף כך, הוא נטל חלק בתכנון אותם חלקים של הגשר הקשורים לסיבות הכשל, ובהם: פרטי מערכת הביסוס, הנחת המדרך ושימוש במוטות מרוחקים בחגורה העליונה (1641ג – ד).
- ד (10) לנאשמים 2-3 יש גם אחריות לסטייה מן התקן, שהייתה אחת מסיבות הכשל, הן משום שנאשם 2 היה צד לדיונים עם נאשם 1 בעניין קביעת העומס לפיו יתוכנן הגשר והן משום שנאשמים 2-3 נמנעו מלהעביר לנאשם 1 את הזמנת העבודה מנאשם 4, בה כלולה הדרישה לבנייה לפי התקן, והם גם לא דרשו זאת מנאשם 1 (1641ה).
- ה (11) בנסיבות אלה, קבלן מן השורה היה מודע לכך כי עבודה ללא תכניות וללא פיקוח הנדסי ועם מעורבות הקבלן בתכנון עלולים להביא לטעויות קשות שיגרמו לכשל הגשר וסיכון חיי אדם. היה זה סיכון בלתי סביר לעבוד בצורה שכזו (1641).
- ו (12) נאשמים 2-3 קיבלו על עצמם את העבודה, כולל תכנון הגשר באמצעות מהנדס מטעמם, וזאת למרות שהיה ברור להם כי לא ניתן לבצע את הפרויקט כהלכה בפרק זמן של פחות משבועיים, כפי שהוקצב למשימה זו. נאשמים 2-3 היו מודעים לעובדה שבשל לחץ הזמנים מתבצעת העבודה ללא תכניות עבודה מסודרות וללא פיקוח הנדסי בעת הבנייה. גם ההחלטה להשתמש במוטות שרותכו מכמה חלקים נבעה ממצוקת הזמן, והתברר כי הייתה קריטית לכשל הגשר (1641).
- ז (13) בנסיבות אלו, היה קבלן רגיל מודע לכך שקבלת העבודה וביצועה בתנאים אלו עלולה להביא לבניית גשר בלתי בטוח, שיהווה סכנה לחיי אדם, והיה זה סיכון בלתי סביר לבצע את הגשר בצורה שכזו (1642א).
- ח (14) נאשמים 2-3 לא היו צריכים לקבל על עצמם את בניית הגשר, הן משום שב.ע.ק. איננה רשומה כקבלן בסיווג של גשרים, ואף לא בסיווג של קונסטרוקציות פלדה לגשרים, והן משום שהיא מעולם לא בנתה גשר בשיטת הבנייה המבוססת על המחבר

שפיתחה. ב.ע.ק. בנתה אך ורק סככות וגגות קלים, שהעומס שהם צריכים לעמוד בו קטן בערך פי עשר מהעומס הנדרש לגשר. אין מדובר בפגם פורמאלי, אלא ברשלנות של ממש, שהייתה אחת הסיבות לכשל הגשר: קבלן גשרים מנוסה היה מבחין בכך שהגשר עומד, למעשה, ללא ביסוס, ולא היה מעז לבנות גשר ללא תכניות מפורטות. הסיווג הקבלני מבטיח ניסיון קודם והבנת התחום הנדון. בעיקר נכונים הדברים לגבי גשר, הנחשב כמבנה רגיש יותר מאחרים (642ב – ד).

(15) בנסיבות אלה, קבלן רגיל היה מודע לסיכון לחיי אדם הכרוך בבניית גשר ללא ניסיון וכשירות בבניית גשרים, ובעיקר כשמדובר במבנה בדרגת סיכון גבוהה, שנבנה ללא תכניות וללא פיקוח הנדסי צמוד. כל אלו יחד, כשהם מצטרפים לחוסר הניסיון והכשירות, היוו סיכון בלתי סביר, שאסור היה לנטלו (642ד).

רשלנות נאשם 4:

טו. (1) נאשם 4 התרשל בבניית הגשר הן בכך שהחברה שבניהולו, ארגונית, ביצעה את המדרך בצורה רשלנית והן בכך שלא קיים אף לא אחת מחובותיו כקבלן ראשי, ובראשן – פיקוח על עבודתה של ב.ע.ק. (642ה).

(2) אופן הנחת המדרך יצר את בעיית הכפיפה המקומית, שהייתה אחת משלוש הסיבות הישירות לקריסת הגשר. רשלנותו של נאשם 4 בנושא זה התבטאה בכך שהמדרך בוצע בצורה מאולתרת, ללא תכניות הנדסיות או סקיצות כלשהן לגשר בכלל ולמדרך בפרט, ללא תיאום עם מתכנן הגשר וללא פיקוח הנדסי כלשהו. לו היו תכניות שכאלו לא היה המדרך מונח על ידי ארגונית באופן הסותר את הנחת היסוד של המתכנן (נאשם 1), לפיה העומס יועבר לצמתים. עקב צורת הנחת המדרך הועבר העומס למוטות החגורה העליונה, שלא היו מתוכננים לשאת במאמצי כפיפה מקומית, ועומס זה היה אחת הסיבות העיקריות לכשל ה"מוט השבור" וה"מוט המקומט", מה שהביא לקריסת הגשר כולו (1642ז – ט).

(3) לו הייתה ארגונית מבצעת את עבודתה תחת פיקוח הנדסי כנדרש, הייתה נמנעת הטעות בכפיפה המקומית. נאשם 4, שאינו מהנדס, נטל לעצמו חירות "לסכם" עם נאשם 2, שאף הוא איננו מהנדס, את צורת הנחת המדרך, ללא התייעצות עם מתכנן אגד הגשר או עם מהנדס אחר, וזאת חרף העובדה שארגונית מעולם לא ביצעה מדרך על גשר מהסוג הנדון. בשל חוסר הבנה וחוסר ניסיון בבניית גשרים, סבר נאשם 4 שאין כל הבדל בין חיפוי במות לבין הנחת מדרך על גשר, ואף לא הבין כי המדרך הוא חלק קונסטרוקטיבי חשוב של הגשר. גם הימצאותו של מנהל עבודה מוסמך – כנדרש בחוק – הייתה עשויה למנוע טעות זו, שכן האנשים שפיקחו בפועל על הנחת המדרך מטעם ארגונית לא היו מנהלי עבודה מוסמכים, ומעולם לא ביצעו חיפוי לגשר קמור מן הסוג הנדון (643א – ג).

(4) בנסיבות אלה, קבלן רגיל היה מודע לכך שבניית מדרך לגשר ללא תכניות הנדסיות, ללא פיקוח הנדסי וללא תיאום עם מתכנן הגשר הייתה עלולה להביא לכשל הגשר, באופן שיסכן חיי אדם. היה זה סיכון בלתי סביר לאפשר את הנחת המדרך בצורה בה הונח (643ה).

(5) עצם קבלת העבודה על ידי ארגונית, כקבלן ראשי, הייתה רשלנות, שכן לארגונית לא היו הכישורים והניסיון הנדרשים לבניית גשר מן הסוג הנדון. ארגונית איננה קבלן

- רשום, ולמעשה היא איננה קבלן בניין כלל, אלא חברה העוסקת בהפקת אירועים ובניית במות, תערוכות ותפאורות. קבלן ראשי שאיננו מיומן בבניית גשרים, איננו יכול לפקח על בניית גשר בידי קבלן משנה, אלא באמצעות מנגנון פיקוח הנדסי – מה שלא היה במקרה זה. יתר-על-כן: לא זו בלבד שארגונית עצמה לא התאימה להיות קבלן ראשי לבניית הגשר, אלא שנאשם 4 בחר לביצוע משימה זו קבלן משנה, שאף הוא נעדר כישורים וניסיון לבניית גשר – ב.ע.ק. – וזאת בלא שערך בדיקה נאותה לגבי כישוריה וניסיונה. לו היה הגשר נבנה על-ידי קבלן בעל ניסיון בגשרים, היה לגשר ביסוס ראוי, והוא לא היה כושל. קבלן ראשי איננו משתחרר מאחריותו לביצוע רשלני של הבנייה בטענה כי הוא עצמו איננו מתמצא בתחום הבנייה, וכי קבלן המשנה אחראי לכך. הדבר נכון מקל וחומר כאשר הקבלן הראשי בחר קבלן משנה בלתי מיומן (1643 – 644א).
- א
- ב
- ג
- ד
- ה
- ו
- ז
- ח
- ט
- י
- (6) בנסיבות אלה, קבלן רגיל היה מודע לכך שהסכמתו להיות הקבלן הראשי לביצוע גשר, שהינו מבנה בדרגת סיכון גבוהה, ללא כישורים נאותים, ללא ניסיון וללא יכולת ממשית לפקח על עבודת קבלן המשנה – עלולה להביא לבניית גשר לא בטוח, שישכון את ההולכים עליו. בתנאים אלו, היה זה סיכון בלתי סביר להסכים להיות קבלן ראשי לבניית גשר (644א – ב).
- (7) נאשם 4 קיבל על עצמו את ביצוע הגשר על סמך הזמנת עבודה לקויה וחסרה מנאשם 5, וגם ההזמנה שהוא הוציא לב.ע.ק. הייתה לקויה, ובוודאי איננה מהווה פרוגרמה הנדסית כנדרש: הוא לא העביר את הזמנת המכביה לב.ע.ק. אלא הסתפק בדרישה כללית, לא מפורטת, לבנות את הגשר על-פי התקן. לו היו ב.ע.ק. ונאשם 1 נדרשים בצורה מפורשת לבנות לעומס של 500 ק"ג/מ"ר, כנדרש בתקן, לא היו יכולים להתחמק מדרישה זו, כפי שעשו, והגשר לא היה נבנה כלל, ואם היה נבנה על-פי התקן – לא היה כושל. ההזמנה גם לא כללה את הדרישה האלמנטרית לביצוע העבודה תחת פיקוח הנדסי, ונאשם 4 אף לא דאג לפיקוח הנדסי מטעמו. עובדה זו הייתה אחת הסיבות לכשל הגשר, שהרי מפקח היה מונע את גורמי הכשל, ולמצער מגלה אותם לפני האסון (644ג – ה).
- (8) בנסיבות אלה, קבלן ראשי רגיל היה מודע לכך שהוצאת הזמנת עבודה לקויה מן הסוג שהוצא, ומבלי שתועבר לקבלן המשנה ההזמנה של היזם, עלולה להביא לטעויות שיפגעו בבטיחות המבנה, באופן שישכון חיי אדם. ההחלטה להוציא הזמנה ללא ייעוץ הנדסי, ובצורה לא מקצועית, הייתה סיכון שאסור היה לקחתו (644ה).
- (9) נאשם 4 התנער לחלוטין מקיום חובותיו כקבלן ראשי ולא גילה מעורבות כלשהי בבניית הגשר, זולת הנחת המדרך על-ידי ארגונית. לא ניתן לכנות אלא רשלנות התנהגות של קבלן ראשי, אשר מסתבר לו רק בדיעבד כי המבנה לא תוכנן בשלמותו; בוצע ללא תכניות עבודה; שלא על-פי העומס הנדרש בתקן ובלא שהיו באתר העבודה פיקוח צמוד ומנהל עבודה מוסמך (644ז – 645א).
- (10) נאשם 4 התרשל בקיום חובותיו כקבלן ראשי בכך שלא מינה מפקח מטעמו, ולא טרח לוודא, לכל הפחות, כי מתקיים פיקוח צמוד על עבודתה של ב.ע.ק. פיקוח צמוד שכזה, לו נעשה, היה מונע את הטעויות שהביאו לכשל, ואם לא היה מונע אותן בעת התרחשותן – היה מגלה אותן לפני האסון. כל פרויקט בנייה, בוודאי פרויקט ציבורי,

חייב להתנהל בליווי הנדסי צמוד ועם מנהל עבודה מוסמך. התעלמות מחובות אלו הינה ללא ספק רשלנות, שהיה לה קשר ברור לכשל הגשר (645 – ה).
 (11) לו היה נאשם 4 נעזר במהנדס לפיקוח על הפרויקט, הוא היה למד כבר בתחילתו כי הזמן שנקצב לביצוע הפרויקט איננו ריאלי; הייתה מוסבת תשומת לבו לחוסר כשירותה וניסיונה של ב.ע.ק. בבניית גשרים והוא לא היה מסכים לקבל את האישור המפוקפק שהוציא נאשם 1 (645).
 (12) בנסיבות אלו, קבלן ראשי רגיל היה יכול להיות מודע לאפשרות שהגשר שיוקם יהיה בלתי בטיחותי באופן המסכן חיי אדם, בשל היעדר פיקוח הנדסי על בנייתו ואי נוכחות של מנהל עבודה באתר. הסכמה לכך שהגשר יבוצע בתנאים שכאלו, הייתה סיכון בלתי סביר לחלוטין מבחינתו של קבלן ראשי, קל וחומר לנוכח חוסר ניסיונם של הקבלן הראשי וקבלן המשנה בבניית גשרים, וכאשר מדובר במבנה בדרגת סיכון גבוהה, שנבנה ללא תכניות (646).

רשלנות נאשם 5:

טז. (1) נאשם 5 התרשל בכך שפעל בנושא הנדסי בו אין הוא בקי ללא ליווי הנדסי או מקצועי כלשהו, וללא בקרה ופיקוח על תכנון הגשר וביצועו, וזאת בניגוד לנוהלים המקובלים בבנייה בכלל, ובבנייה ציבורית בפרט. נאשם 5 הסתלק מכל מחויבות שהייתה לו כמי שעמד בראש גוף ציבורי גדול, אשר הזמין גשר להולכי רגל לאירוע ציבורי רב משתתפים, ולא מינה ולו מהנדס אחד שיהיה אחראי על בטיחות המתקנים שהוקמו באצטדיון ומחוצה לו. נאשם 5, כמי שעמד בראש הפירמידה הארגונית של המכביה, הותיר את השמירה הבלעדית על שלומם וביטחונם של הספורטאים שהשתתפו בטקס הפתיחה, ואשר הוזמנו לעלות על הגשר, בידי הקבלן שבנה את הגשר, והמהנדס שהועסק על ידי אותו קבלן, כאשר לא היה לנאשם 5 כל קשר עמם. נאשם 5 השליך את כל יהבו על אישור מהנדס, שלא היה אלא "חספא בעלמא" (646 – ה).
 (2) נאשם 5, כמזמין הגשר, איננו יכול לטעון כי אינו מחויב לאותה "מעטפת הנדסית", הכוללת את גורמי הניהול, התיאום והפיקוח, ואשר הינה כה חיונית לתקינותו של כל פרויקט בנייה, ולהותיר "מעטפת" זו כחלל ריק. מזמין הנעדר כישורים הנדסיים איננו רשאי, מחד גיסא, להתפרק מחובתו למנות יועץ הנדסי לצורך בחירת הקבלן המבצע, ניסוח ההזמנה, פיקוח על התכנון והביצוע וניהול הפרויקט, ומאידך גיסא – לבצע פעולות אלו בעצמו בצורה רשלנית, כשהוא טוען להגנתו כי אינו מהנדס. מזמין חסר כישורים הנדסיים, הפועל בצורה סבירה וזהירה, לא יטול על עצמו את האחריות לבחירת קבלן מתאים לבניית גשר; לא ינסח בעצמו הזמנת עבודה; לא יפקח בעצמו על ביצוע הפרויקט, כשהוא מסתפק בבדיקת הגשר על ידי קפיצה עליו ונענועו ולא יקבל אישור להכשרת השימוש בגשר, ויסתמך עליו, כאשר אין לו הכישורים המקצועיים כדי להבין את האמור בו. מזמין זהיר וסביר גם לא יותיר תחומים אלו ללא כל עשייה, תוך שהוא סומך על מהנדס המועסק על ידי הקבלן המבצע, ולא על ידי המזמין, וכאשר אין למזמין כל קשר עם מהנדס זה. מזמין שאיננו מפעיל גורם הנדסי מטעמו לביצוע משימות אלו, נוטל על עצמו את מלוא האחריות לביצוע התקין. האחריות איננה נגוזה ונעלמת: היא מוטלת או על המזמין, או על אותו גורם הנדסי עליו הטיל את ביצוע המשימות (646 – 647).

- (3) כללים אלו חלים מקל וחומר לגבי פרויקט בנייה ציבורי לאירוע רב משתתפים, כאשר המזמין הוא גוף ציבורי. לכן, יש לדחות את טענת נאשם 5 כי אדם רשאי לשכור שירותים ולוותר על הפיקוח. גם אם טענה זו נכונה לגבי אדם פרטי, הרי שגוף ציבורי אינו ככל האדם: חייב להיות גורם אובייקטיבי שיגן על הציבור מפני רשלנות, ואף שרלטנות בתכנון ובביצוע, ומפני האפשרות שגורמי התכנון והביצוע יזניחו את דרישות הבטיחות, למען העצמת רווחיהם (647ב – ג).
- (4) נאשם 5 הזמין את העבודה אצל קבלן ראשי שלא היה קבלן רשום, בוודאי לא קבלן גשרים, ולא היו לו הכשירות והניסיון הדרושים לביצוע גשר מן הסוג הנדון. לצורך בחירת הקבלן ובדיקת הצעות אחרות, לא נעזר נאשם 5 בגורם הנדסי כלשהו, ובשל חוסר תובנה לגודלו ומידת מסובכותו של הפרויקט, הוא החליט להעדיף את הצעתה הלא רצינית של חברה המתמחה במבנים זמניים להפקות ואירועים, על פני הצעת הצבא לספק גשר זמין ומוכן, שהוא בעל ניסיון מוכח, ומסוגל להעביר טנקים. דבר זה נעשה מתוך שיקולים של כדאיות כספית ונוחיות ארגונית, ומבלי לבדוק כלל את כשירותה וניסיונה של ארגונית. יתר-על-כן: בהיעדר פיקוח ובקרה כלשהם על ביצוע הגשר, לא ידע נאשם 5 כלל, כי בסופו של דבר נבנה הגשר לא על-ידי הקבלן שבחר, אלא על-ידי קבלן משנה שאיננו רשום כקבלן בסיווג גשרים, ואשר נעדר ניסיון וכישורים לבניית הגשר (647ז – ז).
- (5) בהיעדר ניסיון הנדסי, קבע נאשם 5 לוח זמנים בלתי ריאלי לבניית הגשר. אילו היה נעזר בגורם הנדסי, היה גורם זה מבהיר לו כי במצב שנוצר לא הייתה בררה ממשית זולת בניית גשר ביילי באמצעות הצבא, או שינוי מתכונת הטקס באופן שיתיתר הצורך בגשר. לוח זמנים זה היה אחת הסיבות היותר משמעותיות שהביאו לאסון, והוא מתקשר בצורה ישירה לשלוש סיבות הכשל שהביאו לקריסת הגשר. מזמין הקובע לוח זמנים כל כך לא מעשי לביצוע הפרויקט, יכול וצריך לצפות עקיפה של הנוהלים המקובלים, עשיית פשרות ו"קיצורי דרך", לעיתים גם על חשבון הבטיחות (647ז – ז648).
- (6) נאשם 5 הוציא לארגונית על דעת עצמו, וללא ייעוץ הנדסי, הזמנה לביצוע הגשר. ההזמנה שהוציא לא כללה מרכיבים חיוניים שמקובל וצריך לכללם בהזמנה – כגון העומסים הנדרשים והתקנים החלים או הדרישה למינוי מפקח – וחסרונם איפשר לנאשמים 1-3 לתכנן ולבצע את הגשר שלא על-פי דרישות התקן, דבר שהיה אחת הסיבות לכשל הגשר. זאת ועוד: בשל חוסר תקשורת בין נאשם 5 לנאשמים 1-3, הם כלל לא קיבלו את ההזמנה של נאשם 5, שבה הופיעה הדרישה לגשר המיועד "לאלפי ספורטאים שיחצו אותו בפרק זמן קצר" (648ג – ה).
- (7) נאשם 5 לא מינה גורם הנדסי שיפקח על הבנייה וינהל את הפרויקט, בניגוד לנהוג ולמקובל – בוודאי במקרה של מבנה ציבורי. מהנדס כזה אמור היה לפקח על התכנון והביצוע ולתאם בין גורמי הביצוע והתכנון. במקרה שבו המהנדס המתכנן את המבנה מועסק על-ידי הקבלן – קיימת חובה מוגברת של המזמין למנות מפקח מטעמו, על-מנת שתהיה למזמין בקרה אמיתית על התכנון והביצוע; לעולם קיים החשש, שהקבלן יבקש לחסוך באמצעים, בכסף ובזמן, גם על חשבון הבטיחות, והמהנדס שהוא מעסיק יבקש לרצותו. כך אכן קרה עם גשר המכביה, והציבור נותר בלא הגנה של

ממש מפני רשלנותם של גורמי התכנון והביצוע של הגשר, שהקריבו את עניין הבטיחות למען הפקת רווח כספי. חיסכון בכספי ציבור – שיקול שלטענת נאשם 5 הנחה אותו – אסור שיבוא, בשום פנים ואופן, על חשבון ביטחון הציבור (1648 – 1649).

א

(8) לו היה ממונה מהנדס מפקח על-ידי הנאשם 5, הוא היה מונע ביצוע של הפרויקט ללא תכניות וללא בדיקות קרקע. מפקח כזה היה גם מגלה שהגשר נבנה שלא על-פי התקן וללא ביסוס ראוי, וכן היה מגלה את הטעות בנושא הכפיפה המקומית, אשר הייתה גלויה לעין. יש להניח שמפקח זה גם לא היה מתיר שימוש במוטות לא מקוריים, שבוצעו בהם ריתוכים, ולמצער היה דואג שתהיה בקרת איכות של הריתוכים. כך היו נמנעות שלוש סיבות הכשל העיקריות (1649).

ב

(9) נאשם 5 התרשל בכך שהחליט שלא למנות מהנדס מפקח מטעם המכביה, ובמקביל גם לא עשה דבר בעצמו כדי לפקח על הפרויקט, גם באותם דברים שהוא יכול היה לעשות. כך למשל הופתע נאשם 5 לגלות לאחר האסון, כי הגשר נבנה על-ידי ב.ע.ק. ולא על-ידי ארגונית; כי ארגונית וב.ע.ק. נעדרות כישורים וניסיון בבניית גשרים; כי הגשר לא נבנה על-פי התקן; כי הגשר נבנה ללא תכניות וכי הבנייה בוצעה ללא פיקוח הנדסי צמוד. זאת ועוד: לו היה בפרויקט זה מפקח ומנהל מטעם המזמין, הייתה, בין השאר, נמנעת הטעות בנושא הכפיפה המקומית, שנבעה מחוסר תיאום בין גורמי הביצוע והתכנון. מזמין המחליט לפעול ללא ייעוץ ופיקוח הנדסי נוטל על עצמו את מלוא האחריות לפיקוח. כל שעשה נאשם 5 הוא לעלות על הגשר, לקפוץ עליו ולנענעו קלות; כך, כפי הנראה, הוא השתכנע כי הגשר יציב ואיתן (1649 – 1).

ג

ד

(10) נאשם 5 הסתפק באישור מהנדס אשר כלל לא הכיר, שאישר את עבודת הקבלן שהעסיק אותו, ואשר גם אותו נאשם 5 לא הכיר. נאשם 5 אף לא היה מסוגל להבין את האמור באישור שנתן הנאשם 1, וגם בעניין זה פעל ללא ייעוץ הנדסי, שהיה מאפשר לגלות עד מהרה שהגשר איננו עומד בדרישות התפקודיות שהציב נאשם 5 בהזמנה שהוציא לארגונית, וכי הגשר לא יוכל להעביר בביטחה אלפי ספורטאים בתוך זמן קצר. נאשם 5, כמזמין פרויקט ציבורי, איננו רשאי לטעון כי לא היה יכול, או צריך, להעלות בדעתו שמהנדס יוציא אישור מוטעה, ואף כוזב. כמי שמופקד על שלומו של הציבור המוזמן לאירוע, היה על נאשם 5 למנות גורם מטעמו שיפקח על תכנון הגשר, ביצועו ואישורו, וזאת מתוך הנחה, שיש לה בסיס במציאות, לפיה הקבלן והמהנדס המועסק על-ידי נמצאים "באותה סירה", ובהחלט עלול להיות ניגוד אינטרסים בינם לבין המזמין, שיגרום להם להתפשר על דרישות הבטיחות, או לטעות בתכנון ובביצוע. הנחה זו היא העומדת בבסיס הנוהל התקין, המחייב למנות מפקח מטעם המזמין. נוהל זה מתחייב מקל וחומר בפרויקט ציבורי, כפי שאף נהוג ומקובל לעשות (1649 – 1650).

ה

ו

(11) המנהל המצוי והרגיל של גוף ציבורי, אשר מזמין מבנה ציבור בדרגת סיכון חריגה לאירוע רב משתתפים, יכול להיות מודע לכך שאם הפרויקט יבוצע על-ידי קבלן חסר ניסיון וכשירות שנבחר על-ידי נאשם 5 ללא ייעוץ הנדסי; על-פי הזמנת עבודה שנוסחה על-ידי נאשם 5 ללא ייעוץ הנדסי; בפרק זמן בלתי ריאלי שנקבע על-ידי נאשם 5 ללא ייעוץ הנדסי; כאשר אין כל פיקוח ובקרה מטעמו על עבודת הקבלן, כמו גם על התכנון שנעשה על-

ז

- ידי מהנדס שמינה הקבלן ואף אין גורם הנדסי שיוכל לייעץ לאותו מזמין לגבי טיבו של האישור שניתן להכשרת השימוש בגשר – עלולים להיות במבנה שתוכנן ובוצע בתנאים שכאלו ליקויי תכנון וביצוע קריטיים, אשר יביאו לכשל המבנה, באופן שישכון חיי אדם. מזמין ציבורי שכזה, הפועל בתנאים שכאלו, נוטל סיכון בלתי סביר לשלום הציבור, אשר אסור להשלים עמו (650 – ה).
- יז. (1) כאשר חובת הזהירות המוטלת על בעל תפקיד מסוים נועדה, מעצם מהותה, למנוע את הנזק העלול להיגרם כתוצאה מפעולתו של גורם אחר, כי אז מי שמפר חובת זהירות זו אחראי לנזק שנגרם על ידי אותו אחר, ואין לראות באותו אחר "גורם זר מתערב", שאותו בעל תפקיד לא היה יכול לצפותו. לכן, נאשם 1, אשר חייב היה כמהנדס לפקח על הבנייה ואישר את השימוש בגשר, איננו רשאי להשליך את מלוא האשמה על נאשמים 2-4 שביצעו את הגשר, באותה מידה שקבלנים אלו אינם רשאים להשליך על נאשם 1 את מלוא האחריות, רק משום שהוא לא גילה את ליקויי הביצוע שהם אחראים להם. מהנדס מן השורה יכול לצפות שקבלן יתירשל בביצוע עבודתו, כפי שגם קבלן ממוצע יכול לצפות שמהנדס לא יגלה את ליקויי הביצוע שלו. מסקנה זו נכונה שבעתיים לגבי מהנדס, אשר מאפשר לקבלן לבנות ללא תכניות מפורטות ובלא פיקוח הנדסי צמוד, ולגבי קבלן אשר בונה בתנאים שכאלו. חובת הפיקוח על הבנייה קיימת דווקא משום שניתן לצפות לליקויים בבנייה (652 – ג).
- (2) גם נאשמים 4-5, כקבלן ראשי וכמזמין של מבנה ציבורי בדרגת סיכון ממשית, אשר חייבים לפקח על כל מהלך ביצוע הגשר, אינם יכולים להשליך את מלוא האחריות לליקויי הבנייה על נאשמים 2-3. נאשם 5, שאף היה חייב לדאוג לפיקוח מטעמו על התכנון שעשה נאשם 1, אינו יכול להטיל על נאשם 1 את מלוא האחריות לאסון, בשל טעויות התכנון שנעשו בגשר. מזמין רגיל וקבלן ראשי רגיל, אשר נמנעים מלהפעיל אמצעי בקרה ופיקוח כלשהם על ביצוע הפרויקט, יכולים לצפות כי תיפולנה טעויות קריטיות בתכנון ובביצוע; לשם כך נדרש, נהוג ומקובל לקיים פיקוח על התכנון והביצוע. מסקנה זו נכונה בעיקר במקרה בו קבלן המשנה הוא זה אשר מינה את המהנדס, ושני אלו, "הנמצאים בסירה אחת", פועלים יחדיו ללא כל פיקוח חיצוני על מעשיהם, ומבצעים מבנה בדרגת סיכון גבוהה, בלוח זמנים בלתי ריאלי – מצב אשר "מזמין" טעויות ואי-הקפדה על כללי הבטיחות האלמנטריים ועל הנוהלים המקובלים (652 – ה).
- (3) מן המקובץ עולה, כי לא זו בלבד שמעשיו או מחדליו של כל אחד מהנאשמים מהווים בפני עצמם רשלנות, אלא שכל אחד מן הנאשמים התרשל אף שעה ששם מבטחו באחרים ללא סייג, וללא בחינה ובדיקה – בין אם על דרך הזנחת חובת הפיקוח על האחרים, שהייתה מוטלת עליו, ובין אם מתוך שנקט התעלמות מרשלנותם של האחרים – הכל על-פי העניין. אותם מעשים או מחדלים של כל אחד מהנאשמים יצרו את התנאים החיוניים גם לרשלנותם של האחרים. מכאן, אחריותו של כל אחד מהנאשמים לתוצאה הרת האסון שנגרמה מקריסת הגשר. על יסוד כל אלה ועל-פי המכלול, יש להרשיע את הנאשמים בעבירות על-פי סעיפים 304 ו-341 לחוק העונשין (653 – ה).

חוקי יסוד שאוזכרו:

פ"מ, כרך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח-1998-

— [חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.](#)

חקיקה ראשית שאוזכרה:

- א
- [חוק העונשין](#), תשל"ז 1977-, סעיפים 18 (המונחים "פרט", "מעשה", "מחדל"), 19, 19(1), 20(א)(2)(ב), 21, 21(א) (המונח "רשלנות"), 21(א)(2), 21(ב), 30, 31, 34, 34א, 309, 309(5), 338, 341.
  - [חוק התכנון והבניה](#), תשכ"ה 1965-, סעיפים 1 (המונח "דרך"), 61(2), 63(4), 63(5), 145(א)(1), 145(א)(2), 158(ג), 204, 208.
- ב
- [חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות](#), תשכ"ט 1969-, סעיפים 1 (המונחים "עבודות הנדסה בנאיות", "קבלן לעבודות הנדסה בנאיות"), 3(א), 4, 14, 14(א), 16.
  - [חוק סדר הדין הפלילי](#) [נוסח משולב], תשמ"ב 1982-, סעיפים 165, 184.
  - [חוק השכירות והשאלה](#), תשל"א 1971-.
  - [חוק חוזה קבלנות](#), תשל"ד 1974-, סעיף 1.
- ג
- [פקודת הנויקין](#) [נוסח חדש], סעיפים 15(1), 35, 36, 37, 63.
  - [פקודת הבטיחות בעבודה](#) [נוסח חדש], תשל"ל 1970-, סעיפים 1 (המונח "בניה"), 192(ב).
  - [חוק רישוי עסקים](#), תשכ"ח 1968-.
- ד
- [חוק העונשין](#) (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), תשנ"ד 1994-.
  - [חוק העונשין](#) (תיקון מס' 43) (התאמת דיני העונשין לחלק המקדמי ולחלק הכללי), תשנ"ה 1995-.
- ה
- חקיקת משנה שאוזכרה:
- [תקנות רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות \(קביעת ענפים וחלוקת ענפים לענפי משנה\)](#), תשנ"ג 1993-, התוספת.
  - [תקנות הבטיחות בעבודה \(עבודות בניה\)](#), תשמ"ח 1988-, תקנות 1 (המונחים "בניה", "מבצע בניה", "מזמין"), 2, 2(א), 6, 6(א), 6(ב), 6(ג).
  - [תקנות הבטיחות בעבודה \(עבודות בניה\)](#), תשט"ו 1955-.
- ו
- [תקנות התכנון והבניה \(בקשה להיתר, תנאיו ואגרות\)](#), תשל"ל 1970-, תקנות 1 (המונח "שלד"), התוספת השניה, סעיפים 5.03, 5.04, 7.42.00(ג), 16.00(א), 16.08א.
  - [תקנות רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות \(מנהלי עבודה\)](#), תשמ"ב 1982-.
  - [תקנות רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות ומבחנים לענפי משנה](#), תשמ"ט 1988-, תקנה 2 התוספת, סעיף 5(ג).
  - [תקנות רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות \(היקף כספי ומהות מקצועית\)](#), תשמ"ד 1984-, תקנות 1, 2.
- פ"מ, כרך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח 1998-

- [תקנות התכנון והבניה \(פיקוח על הבניה\)](#), תשנ"ב1992-, תקנות (1)4, (2)4, (3)4, (1)6, (3)6, 7.
- א הצעות חוק שאוזכרו:
 – הצעת חוק רישום קבלנים, תשכ"ט1969-.
 – הצעת [חוק העונשין](#) (חלק מקדמי וחלק כללי), תשנ"ב1992-.
- פסקי־דין של בית המשפט העליון שאוזכרו:
- ב [1] [ע"א 4597/91, 4634, 4637](#) קיבוץ אפיקים נ' כהן ואח'; גורביץ ואח' נ' קיבוץ אפיקים ואח', פ"ד נ(2) 111.
- [2] [ע"א 515/83](#) עגור נ' איזנברג ואח' וערעור שכנגד, פ"ד לט(1) 197.
- [3] [ע"א 704/71](#) אנבריה נ' המאירי ואח', פ"ד כו(1) 743.
- ג [4] [ע"א 608/87](#) נחושטן מעליות בע"מ נ' שושני ואח' (לא פורסם).
- [5] [ע"א 145/80](#) ועקנין נ' המועצה המקומית בית שמש ואח', פ"ד לז(1) 113.
- [6] [ע"א 600/86, 611, 612, 613, 857](#) עמיר ואח' נ' קונפינו ואח'; קונפינו ואח' נ' גבעת חיים מפעלי שימורים בע"מ ואח'; גת גבעת חיים מפעלי שימורים בע"מ נ' קונפינו ואח'; שמש ואח' נ' גת גבעת חיים ואח', פ"ד מו(3) 233.
- ד [7] [ע"פ 688/77](#) אמבר, מכון תערובות למשקי עמק חפר, השרון והשומרון נ' מדינת ישראל, פ"ד לג(2) 85.
- [8] [בג"ץ 466/82](#) עוזר את רובננקו שותפות לביצוע עבודות בהנדסה אזרחית נ' עיריית רמתגן ואח', פ"ד לז(1) 696.
- ה [9] [ע"א 195/84](#) עיריית נהריה נ' ימין וערעור שכנגד, פ"ד מ(3) 266.
- [10] [בג"ץ 5666/90](#) סלום נ' המועצה המקומית נשר ואח', פ"ד מה(1) 518.
- [11] [ע"א 451/66](#) קורנפלד נ' שאולוב ואח', פ"ד כא(1) 310.
- [12] [המ' 106/54](#) וינשטיין נ' קדימה אגודה שיתופית בע"מ ואח', פ"ד ח 1317.
- [13] [ע"פ 31/50](#) מלצקי נ' היועץ המשפטי, פ"ד ד 555.
- ו [14] [בג"ץ 3301/90](#) זקן נ' הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, ירושלים ואח', פ"ד מו(4) 675.
- [15] [ע"פ 697/85](#) גולדשטיין נ' הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה לוד ואח', פ"ד מ(4) 57.
- ז [16] [רע"פ 5086/97](#) בן חור ואח' נ' עיריית תל-אביב-יפו ואח', פ"ד נא(4) 625.
- [17] [ע"פ 371/86](#) בן זכאי נ' עיריית תל-אביב-יפו, פ"ד מא(4) 298.
- [18] [בג"ץ 868/86](#) טרודלר ואח' נ' ראש המועצה המקומית רמת השרון ואח', פ"ד מא(1) 694.

- [19] [ע"א 273/80](#), 292 מדינה ואח' נ' כהן ואח' וערעור שכנגד; עמרים נ' כהן ואח', פ"ד לז(2) 29.
- [20] [ע"פ 119/93](#) לורנס נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(4) 1.
- [21] [ע"פ 3934/90, 385/89](#) אבנת ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(1) 1.
- [22] [ע"פ 186/80](#) יערי ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד לה(1) 769.
- [23] [ד"נ 22/83](#) מדינת ישראל נ' חדריה, פ"ד לח(2) 285.
- [24] [ע"פ 84/85](#) ליכטנשטיין נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(3) 141.
- [25] [ע"פ 2061/90](#) מרצלי נ' מדינת ישראל, משרד החינוך והתרבות ואח', פ"ד מז(1) 802.
- [26] [ע"פ 341/82](#) בלקר נ' מדינת ישראל, פ"ד מא(1) 1.
- [27] [ע"פ 450/86](#) גילה נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(4) 826.
- [28] [ע"פ 482/83](#) מדינת ישראל נ' סעיד, פ"ד לח(2) 533.
- [29] [ע"פ 5235, 4188/93](#) מרדכי לוי ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(1) 539.
- [30] [ע"פ 478/72](#) פנקס נ' מדינת ישראל, פ"ד כז(2) 617.
- [31] [ע"פ 402/75](#) אלגביש נ' מדינת ישראל, פ"ד ל(2) 561.
- [32] [ע"פ 418/77](#) ברדריאן ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד לב(3) 3.
- [33] [ע"פ 116/89](#) אודל נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(5) 276.
- [34] [ע"א 935/95](#) ר' משה, קטינה ואח' נ' קליפורד ואח', פ"ד נב(4) 736.
- [35] [ע"א 576/81](#) בן שמעון נ' ברדה ואח', פ"ד לח(3) 1.
- [36] [ע"פ 1100/93](#) סובאח נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(3) 635.
- [37] [ע"פ 4639/95](#) מלכה נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(2) 661.
- [38] [ע"פ 1713/95](#) פרידמן נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(1) 265.
- [39] [ע"פ 140/98](#), 159 חוג'ה נ' מדינת ישראל; מדינת ישראל נ' חוג'ה, פ"ד נב(3) 225.
- [40] [ע"פ 162/53](#) בראשי ואח' נ' היועץ המשפטי, פ"ד ט 701.
- [41] [ע"א 313/56](#) חברת החשמל לא"י בע"מ נ' בלומברג, פ"ד יא 1087.
- [42] [ע"פ 364/78](#) צור נ' מדינת ישראל, פ"ד לג(3) 626.
- [43] [ע"א 612/78](#) פאר נ' קופר ואח', פ"ד לה(1) 720.
- [44] [ע"א 3108/91](#) רייבי ואח' נ' וייגל ואח', פ"ד מז(2) 497.
- [45] [ע"פ 876/76](#) ויינגרטן נ' מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 29.
- פסקי־דין של בתי־המשפט המחוזיים שאוזכרו:
- [46] [ת"א \(י-ם\) 984/95](#) דינגל ואח' נ' "הפח" תעשיות מתכת בע"מ ואח' (לא פורסם).
- פ"מ, כרך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח 1998- 366

- [47] [ת"פ \(י-ם\) 3034/91](#) מדינת ישראל נ' פדגז ואח' (לא פורסם).
- [48] [ת"א \(חי'\) 1202/92](#) ניסנבאום נ' טורין ואח' (לא פורסם).
- א [49] [המ' \(ב"ש\) 7609/96](#), ה"פ 1079/96 נתיבים דרום בע"מ נ' עירית באר שבע ואח', (לא פורסם).
- [50] [ת"א \(י-ם\) 625/91](#) מחאמרה נ' א.ר.י. מזרחי ובניו בניה והשקעות בע"מ (לא פורסם).
- ב [51] [ת"פ \(י-ם\) 1265/95](#), 3020 מדינת ישראל נ' פלוני (לא פורסם).
- [52] [ת"פ \(י-ם\) 337/97](#) מדינת ישראל נ' גנאם ואח' (לא פורסם).
- [53] [ת"פ \(י-ם\) 208/98](#) מדינת ישראל נ' מאדי (לא פורסם).
- ג פסקי־דין של ועדות הערר לפי [חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות](#), תשכ"ט 1969-:
- [54] ע"ש 1547/97 החברה לפיתוח פ"ת בע"מ נ' רשם הקבלנים (לא פורסם).
- פסקי־דין של בתי־משפט השלום שאוזכרו:
- [55] [ת"פ \(ת"א\) 3378/93](#) מדינת ישראל נ' ויינריך (לא פורסם).
- [56] ת"פ (ת"א) 2937/97 מדינת ישראל נ' מרון (לא פורסם).
- ד פסקי־דין של בתי־הדין לעבודה שאוזכרו:
- [57] תב"ע נג 15-608 / טוקר נ' חברת י.א.ו.י. כבישים בע"מ (לא פורסם).
- פסקי־דין אוסטרליים שאוזכרו:
- [58] *Rogers v. Whitaker* (1992) 175 C.L.R. 479.
- ה פסקי־דין אנגליים שאוזכרו:
- [59] *Bolitho v. City and Hackney H. A.* [1997] 3 W.L.R. 1151 (H.L.).
- פסקי־דין קנדיים שאוזכרו:
- [60] *ter Neuzen v. Korn* (1995) 127 D.L.R. (4th) 577.
- ו ספרים ישראליים שאוזכרו:
- [61] י' קדמי על הדין בפלילים (חלק ראשון, תשנ"ד; חלק שני, תשנ"ה; חלק ראשון, עדכון והשלמה, תשנ"ו).
- [62] ש"ז [פלר יסודות ביני עונשין](#) (תשמ"ד).
- ז [63] ע' אזר אשמה, פזיזות ורשלנות במשפט הפלילי (1999).
- ח [64] י' לוי, א' לדרמן עיקרים באחריות פלילית (תשמ"א).

מאמרים ישראליים שאוזכרו:

[65] מ' גור־אריה "הצעת חוק העונשין (חלק) מקדמי וחלק כללי", תשנ"ב1992- "משפטים כד (תשנ"ד-תשנ"ה) 9.

[66] מ' קרמניצר "על הרשלנות בפלילים – יסוד נפשי, יסוד עובדתי או שניהם גם יחד" משפטים כד (תשנ"ד-תשנ"ה) 71.

מקורות המשפט העברי:

[א] בראשית יא, ז.

כל הנאשמים הועמדו לדין בגין עבירה של גרימת מוות ברשלנות (סעיף 304 לחוק העונשין, תשל"ז1977-), חבלה ברשלנות (סעיף 341 לחוק העונשין, תשל"ז1977-) ובנייה ללא היתר (סעיפים 204 ו208 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה1965-). נאשמים 2, 3 ו4 הואשמו גם בביצוע עבודות הנדסה בנאיות בניגוד לסעיפים 14 ו16 לחוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, תשכ"ט1969-. כל הנאשמים הורשעו בגרימת מוות ברשלנות ובגרימת חבלה ברשלנות. נאשמים 2 ו3 הורשעו בביצוע עבודות הנדסה בנאיות בניגוד לסעיפים 14 ו16 לחוק רישום קבלנים. נאשם 4 זוכה מעבירה זו. כל הנאשמים זוכו מעבירה של בנייה ללא היתר.

הדס פורר־גפני, סגנית בכירה לפרקליטת מחוז תל־אביב (פלילי); אסף רוזנברג, עוזר לפרקליטת מחוז תל־אביב (פלילי) – בשם המאשימה;

אברהם לנדשטיין, ארז מוסקוביץ – בשם הנאשם 1;

רמי קרגולה, צבי טהורי – בשם הנאשמים 2-3;

דן שינמן – בשם הנאשם 4;

דב ויסגלס, אלדד יניב – בשם הנאשם 5.

הכרעת דין

א

חלק ראשון: תשתית עובדתית

פרק א: פתח דבר – מבוא

ב

1. אחת ל-4 שנים נערכת בישראל המכביה, שניתן להגדירה כאולימפיאדה של ספורטאים יהודים מכל העולם. המכביה נפתחת בטקס חגיגי – טקס הפתיחה. במעמד זה ניתן האות לתחילת תחרויות הספורט והמשחקים.

ג

הטקס נערך באצטדיון רמת-גן בנוכחות קהל רב, לרבות אישים רמי מעלה מן הארץ ומתבל. בהם נשיא המדינה, ראש הממשלה, שרים, חברי-כנסת, כמו גם ראשי מכבי העולמי ונציגי הקהילות היהודיות מן התפוצות.

מצעד משלחות הספורטאים, שהתקבצו ובאו מכל רחבי תבל, עומד במרכזו של טקס הפתיחה.

ד

טקס הפתיחה של המכביה ה-15 נועד להתקיים ביום 14.7.1997 בשעה 20:00 באצטדיון רמת-גן.

ה

בשעה 19:45, סמוך לשעה הייעודה, החלו משלחות הספורטאים לנוע אל עבר האצטדיון משטח הכינוס, שהיה באזור ה"ממדיון". בין שטח הכינוס והאצטדיון הפריד נחל הירקון. המשלחות נערכו מצפון לנחל, בעוד האצטדיון דרומה לו.

לצורך מעבר המשלחות מאותו שטח היערכות באיזור ה"ממדיון" וחזרתן לאחר מכן לשטח ההערכות הוקם גשר מעל נחל הירקון (להלן – הגשר), שהוצב בסמוך לגשר עץ העומד במקום מזה שנים (עמ' 1491, 5266 ו-53101 לפרוטוקול).

ו

2. בסמוך לשעה 19:45 (על-פי עדותו של ע/ת 28, אברהם יפרח), חצתה קבוצת הספורטאים האוסטריים, שמנתה 51 איש (ראה ת78/), את הגשר, ולאחריהם החלה המשלחת האוסטרלית, שמנתה 373 איש (ת78/), לצעוד אף היא על הגשר, לעבר האצטדיון. משחצו חלק מחברי המשלחת האוסטרלית מעט יותר ממחצית הגשר לערך, ניתנה הוראה, כפי הנראה, על-ידי אנשי ביטחון שהיו במקום, לעצור. מיד לאחר מכן, משלא חלפו אלא שניות ספורות, החל הגשר להתנדנד ונבקע באמצעו, תוך יצירת מעין משפך לתוך מימי נחל הירקון, אליו נפלו עשרות מחברי המשלחת האוסטרלית וכן אנשי ביטחון שעמדו על הגשר. חילוצם של הספורטאים שנפלו למימי הירקון ארך כמה שעות. 4 מחברי המשלחת האוסטרלית והם: גרג סמול ז"ל, יטי בנט ז"ל, אליזבט סביצקי ז"ל ווורן זיינס ז"ל, נספו למרבה הצער ולדאבון הלב. גרג סמול ויטי בנט פ"מ, כרך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח-1998-

- נפטרו בתאריך 14.7.1997, ומותם נקבע זמן קצר לאחר שנמשו מהמים. אליזבט סביצקי
נפטרה בתאריך 26.7.1997 בבית חולים "העמק" בעפולה. וורן זיינס נפטר בתאריך
10.8.1997 בבית החולים על שם "שיבא" בתל השומר. כן נפצעו 69 איש, מהם אנושות.
רובם ספורטאים, חברי המשלחת האוסטרלית שהיו על הגשר בעת קריסתו (ראה
תעודות רפואיות ורשימות פצועים שאושפזו בערב האסון בבתי החולים וולפסון,
איכילוב, שיבא-תל השומר ובלינסון-שניידר, ת/60, ת/61, ת/62, ת/63).
3. כתב־האישום מייחס גרימת מותם של 4 אנשים ופציעת עשרות אחרים
לנאשמים שלהלן:
- (א) נאשם 1 – ד"ר מיכה בר אילן, מהנדס במקצועו, ומנהל חברת "בר אילן
מהנדסים בע"מ".
- (ב) נאשם 2 – יהושע בן עזרא, שותף ומנהל בחברת "בן עזרא קרגולה, מפעל
מתכת בע"מ" (להלן – ב.ע.ק.).
- (ג) נאשם 3 – ברוך קרגולה, שותף ומנהל בחברת "ב.ע.ק".
- (ד) נאשם 4 – אדם מישורי, מנהל חברת "ארגונית – הפקות ואירועים ותערוכות
1974 בע"מ" (להלן – ארגונית).
- (ה) נאשם 5 – יורם אייל, שהיה יו"ר הוועד המארגן של משחקי המכביה ה-15.
על־פי עובדות כתב־האישום:
- 3". א. בתאריך 10.3.96 פנה נאשם 5, במכתב, לעוזר ראש אג"מ
בצה"ל, על מנת שהצבא יקים גשר 'ביילי', מעל הירקון.
- ב. שלטונות צה"ל דרשו, כי המכביה תישא בהוצאות ההקמה
והפירוק של הגשר, שהסתכמו בסכום של 288,000 ש"ח,
נאשם 5 ניהל משא ומתן עם שלטונות צה"ל במטרה להקים
את הגשר ללא תשלום העלויות, ובמקביל הורה לבחון
אפשרות של בניית גשר על ידי גורם אזרחי.
- ג. נאשם 5 קיבל שלוש הצעות לבניית הגשר: האחת בתאריך
4.4.97 מחברת 'פלס', על סך 120,000 ש"ח, השניה מחברת
ארגונית ונאשם 4 על סך זהה של 120,000 ש"ח, והשלישית
מחברת 'נתיבי איילון', על סך 130,000 ש"ח.
- ד. בתאריך 22.5.97 הודיעו שלטונות צה"ל, בכתב, כי הגשר לא
יבנה על ידי צה"ל אלא אם תעמוד המכביה בעלות הנדרשת.
פ"מ, כרך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח-1998-

4. א. לאור סיום המשא ומתן ולאור שיקול תקציבי החליט נאשם 5 לאתר פתרון אלטרנטיבי לבניית הגשר.
- א
- ב. לשם כך פנה נאשם 5 לנאשם 4 כדי לברר עמו פרטי הצעתו ויכולתו לבנות את הגשר. נאשם 4 ביקש שהות לבדיקת הנושא.
- ב
5. א. בתאריך 14.6.97 או בסמוך לכך, פנה נאשם 4 לנאשם 2 על מנת לברר עימו האם הוא מסוגל לבנות גשר מעל נחל הירקון. נאשם 2 פנה לתומר כץ, העובד אצלו בחברת ב.ע.ק., על מנת שיכין סקיצה גרפית לגשר (להלן – הסקיצה), סקיצה שהועברה לנאשם 4.
- ג
- ב. נאשם 2 פנה לנאשם 1 והעביר אליו באמצעות הפקסמיליה את הסקיצה, בציינו כי הוא מעוניין שהוא יתכנן עבורו את אגד הגשר לעומס של 250 ק"ג למ"ר, וכי הצינורות מהם יבנה הגשר יהיו בעלי קוטר של 1.5 ו 21 צול. נאשם 1 הסכים לתכנן את הגשר עבור חברת ב.ע.ק. ונאשם 2 הסכים לבנות הגשר עבור נאשם 4.
- ד
6. א. בתאריך 15.6.97 בשעה 20:00 או בסמוך לכך נפגש נאשם 5 עם נאשם 4 ובמהלך המשא ומתן ביניהם הסכים נאשם 4 להוזיל העלות הקמת הגשר לסכום של 85,000 ש"ח בצירוף מע"מ.
- ה
- ב. במפגש זה הגדיר נאשם 5 לנאשם 4 את איפיוני הגשר כדלקמן:
- ג
- גשר באורך של 35 מטר ורוחב של 5 מטר, עבור מעבר של אלפי ספורטאים בפרק זמן קצר (להלן – הגשר) בנוסף דרש, כי הגשר יתוכנן על ידי מהנדס, אשר יאשר את הביצוע וכן קבע מועד סיום להקמת הגשר לתאריך 1.7.97.
- ז
- ג. למרות המכתב המצוין לעיל בסעיף 3(ד), ביקש נאשם 5 מנאשם 4 להמתין מספר ימים על מנת למצות סופית את האפשרות של בניית הגשר על ידי הצבא.
- ז
7. בתאריך 16.6.97 התקשר וסיכם נאשם 4 עם נאשם 2 לבנות את הגשר והטיל עליו את ביצוע אגד הגשר וביסוסו.

8. א. בתאריך 18.6.97 שלח נאשם 5 הזמנת עבודה בכתב לבניית הגשר לנאשם 4, בו ביום, העביר נאשם 4 הזמנת עבודה לנאשמים 2 ו-31 בה הוא מציין כי עליהם לבצע את הגשר בתיאום עם דוד פרגמנט, מנהל רשות הנחל, ולשביעות רצונו, וכן פרט את אפיוני הגשר, אורך הגשר – לחציית הנחל, רוחב הגשר – 55 מטר וצינורות למעקה יסופקו על ידו.
- ב. בנוסף, ציין נאשם 4, כי מעמס הגשר יהיה על פי התקן אישור מהנדס. כמו כן ציין, כי חיפוי הגשר, המדרכים, יבוצעו על ידו לפי הכנה של חברת ב.ע.ק.
- ג. נקבע כי התשלום שישלם נאשם 4 לחברת ב.ע.ק. עבור הקמת הגשר יהיה סך 42,500 ש"ח בצירוף מע"מ.
9. בתאריך 22/6/97 העביר נאשם 1 באמצעות הפקסמיליה לנאשם 2, כתב בו הוא מציין כי חישוב עומס הסטטי של הגשר נערך לעומס שימושי של 150 ק"ג למ"ר. נאשם 2 ביקש כי הגשר יתוכנן לעומס של 250 ק"ג למ"ר. נאשם 1 הבהיר לנאשם 2, כי עליו לקמר את הגשר, להוסיף תמיכות נוספות לגשר ולהתקין גם צינורות בקוטר של 3 צול. כמו כן, סוכם ביניהם כי ימתחו שלושה כבלי מתיחה מתחת לגשר.
10. באותו יום, 22/6/97, העביר נאשם 2 באמצעות הפקסמיליה לנאשם 1 סקיצה חדשה של הגשר. נאשם 1, בו ביום העביר בפקס, מכתב, בו הוא מציין כי חישוב עומס הגשר נערך לעומס של 250 ק"ג למ"ר וכי החישוב יבוצע בהתאם לקומבינציות הנדרשות בת"י 412 (להלן – מכתב העומסים) וכן דפי חישובים.
11. א. למחרת 23/6/97, הקימו נאשמים 2 ו-31 את הגשר, במשך 9 שעות, על הגדה הדרומית של נחל הירקון, בעזרת פועלים מחברתם. בסיום הקמת הגשר, הציבו את הגשר על הנחל באמצעות מנוף.
- ב. אותו יום, הוסיף נאשם 4 תוספת להזמנת העבודה מנאשמים 2 ו-31, כדי שחברת ב.ע.ק. תבנה שתי רמפות שיקשרו בין הגשר לגדות הנחל. התשלום עבור תוספת עבודה זו נקבע לסך 20,000 ש"ח.

12. א. בתאריך 24/6/97, טס נאשם 2 לחו"ל. בתאריך 25/6/97, הגיע נאשם 1, בפעם ראשונה, לבדוק את הגשר. במקום נפגש נאשם 1 עם נאשם 3. נאשם 1 נוכח לראות, כי הגשר לא נבנה על פי הנחיותיו, שנמסרו על ידו ועל ידי איגור זולוטניצקי (להלן – איגור), מהנדס מכונות אשר עבד בחברתו של נאשם 1, לנאשם 2.
- ב. השניים סיכמו כי למחרת יעביר נאשם 1 לנאשם 3 תוכנית שנויים לגשר.
13. א. בתאריך 26.6.97, הכין איגור תכנית שינויים (להלן – תכנית השינויים) והעבירה באמצעות הפקסימיליה לנאשם 1, שהעביר את תכנית השינויים לנאשם 3.
- ב. נאשם 3 התקשר לנאשם 1 ולאגור וביקש כי יתכננו תוכנית חלופית, במקום תוכנית השינויים, כיוון שלא ניתן היה, לטענתו, להחליף צינורות, כפי שנדרש בתכניות השינויים, בזמן שהגשר כבר הוצב מעל לנחל.
- ג. נאשם 1 העביר לנאשם 3 הוראות תיקון אחרות דרך הטלפון.
14. באותו יום, 26.6.97, ביצעו עובדים בחברת אירגונית את עבודת חיפוי הגשר, המדרכים. בסיום העבודה הציבו העובדים שני שלטים בשני צידי הגשר בהם נכתב שאין מעבר על הגשר. העובדים לא חיברו באמצעות רמפה את קצה הגשר, בצידו הדרומי, הסמוך לאיצטדיון, עם הכביש (להלן – הרמפה), אלא השאירו פעולה זו ליום הטקס.
15. בתאריך 2.7.97 הגיע נאשם 1, פעם נוספת, לבדוק את הגשר, שם פגש בנאשם 3. בסיום הבדיקה הוסיף נאשם 1 על גבי מכתב העומסים, בכתב ידו את המשפט הבא:
- 'בדקתי היום 2.7.97 את הגשר ומאשר את הביצוע התואם את התוכנית' וחתם בחתימת ידו (להלן – אישור המהנדס).
16. בו ביום, העביר נאשם 3 באמצעות הפקסימיליה לנאשם 4 את אישור המהנדס, אשר העבירו למפיק הארוע, משה ייני, בהוסיפו בכתב ידו על גבי האישור: 'למשה'לה אישור חוזק הגשר !!'. באותו

יום נודע לנאשם 5, כי הגשר מוכן ולמחרת, 3.7.97, קיבל את אישור המהנדס.

א. 17. א. הגשר היה חסום בקונצרטינות עד יום הטקס. בתאריך 5.7.97 הגיע נאשם 5 לגשר על מנת לבדוק את חוזקו ולצורך כך חלף מעל הקונצרטינות, עלה על הגשר ונענע את המעקות, אשר הורכבו על ידי חברת ב.ע.ק. תוך עשיית שימוש בחומרי גלם ממחסני החברה.

ב. נאשם 5 ביקש מנאשם 4 לצבוע את הגשר ולהניח עליו פסי עץ כדי למנוע החלקה ובביקור נוסף שערך נאשם 5 בגשר כעבור יומיים, מצא שהדברים שביקש אכן בוצעו.

א. 18. א. בתאריך 14.7.97 בשעה 13:00 או בסמוך לכך הניחו עובדי חברת אירגונית את הרמפה החסרה.

ב. בשעה 19:45 או בסמוך לכך החלה תנועת משלחות הספורטאים, משטח הערכות לעבר האצטדיון. המשלחות צעדו בשישיות. בין המשלחות היה רווח של כ־10 מטר. המשלחת הראשונה היתה המשלחת האוסטרית אשר מנתה כ־50 ספורטאים.

ג. בשעה 19:50 או בסמוך לכך, עברה על גבי הגשר המשלחת האוסטרית.

לאחר שהמשלחת האוסטרית הגיעה לקצה הגשר וחלק מהמשלחת האוסטרלית היתה על הגשר, נעצרו המשלחות במקומן על פי הוראות אנשי הבטחון. בשלב זה קרס הגשר.

19. עשרות ספורטאים מהמשלחת האוסטרלית ואנשים נוספים שהיו באותו זמן על הגשר נפלו לנחל הירקון. כתוצאה מנפילת הגשר נפצעו כ־70 איש וארבעה ספורטאים נהרגו.

גרג סמול ז"ל נהרג מייד.

יטי בנט ז"ל נפטרה לאחר 4 שעות מקריסת הגשר.

אליזבט סויצקי ז"ל נפטרה בתאריך 26.7.97.

וורן ברנר זינס ז"ל נפטר בתאריך 10.8.97."

- א לעניין רשלנותם ומחדליהם של הנאשמים, נטען בכתב האישום כדלקמן:
- א. הנאשמים גרמו ברשלנותם למותם של ארבעת המנוחים ולפגיעתם של עשרות אנשים במעשיהם ובמחדליהם, בחלקם משותפים לכולם ובחלקם ייחודיים לכל נאשם ונאשם, הכל כפי שיפורט להלן. המעשים והמחדלים המשותפים הם:
- ב. א. התייחסו לבניית הגשר בחוסר מקצועיות ובחוסר שימת לב תוך זלזול בחיי אדם.
- ב. בניית הגשר נעשתה על ידי אנשים בלתי מוסמכים לבניית גשרים, שמעולם לא בנו גשר.
- ג. הביאו לבניית גשר תוך פרק זמן של שבועיים שאינו מספיק לתכנון וביצוע נאותים.
- ד. הביאו לבניית הגשר בשעה שלא היו תכניות כוללות לבנייתו וללא קיום פיקוח על הבנייה.
- ד. ה. הביאו לבניית הגשר מבלי לתת דעתם להוראות חוק מחייבות ובלי לתת דעתם לתקנים הישראלים המחייבים.
- ו. נתנו והעבירו את אישור המהנדס לכל הגורמים על אף שהיו צריכים לדעת שאישור זה מאשר ביצוע בהתאם לתכניות שלא היו קיימות ואינו כולל אישור למעבר אלפי אנשים בזמן קצר, כנדרש.
- ז. לא דאגו לקבל היתר בנייה כמתחייב [בחוק התכנון והבנייה](#) (להלן – החוק).
21. בהמשך לאמור לעיל, גרם נאשם 1 ברשלנותו למותם של המנוחים ולפגיעתם של עשרות אנשים במעשיו ובמחדליו הבאים:
- א. לא הכין תכנית כלשהי לבניית הגשר.
- ב. הנאשם אימץ את הסקיצה, שלא יכלה להיות תכנית אדריכלית לבניית הגשר.

- ג. לא תכנן את אגד הגשר באופן שימנע פגיעה כלשהי ובניגוד לתקן הישראלי המחייב, אלא תכנן את הגשר על פי תקן, שמיועד לבניינים ומצויין בו במפורש שאינו מיועד לגשרים. א
- ד. לא תכנן את אגד הגשר לעומס של 500 ק"ג למ"ר ולא הוסיף את מקדם הבטחון, הכל בהתאם לתקן 1227 המיועד לגשרים, אלא תכנן לעומס של 250 ק"ג למ"ר בלבד.
- ה. לא תכנן את הגשר לעומסים, נגד רעידות אדמה ורוחות, הקבועים בחוק. ב
- ו. תכנן את בניית הגשר בצורה לקויה ורשלנית בלא להתחשב בסוג הקרקע במקום ובאופי התמיכות והביסוס של הגשר ובנוסף לא לקח בחשבון עומסים כתוצאה מצורת מדרך הליכה. ג
- ז. תכנן את שדה השינויים בצורה לקויה בכך שמיקם את החיזוקים ב'שדה' הלא נכון.
- ח. תכנן המהנדס לעומס שימושי של 250 ק"ג למ"ר היה לקוי באופן שלמעשה לא היתה מובטחת התסבולת המתוכננת ובפועל קרס הגשר בעומס פחות מזה שתוכנן.
- ט. קיבל על עצמו מלכתחילה לתכנן גשר עבור קבלן שאינו מוסמך לבנות גשרים. ה
- י. לא הציג ולא מסר תוכניות עבודה לנאשמים 2 ו 3.
- יא. לא הביא לידיעת המזמינים כי לא היה מהנדס ביצוע ולא היה מהנדס ביסוס שבדק את הקרקע ותכנן את הביסוס, וכן לא מהנדס שתכנן את המדרכים. ו
- יב. לא ביצע פיקוח עליון על ביצוע אגד הגשר כמתחייב בחוק: לא נתן הנחיה לאחראי על הביקורת, לקבלן הראשי ולמנהל העבודה, לא עקב אחר בדיקות מעבדה – עבור הצינורות (לפחות בנוגע לצינורות 3 צול), לא דאג שתוכנית הקונסטרוקציה תהיה בידי מנהל העבודה באתר הבנייה, לא ביצע ביקורת של אופן ביצוע האלמנטים הראשיים באגד הגשר, הכל כמתחייב בחוק. ז

- יג. נוהל קבלת הזמנת עבודה מנאשמים 2 ו 31³ והעברת ההוראות ממנו לנאשמים אלו בוצעו באופן רשלני, בין היתר הועברו התיקונים לתוכנית השינויים בטלפון בלבד.
- יד. הביקורת שערך בתאריך 2/7/97 לא בוצעה כראוי – לא שם לב שהתיקון שדרש לא בוצע ב'שדה' הנכון ולא שם לב לאיכות העבודה והחומרים הירודה.
- טו. נתן אישור לגשר בצורה רשלנית ובלתי מקצועית בכך שנוסחו של האישור אינו מאפשר להבין על מה הוא ניתן.
23. בהמשך לאמור בסעיף 20 דלעיל, גרמו נאשמים 2 ו 31³ ברשלנותם למותם של המנוחים ולפציעתם של עשרות אנשים במעשיהם ובמחדליהם הבאים:
- א. קיבלו על עצמם בנית גשר, בשעה שחברת ב.ע.ק. לא בנתה גשר מסוג זה בעבר ולא היתה רשומה כקבלן רשום בענף ראשי – גשרים (סמל 300), ובענפי משנה – קונסטרוקציות ברזל לגשרים (סמל 320), וכלונסאות וקידוחים לגשרים (סמל 330). נאשמים 2 ו 31³ לא היו רשומים בפנקס הקבלנים כמתחייב בחוק.
- ב. נוהל קבלת הזמנת עבודה מנאשם 4, העברת ההזמנה לנאשם 1 והתקשרות בינם לבין נאשם 1 בוצעו באופן רשלני, בין היתר, קיבלו את התיקונים לתוכנית השינויים בטלפון בלבד וכתוצאה מכך ביצעו חלק מהתיקונים ב'שדה' הלא נכון.
- ג. לא דאגו לחוות דעת של בעל הכשרה מתאימה שהסמיכו שר הפנים, כי שיטת בניית הגשר (בצורה מודולרית) ראויה לשימוש.
- ד. לא דאגו לבדיקת ביסוס הגשר, ע"י בדיקת הקרקע בהתאם לתקן 940, ובנו את הביסוס בלי תכנון מוקדם, תוכניות עבודה והוראות ביצוע, כמתחייב בחוק. הביסוס בוצע בצורה רשלנית שהביאה למצב בו היסודות לא העבירו את העומסים המתוכננים מהאגד לקרקע.
- ה. לא דאגו לשלוח את הצינורות לבדיקת מעבדה, אשר תקבע את איכותם ואם נתקיימו לגביהם דרישות התקן, כמתחייב בחוק.

- א
- ו. ביצעו את הגשר בזמן שלא היו ברשותם תכניות הכוללות את כל המסמכים והנתונים המפורטים בחוק, וכן לא היו בידיהם תכניות הקונסטרוקציה, כמתחייב בחוק.
- ז. לא דאגו למנהל עבודה באתר הבנייה.
- ח. ביצעו את המעקות, בלא תכניות והוראות ביצוע של מהנדס.
- ט. רמת הביצוע של אגד הגשר היתה לקויה ביותר כולל שימוש בחומרים בלתי תקינים ונחותים, בין היתר, צינורות סדוקים וחלודים וכן ביצוע ריתוכים בצורה פגומה.
- ב
23. בהמשך לאמור בסעיף 20 דלעיל, גרם נאשם 4 ברשלנותו למותם של המנוחים ולפציעתם של עשרות אנשים במעשיו ובמחדליו הבאים:
- ג
- א. קיבל על עצמו בניית גשר, בשעה שחברת אירגונית והוא אישית לא היו רשומים בפנקס הקבלנים. בנוסף, לא בנה גשר מסוג זה בעבר.
- ד
- ב. נוהל קבלת הזמנת העבודה מנאשם 5 היה לקוי וללא תוכנית מפורטת.
- ה
- ג. העברת ההזמנה לביצוע אגד הגשר והביסוס לנאשמים 2 ו-3 שונתה, ולא כללה את המידע החשוב על היקף התנועה הצפויה על הגשר, קרי, מעבר אלפי ספורטאים בזמן קצר.
- ו
- ד. ביצוע המדרכים – משטח ההליכה – נעשה ללא תיאום עם תכניתם של הנאשמים 2 ו-3 וכן ללא תאום עם נאשם 1, אף על פי שמשטח ההליכה הינו חלק אינטגרלי של הגשר.
- ז
- ה. צורת החיבור של המדרכים לאגד הגשר ע"י חברת אירגונית היתה לקויה והמדרכים הותקנו ללא התאמה לתכנון הגשר ובניגוד לתקן 1227.
- ח
- ו. אגד הגשר, הביסוס, המעקות והמדרכים נבנו בלא פיקוח מלא של הנאשם וללא ביקורת על ביצוע והאיכות, כמתחייב בחוק.
- ט
- ז. בחר בחברת ב.ע.ק. כקבלן משנה לבניית אגד הגשר, הביסוס והמעקות, בזמן שלא היו כשירים ומוסמכים לבנות גשר ובנו בדרך כלל סככות וגגות.

ח. לא דאג למנהל עבודה באתר הבנייה.

- א. 24. בהמשך לאמור בסעיף 20 דלעיל, גרם נאשם 5 ברשלנותו למותם של המנוחים ולפציעתם של עשרות אנשים במעשיו ובמחדליו הבאים:
- א. הקציב שבועיים ימים בלבד לתכנון וביצוע הקמת הגשר, זמן קצר ביותר שאינו מספיק לתכנון וביצוע ברמה נאותה.
- ב. הזמין את הגשר מנאשם 4 בלא מעורבות של גורם הנדסי כלשהו, כך שהזמנת הביצוע של הגשר ע"י הנאשם לא אפשרה חישוב נאות של העומסים הצפויים על הגשר.
- ג. בהעדר גורם טכני בוועד המארגן, לא היה ביכולתו לבצע פיקוח מקצועי ולוודא שהגשר יעמוד ברמה נדרשת, יקלוט אלפי ספורטאים בזמן קצר ויאפשר מעברם הבטוח.
- ד. לא ביצע בקרה על תהליך ההזמנה והביצוע, ולא קבע הנחיות לגבי תנועת אנשים וכלי רכב על הגשר לפני הטקס ובמהלכו.
- ה. מסר את בניית הגשר לנאשם 4, קבלן שאינו מוסמך לבנות גשרים.
- ו. לא מינה אחראי לביקורת, כמתחייב בחוק.
- ז. לא דאג למנהל עבודה באתר הבנייה.
- ח. לא מינה גורם אחראי לנושא הבטיחות, שנועד לאתר סיכוני בטיחות.
- ט. מכשיר את המעבר על הגשר, בזמן שלא היה ברשותו אישור מהנדס, שהגשר הינו בעל כושר נשיאה למעבר אלפי ספורטאים בפרק זמן קצר, וכי ניתן לעבור על גביו".

כתב האישום מייחס אפוא לכל אחד מהנאשמים עבירה של גרימת מוות ברשלנות לפי [סעיף 304 לחוק העונשין](#), תשל"ז 1977- (להלן – חוק העונשין), חבלה ברשלנות לפי [סעיף 341 לחוק העונשין](#), ובנוסף עבירה של בנייה ללא היתר לפי [סעיף 204](#) ביחד עם [סעיף 208 לחוק התכנון והבניה](#), תשכ"ה 1965- (להלן – חוק התכנון והבניה) וכן עבירה של ביצוע עבודות הנדסה בנאיות בניגוד לחוק, לפי [סעיפים 14 ו-16 לחוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות](#), תשכ"ט 1969- (להלן – חוק רישום קבלנים), המיוחסת לנאשמים 2, 3 ו-4 בלבד. הנאשמים כולם כופרים במיוחס להם בכתב האישום וטוענים, פ"מ, כרך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח 1998- 379

כל אחד בנפרד, כי ביצעו את תפקידם והמוטל עליהם בצורה נכונה, כהלכה ובמקצועיות הרלוונטית, איש בחלקו הוא, ועל-כן אין לייחס להם אשם למות 4 ספורטאים ולפציעת עשרות אחרים, כתוצאה מקריסת הגשר. כן נטען על-ידיהם, כי [חוק התכנון והבניה](#) אינו חל על הגשר, שהיה מבנה זמני.

בתום פרשת התביעה העלה בא"כוח הנאשם 1 הטענה, כי אין לחייב הנאשם 1 להשיב לאשמה. אנו דחינו הטענה. הנאשם 1 חויב להשיב לאשמה וטעמינו ימצאו ביטויים להלן בהכרעת הדין.

פרק ב: השתלשלות האירועים

4. מעדותו של נאשם 5 בבית-המשפט (עמ' 5209 לפרוטוקול ואילך) ומהודעתו (ת14/), עולה כי הוא כיהן בתפקיד בכיר בוועד המארגן החל מהמכביה התשיעית ונבחר כיושב-ראש הוועד המארגן של המכביה ה-15, ועד המורכב מ-25 חברים, הנושאים תפקידים שונים (ראה ת83/ ונ123/ – מבנה הוועד המארגן). כשלוש וחצי שנים לפני אירועי המכביה מתכנסת בארץ ועדה בינלאומית, המורכבת מנציגי כל המדינות המשתתפות במכביה, מקבלת דוח מסקנות של המכביה הקודמת, ובחרת את יושב-ראש הוועד המארגן. למכביה ה-15 נבחר, כאמור, הנאשם 5, יורם אייל (ת19/), על טקס הפתיחה של המכביה וארגונו אחראית ועדת טקסים, הפועלת מטעם הוועד המארגן. בראש ועדה זו עמד עורך-דין איתמר הרמן (ע/ת 41), והיא זו שבחרה למפיק טקס הפתיחה את משה ייני, שהיה כפוף בפעולותיו לעד הרמן. כמו כן נבחר במאי לטקס הפתיחה (עמ' 908, 5214). מפיק טקס הפתיחה מינה יועץ ומעצב ראשי לתפאורה (ע/ת 46, דב בן דוד), שהיה אחראי, בתיאום עם המפיק ייני, להכנת מפרט אמנותי וטכני של מתקני הבמה והתפאורה לטקס הפתיחה ומיקומם (ת142/). המפרט אינו כולל איפיונים הנדסיים ובטיחותיים, שכן אלו אינם בתחום התמחותו ועיסוקו של יועץ התפאורה. העד בן דוד ציין בעדותו בבית-המשפט, כי הכין את המפרט הטכני האמור (ת107/). כשמונה חודשים לפני טקס הפתיחה, ושאליו צורפו, כאמור, תכניות הנושאות גוון טכני-ארכיטקטוני וויזואלי, אך לא איפיונים הנדסיים.

בסופו של דבר נבחרה על-ידי העדים הרמן וייני, ללא מעורבות נאשם 5, מבין הצעות שונות שהופנו על-ידי ספקים, המתמחים בבניית ואספקת מתקני במה ותפאורה, חברת ארגונית, שלה מוניטין בבניית מתקני במה ותפאורה, כדי שתקים את המתקנים נושא תכנונו של דב בן דוד בשטח האצטדיון, ונחתם עמה חוזה מפורט בתאריך 24.3.1997 (ת115/). העד בן דוד ציין, במסמך ת107/, גם את הדרישה לפיה: "כל הקונסטרוקציות חייבות אישור של מהנדס בטיחות, המאושר על ידי משרד העבודה". ע/ת 47, המהנדס ששון אסיף, ציין בעדותו, כי הוזמן על-ידי ארגונית לתכנן חלק מהמתקנים שהוקמו בשטח האצטדיון על-ידי חברת ארגונית, ואף הוטל עליו לבדוק

מתקנים אחרים, גם כאלו שלא תוכננו על־ידיו אך בוצעו על־ידי ארגונית עבור טקס הפתיחה. בין השאר הוקם בשטח האצטדיון מגדל תאורה, שהמהנדס אסיף היה אחראי לתכנונו. המגדל האמור נשא עליו, בין השאר, אלמנטים של תאורה, בעלי משקל רב. א העד אסיף ציין, כי לא הגיש בקשה להיתר בנייה עבור מתקן כל שהוא שהוקם בשטח האצטדיון. לדבריו של העד אסיף עשה "פיקוח עליון" לגבי המתקנים שהיו פרי תכנונו או הצריכו את בדיקתו ואישורו, בכך שביקר כמה פעמים בשטח האצטדיון ובמסגריה שבה נבנו המתקנים, אף בעת הקמתם. לבסוף, אישר את תקינותם ואת בטיחות השימוש בהם (ולדוגמה האישור ת123/). אין מחלוקת בענייננו, כי למתקנים הנ"ל כמו גם לגשר נושא כתב־האישום, שנבנה מחוץ לאצטדיון, לא הוגשה כל בקשה להיתר בנייה.

5. בתאריך 10.3.1996 פנה נאשם 5 במכתב לעוזר ראש אג"מ בצה"ל, ובו בקשה, כי צה"ל יקים גשר "ביילי" למעבר הספורטאים מעל נחל הירקון, כפי שנעשה במכביות הקודמות. בתאריך 21.3.1996 התקבלה תשובת צה"ל (ת17/ב), ולדברי נאשם 5 בהודעתו במשטרה: "מתוך התשובה הבנו כי חל שינוי במדיניות הצבא, וכי אין באפשרות צה"ל, בשל בעיות תקציב, לשאת בנטל הוצאות עבור סיוע, שניתן להשיגו בשוק פרטי... הצבא מוכן לסייע בהקמת גשר 'ביילי' בתמורה לעלויות ישירות. החל ממועד זה הבנו שאנו נצטרך לשלם עבור הגשר" (ת17/), בעמ' 2 שורה 25 ואילך). נאשם 5 המשיך במאמציו לשכנע את גורמי הצבא להעמיד לרשות המכביה גשר ללא תשלום, כאשר את הנושא ריכז מטעם צה"ל תא"ל און רגוניס, סגן ראש אכ"א. בה בעת החל נאשם 5 לחשוב על בניית גשר אזרחי (ת17/), בעמ' 3 שורה 16). עולה ברורות מהודעת הנאשם 5, כי עד החודשים פברואר ומארס 1997 המשיך נאשם 5 בפעילויות שנועדו לקבל גשר מהצבא, ולגירסתו, בעדותו בבית־משפט, מחודש פברואר 1997 החל גם לבדוק עלויות בשוק האזרחי (עמ' 5272). עם זאת, נאשם 5 פנה לארגונית, באמצעות ייני, כדי לקבל הצעה מארגונית לבניית הגשר רק בסוף חודש מאי 1997 (עמ' 5262), כאשר גם נאשם 4 מאשר, כי פנייה ראשונה אליו, על־ידי ייני, הייתה רק כחודש עד חודש וחצי "לפני מועד המכביה" (עמ' 4986). לאחר פנייה זו יצר נאשם 4 קשר טלפוני עם נאשם 2 (עמ' 4987), ובעקבות אותה שיחת טלפון העביר נאשם 2 לנאשם 4 לאחר כיומיים, לגירסת נאשם 4 (עמ' 4988), סקיזה רעיונית (נ118/).

בתאריך 26.3.1997 התקבל מכתב מצה"ל, לפיו עלות הגשר, אם ייבנה על־ידי הצבא, תהיה ש"ח. 288,000. במהלך חודש אפריל נמסר לנאשם 5, על־ידי אנשי טקס הפתיחה, כי חברה אזרחית בשם "פלס" הגישה הצעה לבניית הגשר בסכום של 120,000 ש"ח. הצעתה של חברת "פלס" (ת109/) התקבלה בתאריך 4.4.1997 והועברה לעיונו של נאשם 5 (עמ' 5288). בעדותו בבית־המשפט ציין נאשם 5, כי כאשר לחברת "פלס": "לקח אמנון כהן [מנהל מטה המכביה – הערה שלנו] על עצמו והוא בדק עם חברת פלס" (עמ' 5261). בעדותו בבית־המשפט ציין הנאשם 5, כי טיפל אישית בכל

הנוגע להקמת הגשר (עמ' 5268), ופנה גם ליושב־ראש חברת "נתיבי איילון", שהינו חבר הנהלת מכבי העולמי, בעניין קבלת גשר חירום של "נתיבי איילון" (עמ' 5226). הוברר לו שהעלות תהיה כ־130,000 ש"ח, אך רעיון הקמת הגשר על־ידי חברת "נתיבי איילון" נפסל על־ידי רשות נחל הירקון, נוכח חשש של פגיעה בגדות הנחל, בשל כובד בסיסיו של הגשר (ראה גם ת19/, בעמ' 5). בין היתר הוטלה המשימה לחפש פתרון אזרחי לנושא הגשר על משה ייני, וזאת על־פי סיכום פגישה של מטה המכביה מתאריך 19.3.1997 (ת108/). כאמור, בסוף חודש מאי 1997 פנה בעניין זה ייני לנאשם 4, וביקש את עזרתו בפתרון בעיית הגשר נוכח העלות הגבוהה הצפויה, לטענתו, בבניית הגשר על־ידי צה"ל (עמ' 980). נאשם 4 פנה לנאשם 2 וזה מסר לו, לאחר שנועץ בנאשם 1, כי ניתן להקים את הגשר ואף העביר לנאשם 4 סקיצה רעיונית (נ118/) בתאריך 29.5.1997 (עמ' 3920).

6. בתחילת חודש יוני 1997 נפגש נאשם 5 עם תא"ל און רגוניס, במשרדו בקריה, וביקש ממנו: "לעשות מאמץ אחרון... ולחייב אותנו במחצית המחיר, ובכך להשתוות להצעות האזרחיות שקיבלנו" (ת18/, בעמ' 3 סיפה, 4 רישה). בסופו של דבר, נתקבלה לאחר כמה ימים תשובה שלילית מתא"ל רגוניס. ראוי לציין, כי בעדותו בבית־משפט ציין תא"ל רגוניס, כי הסכום שביקש הצבא, קרי 288,000 ש"ח, הינו בגין עלות ישירה וללא רווח. ע/ת 29, סא"ל אבי ביצור, שכיהן כראש ענף ביצורים בחיל ההנדסה בעת ההכנות שנעשו למכביה, ציין כי העלות בפועל עולה אף על 600,000 ש"ח. העד הבהיר, כי הגשר שצה"ל תכנן לבנות אמור היה להיות גשר "ביילי", שנועד לשאת עומס של 36 טון, והוא עונה גם על תקני נאט"ו. מטעמי זהירות בלבד הוגבל גשר זה לשאת 150 איש עליו (ת92/), וזאת על־מנת שלא להביא את הגשר לקצה גבול יכולת נשיאתו, שהיא 475 איש. העד הוסיף, כי בתאריך 22.5.1999 הודיעו שלטונות הצבא בכתב, כי הגשר לא ייבנה על־ידי צה"ל, אלא אם תסכים הנהלת המכביה לשלם את הסכום הנדרש (ת93/), סכום שמתעמים כספיים לא היה מוכן נאשם 5 לשלמו (עמ' 5225, 5279, 5280 לפרוטוקול). כן ציין העד ביצור, כי בעת בניית הגשר על־ידי הצבא ממונה קצין בטיחות, וכי מהנדסים נוטלים חלק בנושא תחזוקת הגשר בהיותו במחסנים, וחלקיו נבדקים כל פרק זמן שנקבע, ונצבעים תדיר.

7. בסוף חודש מאי 1997, כאמור, ביקש נאשם 5, באמצעות ייני (עמ' 5262) לקבל הצעה מחברת ארגונית, שהייתה קשורה עמו "בחווה גדול", כהגדרתו, לבניית המתקנים בשטח האצטדיון, ומוכרת בפעילותה, כפי שטען בחקירתו במשטרה, בתחומים של: "יציעים לקהל, גשרונים וגשרים להולכי רגל" (ת17/, בעמ' 5 שורה 1). גירסה זו עומדת בניגוד לטענות נאשם 4 בחקירתו במשטרה בעניין בניית גשרים, אשר טוען, כי ארגונית לא בנתה לפני הגשר הנוכחי גשרים כלשהם (הודעת נאשם 4, ת15/, עמ' 10, 14). נאשם 5 אישר בעדותו בבית־משפט כי: "אני לא בדקתי עם אדם מישורי

אם הוא בנה גשר כזה בעבר" (בעמ' 5300 שורה 25). נאשם 5 הוסיף, כי העדיף לעבוד עם חברת ארגונית, המוכרת לו כאמינה וכעומדת בלוח זמנים, מאחר "ועשינו את השיקולים שלנו, בפגישות, בשיחות ע"פ והשתמשתי בהחלט בביטוי: 'מי זה פלס?' זאת אומרת אני לא מכיר אותם" (בעמ' 5263, 5289). יש לציין, כי במסמך ההצעה של חברת "פלס" (ת109/ צוין, כי: "הביצוע יהיה על פי תכניות מהנדס החברה שיאושרו על ידכם" (קרי המזמין, המכביה – הערה שלנו). בשולי ההצעה (ת109/ צוין, כי "פלס" הינה קבלן רשום. נאשם 5 טען בעדותו בבית משפט, כי לא התייחס, כאמור, להצעה זו (עמ' 5290).

מתוך הראיות שהוצגו בפנינו, עולה כי בתאריך 15.6.1997 נפגש נאשם 5 עם נאשם 4 – אדם מישורי. בפגישה נכחו גם אנשי מכביה נוספים והעד ייני. במהלך המשא ומתן ביניהם, הוסכם כי ארגונית תקים גשר בעלות של 85,000 ש"ח בצירוף מע"מ, וכדברי נאשם 5: "הודעתי לאדם את דרישותי א. גשר להולכי רגל באורך של כ־35 מטר ורוחב כ־5 מטר, המיועד להעביר אלפי ספורטאים ממגרש ההערכות, אל פתח האצטדיון בתקופה קצרה ביותר, כאשר התכנון ייעשה על ידי מהנדס מוסמך, וכי מהנדס יאשר את הביצוע, לצורך תפעול הגשר" (ת17/ בעמ' 6). לדבריו, השיב לו נאשם 4, כי מאחר והינו פרוס בשטח עם עובדים רבים, יספיקו לו 8-9 ימים להקמת הגשר, כולל התכנון. נאשם 5 ביקש מנאשם 4 להמתין מספר ימים נוספים, על־מנת שניתן יהיה למצות עד תום את עניין קבלת הגשר מהצבא, ובתאריך 18.6.1997 שלח נאשם 5 לנאשם 4 הזמנת עבודה בכתב, לבניית הגשר (ת1/ב'), לפיה על הגשר להיות מוכן לתפעול עד תאריך 1.7.1997, וכפי שנכתב בהזמנה: "מועד סיום הקמת הגשר הוא 1.07.97" (ת1/ב'). מהזמנה זו נעדרה כל התייחסות לעניין התקן והעומסים על־פיהם יש לבנות את הגשר. כן לא צוין בהזמנה על־ידי נאשם 5 כי הגשר נועד למעבר קהל וספורטאים, בתום הטקס (עמ' 5256 ועדות העד דובדבני, עמ' 877).

8. עוד טרם קיבל נאשם 4 את ההזמנה בכתב (ת1/ב'), הוא יצר קשר מחודש עם נאשם 2, יהושע בן עזרא, מבעלי "ב.ע.ק.", וזאת בתאריך 16.6.1997, וסיכם עמו, לגירסתו, כי יקים את הגשר. נאשם 2 טוען, כי סוכם בינו לבין נאשם 4 על בניית הגשר, אך לא דובר עמו על ביסוסו, אלא אך ורק על הנחתו על גדות הנחל, וזאת לאור דרישות רשות הנחל, שלא לפגוע בגדות הנחל. כאן המקום לציין, כי נאשם 4 טוען, כי הוטל על נאשם 2 מטעמו לתכנן ולבנות את כל הגשר, כולל הכנתו למדרך, כך שנאשם 4 יוכל: "לחפות את הגשר", כפי שהינו מחפה במות (עמ' 4992-4994 לפרוטוקול), קרי הנחת מדרך ההליכה על הגשר. נאשם 2 טוען לעומתו, כי הוטל עליו לבנות גשר, אך לא לתכנן שילוב מדרך באגד הגשר או לאשרו על־ידי מהנדס. בהמשך הדברים נתייחס עוד למחלוקת זו בין נאשמים 2 ו־4, כאשר, לכאורה, יש במסמך ת4/ב', שהינו הזמנת עבודה שהועברה מנאשם 4 לנאשמים 2 ו־3, כדי לתמוך בטענותיו של נאשם 4 לגבי

הזמנת גשר "כמעט מלא" מנאשמים 2 ו-31, תוך התייחסות לצורך בהכנה למדרך, שיונה על-ידי עובדי נאשם 4.

9. בתאריך 18.6.1997 העביר נאשם 4 בכתב יד הזמנת עבודה לחברת ב.ע.ק. (ת4/ב'), בה צוין כי על ב.ע.ק. לבצע את הגשר בתיאום עם דוד פרגמנט, מנהל רשות נחל הירקון, ולשביעות רצונו. כמו כן פורטו בהזמנה האיפיונים הנחוצים לגשר, לאמור, אורך שיאפשר חציית הנחל, רוחבו 5 מטר, צינורות מעקה יסופקו על-ידי ארגונית, ומעמס על הגשר יהיה על-פי התקן ובאישור מהנדס, ו"חיפוי הגשר על הכנה מתאימה שלכם (ב.ע.ק.) – על ידינו" (ארגונית – ההדגשות שלנו) (ת4/ב'). התשלום עבור הגשר נקבע ל-42,500 ש"ח בצירוף מע"מ. בסופו של דבר נבנה המעקה המוזכר לעיל על-ידי ב.ע.ק. מצינורות שסופקו גם הם על-ידי ב.ע.ק. (עמ' 3853).

10. יש להוסיף, כי נאשם 2 טען בהודעתו מיום 16.7.1997 (ת4/ב'), בעמ' 2 שורות 9-7) ובעדותו בבית-משפט, כי נערך מפגש שהיה בתאריך 16.6.1997, בקירבת האצטדיון ברמת גן. במפגש נטלו חלק גם ע/ת 50, יונתן רו, נציג רשות הנחל, נאשם 4 וייני, ואגב בדיקת שפת הנחל השיב נאשם 4, בתשובה לשאלת נאשם 2 "לאיזה עומס לחשב את הגשר", לאחר שנועץ בייני, כי הוא מבקש לתכננו 2000 ק"ג למטר מרובע (עמ' 3624 לפרוטוקול). כך גם נטען על-ידי נאשם 3 בהודעתו, כשהוא מתייחס, למעשה, למפגש התיאום השני, שנערך בתאריך 20.6.1997, אשר בו נכח (ת8/ב', בעמ' 1 שורה 21, וכן בעמ' 4050 לפרוטוקול). נאשם 2 טען, כי מטעמי בטיחות העדיף בהמשך לדבוק בעומס שימושי של 250 ק"ג למ"ר. נאשם 4 מכחיש טענה זו, ומפנה למכתבו ת4/ב', לפיו העומס על הגשר אמור להיות על-פי התקן (יצוין, כי העומס על-פי התקן הוא 500 ק"ג למ"ר). נאשם 2 הוסיף לראשונה בעדותו בבית-משפט, כי אף במפגש התיאום הנוסף שנערך בתאריך 20.6.1997 חזר נאשם 4 וביקש, כי העומס על הגשר יחושב לפי 200 ק"ג למ"ר (עמ' 3623 לפרוטוקול: "בשתי הישיבות שהיו לנו שם"). מכל מקום, גם ייני מכחיש בעדותו התייחסות ואמירה כל שהיא מצדו לנושא העומס השימושי באותו מפגש, בתאריך 16.6.1997 (עמ' 971-972).

גירסתו של נאשם 2 לעניין אותה בקשה של נאשם 4 אינה מהימנה עלינו, בשים לב לכך, כי כבר בתאריך 18.6.1997 המציא נאשם 4 לנאשם 2 את המסמך ת4/ב' – קרי הזמנת העבודה, בו צוין בין השאר, כאמור, כי: "מעמס על הגשר יהיה על פי תקן" ועל-כן תמוה ובלתי סביר הוא, כי יומיים לאחר מכן יחזור ויציג נאשם 4 דרישה, שאותה לא העלה במסמך האמור בכתב, בדבר עומס של 200 ק"ג למ"ר. הסבריו של נאשם 2 בעדותו בבית-המשפט בסוגיה זו נמצאים אף הם סותרים והיגיונים לוקה, כאשר לדבריו נאשם 4 אף הוסיף ואמר לו, כי 200 ק"ג המבוקשים הינם לפי התקן:

א "ברגע שאדם אמר לי על פי התקן ואני שאלתי אותו מה התקן, מה אתה רוצה, איזה עומס, הוא אמר לי 200 ק"ג לא יחסתי לזה חשיבות מה עוד שאני גם למיכה הודעתי לפי התקן 250 לכן לא יחסתי לזה חשיבות" (בעמ' 3789 ; ההדגשות שלנו).

וכן בנוסף:

ב "שאלתי אותו ארון אדם מה זה התקן כמה? איזה עומס אתה רוצה? אז הוא שואל את ייני מה דעתך זה וזה סיכמנו ביניהם 200 קילו, אמר לי 200 קילו אמרתי שאני לא רואה בזה בעיה" (בעמ' 3880).

ג עוד טוען נאשם 2 כי: "אני חשבתי ש 250 ק"ג זה פחות או יותר התקן... כן הבנתי ש 200 זה התקן" (עמ' 3880). נאשם 2 מוסיף וטוען, כי נאשם 4 התייעץ עם ייני בעניין התקן לעיני הנוכחים במקום (עמ' 3883) וכי: "ההתייעצות זה היה שתי מילים הוא אומר לו מה דעתך משה 200 קילו כן הוא אומר לו" (עמ' 3884). לא למותר לציין, כי הטענה שנאשם 4 נועץ בייני – שהינו מפיק האירוע ונעדר כל הכשרה הנדסית – לגבי תקני גשרים, נראית תלושה מהמציאות. הסבירות בטענה זו היא ממנה והלאה, ואין היא זוכה לתמיכותין כלשהם מיתר הנוכחים במקום, שהעידו בבית משפט. אף גירסתו של נאשם 3 בסוגיה זו רצופה סתירות. כך טען, כאמור, בהודעתו, כי שמע דרישה לכך ("הם דרשו"), שהגשר צריך להיבנות לעומס של 200 ק"ג למ"ר, אך בעדותו בבית המשפט אישר, כי למעשה שמע את הדברים מפי שותפו (עמ' 4050), ובהמשך אף טען נאשם 3, כי למעשה, כל הסיכומים הנוגעים לסוגיית העומס היו "ממני והלאה" (עמ' 4092, 4095).

ה יש להוסיף, כי בין ב.ע.ק. לנאשם 4 התקיים קשר עסקי כ־10 שנים קודם לכן, כאשר ב.ע.ק. הקימה עבור ארגונית מבנה בצורת קונכיה אקוסטית במצדה, במסגרת חגיגות שנות ה־40 למדינה. עוד יש לציין, כי ב־4 השנים שקדמו לאסון נושא תיק זה, התקיים קשר עסקי בין נאשמים 2 ו־3 לבין נאשם 1. הנאשם 1 ביצע עבורם, לבקשתם, עבודות הנדסיות שונות, אשר נדרשו לצורך פרויקטים שונים, שבהם השתתפה חברת ב.ע.ק.

ו אין גם מחלוקת בין הצדדים, כי בבניית הגשר שימש נאשם 4 כקבלן ראשי, ואילו נאשמים 2 ו־3 הועסקו על־ידיו כקבלני משנה. יש לציין, כי חברת ב.ע.ק. או נאשמים 2 ו־3 אינם רשומים בפנקס הקבלנים על־פי [חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות](#), תשכ"ט-1969, כקבלן שעיסוקו בבניית גשרים (ראה ת־54/ וכן ת־69/ בעמ' 186). בעדותו ובהודעתו (ת־4/ ציין נאשם 2, כי מעולם לא בנה בעבר גשרים כדוגמת הגשר שקרס (ת־4/ בעמ' 3 שורה 7). ב.ע.ק. אינה רשומה גם כקבלן רשום בענף ראשי – גשרים (ענף 300) או בענפי משנה, קונסטרוקציות ברזל לגשרים, כלונסאות וקידוחים לגשרים (ענפי משנה 320 ו־330), המופיעים והמפורטים ב[תוספת לתקנות רישום פ"מ](#), כרך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח-1998-

קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות (קביעת ענפים וחלוקת ענפים לענפי משנה), תשנ"ג-1993 (להלן – תקנות רישום קבלנים). ב.ע.ק. הייתה רשומה אצל רשם הקבלנים בעת בניית הגשר, בענפי משנה 150 – קונסטרוקציות פלדה 1401 – בנייה טרומית.

א

נאשם 4 וחברת ארגונית, שפעלו בבניית הגשר כקבלן ראשי ואף הניחו עליו את המדרך, לא היו רשומים כלל כקבלן, או כקבלן בענף של סיווג גשרים בפנקס הקבלנים המנוהל אצל רשם הקבלנים. בעדותו בבית המשפט טען נאשם 2, כי בשנת 1963 בנה שני גשרים, ואילו לאחר מכן בנה גשר נוסף עבור עיריית כפר סבא. עם זאת, יש לציין כי גשר בשיטה המודולרית, בה נבנה הגשר נושא דיונונו, לא נבנה בעבר על ידי נאשמים 3-2. לדברי נאשם 2: "בשיטה מודולרית אמיתית בשטח זה היה גשר הראשון" (ראה עדותו בעמ' 3870, 3914 לפרוטוקול ונאשם 3, בעמ' 4178 לפרוטוקול).

ב

11. מהודעתו של נאשם 2 (ת4) ומעדו בו בית המשפט (עמ' 3623-3624), עולה הגירסה באשר לאופן ההתקשרות עם נאשם 1. על פי גירסה זו, אותה שטח נאשם 2 בהודעתו ת4, פנה נאשם 4 אל נאשם 2, טלפונית, ושאלו, אם יש ביכולתו להקים גשר מעל נחל הירקון. הפנייה נעשתה בסוף חודש מאי 1997. נאשם 2 השיב, לגירסתו:

ג

"אני חושב שאין לי בעיה, תן לי מספר שעות לחזור אליך עם סקיצה רעיונית. ישבתי עם טכנאי המחשבים שלי, ושרטט, תומר כץ, והכנתי תוכנית סכמתית, אני תכנתי את הצורה האדריכלית, איך יראה הגשר, ותומר שרטט את זה במחשב, גמרתי את התוכנית, פיקססתי אותה לאדם מישורי לעיונו ולאישורו, אם זה מתאים לו [נ118] – הערה שלנון במידה וכן שיוציא הזמנה ואז נשלח את התוכנית למהנדס שלנו לחישובים סטטיים על מנת שנוכל לייצר ולהרכיב את הגשר" (ת4, בעמ' 1, 2).

ד

ה

הוכח, כי לתומר כץ אין כל הכשרה מקצועית כשרטט (עמ' 821), ועל השרטוטים שיצר (רונן 1, נ109, לדוגמה), נרשם: "תכנן בן עזרא יהושע" (עמ' 3721-3722). בעדותו בבית המשפט, ציין נאשם 2, כי עובר למתן תשובה זו נועץ בנאשם 1, שהבהיר לו כי ניתן לבנות את הגשר. כאמור, בתאריך 18.6.1997 העביר נאשם 4 הזמנה כתובה (ת4/ב), לנאשם 2. בהמשך מציין נאשם 2 בהודעתו (ת4), שעם קבלת ת4/ב' מנאשם 4: "חזרתי למפעל, פניתי למהנדס מיכה בר אילן, שאנו עובדים איתו מספר שנים בהרבה פרויקטים בהצלחה פיקססתי לו את התוכנית, וביקשתי לחשב את הגשר לעומס 250 ק"ג".

ו

בגירסתו של נאשם 2 בחקירות במשטרה אין מוזכרת פגישה נוספת בתאריך 20.6.1997 בינו ובין נאשם 1. כאשר בתאריך 22.6.1997 עוד העביר נאשם 1, על פי גירסתו, מכתב לנאשם 2 באמצעות פקסימיליה, בו צוין, כי חישוב עומס סטטי של גשר נערך לעומס שימושי של 150 ק"ג למ"ר (נ68). לעומת זאת, על פי גירסת נאשם 2 פ"מ, כרך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח-1998-386

ז

בבית המשפט, ביקר נאשם 1 בביתו בכפר סבא ביום ו', 20.6.1997, והמציא לו חישובים סטטיים לעומס של 150 ק"ג/מ"ר (עמ' 3638). נאשם 2 טוען, כי סירב לבנות גשר על־פי חישובים אלו, של 150 ק"ג עומס למ"ר, שמסר לו נאשם 1, וביקש כי החישובים יותאמו ל־250 ק"ג למ"ר. נאשם 1 הסכים לכך והתחייב לבצע שינויים בתכנון ובסופו של דבר נשלחו על־ידי נאשם 1 חישובים סטטיים ל־250 ק"ג עומס למ"ר (תג/4). באותה פגישה ביום ו' אף הציע נאשם 2 להוסיף כבלי מתיחה, ואף קיבל אישור מנאשם 1 להגבהת קימור הגשר, על־מנת להוסיף ליציבותו בדרך זו. מכל מקום, טענתו של נאשם 2, כי כבר בתאריך 20.6.1997 עמד בתוקף על דרישה לעומס של 250 ק"ג למ"ר, והדברים נתקבלו על־ידי נאשם 1, נסתרת לאור המסמך נ/68, שנושא את תאריך 22.6.1997, ואשר נתפס במשרדי ב.ע.ק. ונשלח על־ידי נאשם 1, והוא מתייחס לעומס של 150 ק"ג, למרות סיכום חד־משמעי, לו טוען נאשם 2, יומיים קודם לכן, בדבר עומס של 250 ק"ג (עמ' 3936-3937 לפרוטוקול). נאשם 2 הסתייג בעדותו בבית המשפט וטען, כי מעולם לא קיבל את המסמך נ/68 בתאריך 22.6.1997, וכי החישובים הסטטיים עצמם, הכלולים בתג/4, הגיעו לשותפו, נאשם 3, במונית, יומיים-שלושה לאחר מכן (עמ' 3940). הדעת נותנת אפוא, כי הסתייגותו הברורה של נאשם 2, מעומס של 150 ק"ג באה כלפי נאשם 1 ביום 22.6.1997, בעקבות נ/68, ואז הועבר על־ידי נאשם 1 המסמך תג/4, ולאחריו – יום או יומיים לאחר מכן – החישובים הסטטיים ל־250 ק"ג עומס.

כאמור, אין חולק, כי בסופו של דבר סוכם בין נאשם 2 לנאשם 1, כי הגשר יתוכנן לעומס של 250 ק"ג, וכך נעשה. אמנם, גירסתו של נאשם 2 לגבי אופן התרחשות הדברים באותו מפגש ביום שישי, 20.6.1997, הינה גירסה כבושה שזכרה לא בא, כאמור, בכל חקירותיו במשטרה ואף לא בעימות שנערך בינו לבין נאשם 1, אך עם זאת, בעדותו בבית המשפט בחקירה ראשית, מאשר נאשם 1 חלק מטענותיו של נאשם 2, וכדבריו:

"ישבתי וברקתי ובעקבות זה ערכנו פגישה. מה נוכל לעשות כדי שנוכל לעבור לעומס של 250 ק"ג הוא אמר לי שהיזם לא מאשר את ה־150 ק"ג. בעקבות זה הלכתי ועשיתי כל מיני בדיקות ואז נסעתי אליו הביתה... ביום שישי יצאתי לכפר סבא אליו הביתה ונפגשנו ואמרתי לו ניתן לבצע את הגשר בשני תנאים. עם צינורות שהם 1.5 ו־2 צול וחלק ב־3 צול, שזה לא היה במלאי שלו בשני תנאים שנגדיל את החץ של הקשת לקשת היה גובה מסויים בהתחלה נדמה לי 1.70 מ' והגדלנו אותו ל־2.5 מ' הגדלנו את הקמירות הקשת נהייתה יותר קמורה הדבר השני צריך להוסיף שורת סמכים שלישית" (עמ' 2625 לפרוטוקול).

- נאשם 1 טען בעדותו, כי בתאריך 15.6.1997 התבקש על ידי נאשם 2 לחשב את הגשר ל-250 ק"ג עומס למ"ר (עמ' 2623). כאשר התברר לו, בהמשך החישובים שערך, כי במוטות הקיימים במלאי של ב.ע.ק. לא ניתן לבצע את הגשר בעומס של 250 ק"ג, פנה אליו נאשם 2 וביקשו להוריד את העומס ל-150 ק"ג. התברר, כי ב-150 ק"ג עומס למ"ר ניתן להקים את הגשר, אך הדבר לא היה סביר, לדעת נאשם 1 (עמ' 2624). בשלב דברים זה אף הודיעו נאשם 2, כי היזם מתנגד ל-150 ק"ג ויש לחזור לחישוב של 250 ק"ג למ"ר. על כן נסע, כאמור, נאשם 1 לביתו של נאשם 2 ביום ו', 20.6.1997, על מנת להבהיר לו באילו תנאים ניתן בכל זאת לבנות את הגשר בעומס של 250 ק"ג למ"ר. טענותיו של נאשם 1 בעניין פנייה שהייתה מנאשם 2 לבנות את הגשר לעומס של 150 ק"ג למ"ר נתמכות בעדותו של עובדו, המהנדס איגור זולוטנינסקי (להלן – איגור), שטען הן בעדותו בבית המשפט והן במהלך העימות שהיה בינו לבין נאשמים 2 ו-3, כי נאשם 2 התקשר אליו ואף הינחה אותו, בשלב מסוים, להפחית את העומס ל-150 ק"ג – זאת כאשר איגור הביע חשש, כי הגשר לא יעמוד בעומס של 250 ק"ג, ובמקביל להוסיף עוד שורות של עמודים לגשר (עמ' 1713). נאשם 2 אף אמר לו כי לא יהיו יותר מ-100 איש על הגשר (ת/26, בעמ' 5-8, 11). במהלך העימות הכחיש נאשם 2 גירסה זו של איגור, אך הוא מאשר כי היה שואל את איגור כשהתקשר אליו: "אם הכנת לי, מה הכנת, מה קורה, מתי זה יהיה מוכן? וכשאתה שואל לגבי נתונים הוא אומר מיכה יתן לך נתונים" (ת/26, בעמ' 12). נאשם 3 הכחיש באותו עימות וגם בעדותו בבית המשפט, כי שוחח אי פעם עם העד איגור בדבר אופן בניית הגשר. אף בעדותו בבית המשפט חזר ועמד איגור על גירסתו כי שוחח כמה פעמים עם נאשמים 2 ו-3 (עמ' 1723), כשעיקר השיחות עם נאשם 2 התמקדו בנושא העומס על הגשר, כאשר הנאשמים 2 ו-3 חזרו והבטיחו לו כי על הגשר לא יעלו בעת ובעונה אחת יותר מ-100 איש (עמ' 1745), כאשר הוא, איגור, הביע חשש לגבי יכולת הגשר לעמוד בעומס המתוכנן של 250 ק"ג למ"ר (עדות איגור בעמ' 1713-1714 וכן בעמ' 1710 לפרוטוקול).
- נאשם 3 מאשר (בעמ' 4197), כי ביקש מאיגור להעביר לו תכנית של תיקונים שינויים בגשר (ת/ג' – ראה סעיפים 14 ו-15 להלן), ומאשר גם כי שוחח עם איגור, מאחר ו"היתה עוד עבודה של מבנה מלוד היה צריך לקבל תמיכות של עמודים מסביב ולקבל את החוזק, שאלתי אותו מה עם זה... אני עם איגור לא דיברתי מילה וחצי מילה על הגשר". הימנעות זו נראית תמוהה, חסרת פשר על פניה ולוקה בהיגיונה, כאשר הדעת אינה נותנת ובלתי סביר הוא, כי נאשם 3 נמנע מלשוחח, ולו ברמז, עם איגור על הגשר, בה בעת ששוחח עמו, בהרחבה, על עבודת חישוב אחרת. אנו קובעים על כן, כי נושא העומס עלה בשיחותיו של נאשם 2 עם נאשם 1, וכן בשיחותיהם של נאשמים 2 ו-3 עם איגור, כאשר יש גם בחישובים שהעביר נאשם 1 לנאשמים 2 ו-3, לעניין עומס של 150 ק"ג (נ/68), כדי לתמוך בגירסת נאשם 1 ואיגור בעניין זה.

מוסכם על כל הצדדים, כי החישוב שערך נאשם 1 לעניין העומס התייחס בסיכומם של דברים ל-250 ק"ג למ"ר (ת/ג' ועמ' 2635 לפרוטוקול). עוד יש לציין, כי בהודעתו (ת/2) ידע נאשם 1 לציין, כי: "רק בתאריך 22.6.97 התחלתי לחשב את הגשר" (ת/2), בעמ' 5 שורה 7), כאשר נראה, שהכוונה הינה לחישוב הגשר לראשונה ל-250 ק"ג עומס לק"ג מ"ר, מאחר וחישובים ראשוניים הנוגעים לגשר כבר בוצעו בתאריך 17.6.1997 (נ/69). לגירסת נאשם 1, הוא נתן את הסכמתו להמציא חישובים סטטיים, כטענתו, גם ל-150 ק"ג עומס למ"ר, וגם ל-250 ק"ג עומס, וזאת מתוך כך שנתן דעתו למלאי שהיה בידי נאשמים 2 ו-31 ושהכתיב בניית גשר, על-פי אותו מלאי (עמ' 2695).

תכנון הגשר לעומס של 250 ק"ג נעשה באילווצים מסוימים (עמ' 2625), ובכפוף למלאי הצינורות שהיה בידי נאשמים 2 ו-31 באותה עת, קרי צינורות 1.5, 2 ומספר מועט של צינורות 3 צול, ועל-פי בקשת נאשם 2, כפי שמסר בעדותו נאשם 1: "היושע ביקש 250 קילו ואני הסכמתי... חישבתי בהתאם למה שהזמין שלי רוצה... אני הסכמתי לעשות מה שהזמינו ממני..." (עמ' 2792, וכן ראה עמ' 2797). מסתבר עוד, כי המלאי האמור היה בחלקו בגדר שאריות שנותרו בידי ב.ע.ק. מפרויקט קודם, שביצעו כ-5-6 שנים קודם לכן בים המלח. כך גם טען נאשם 2, כי עוד בפנייתו הראשונה לנאשם 1, אחרי שנשאל על-ידי נאשם 4 אם ביכולתו להקים גשר: "אמרתי לימיכה יש לי צינורות אלה ואלה ואלה. האם ניתן מצינורות אלה, כאשר לשכבה התחתונה צול וחצי, לשכבה אמצעית 2 צול, שכבה עליונה צול וחצי האם ניתן לעשות מזה גשר אהלן וסהלן, נעשה. לא ניתן, לא נבצע את העבודה" (עמ' 3621 לפרוטוקול).

בסיכומם של דברים, נאשם 1 חישב את אגד הגשר לעומס של 250 ק"ג למ"ר, תוך התחשבות באילווצי מלאי הצינורות המצוי בידי נאשמים 2 ו-31, דבר שבפני עצמו הגביל את מרחב התמרון שהיה בידו לגבי העומס שניתן לתת על הגשר. כך מצויים דברי נאשם 1 (בעמ' 2625, 2632 לפרוטוקול, וכן בעמ' 3063, 3664 לפרוטוקול), לפיהם, מתוך האילווצים שנגעו למלאי הצינורות שהיה בידי ב.ע.ק., נאלץ להגביה את קמירות הגשר – "החץ" – מ-1.7 מטר לכדי 2.5 מטר. לשאלה בחקירה הנגדית: "זאת אומרת שהחץ הזה של הגשר נקבע לפי המוטות שהיו לכן עזרא קרגולה במלאי?" משיב נאשם 1: "כן" (ראה עמ' 2625 לפרוטוקול וכן עמ' 3064-3065). נאשם 1 התאים אפוא את חישוב האגד על-פי המצוי בידי ב.ע.ק. בחקירתו במשטרה ציין נאשם 1 לעניין זה: "ואם היו מבקשים ממני לתכנן סטנדרטי הייתי עובד לפי התקן והייתי מחשב לפי 500 קילו ויותר, בגלל שזה מקום עם הרבה קהל ואני תמיד עובד לפי התקן" (ת/7), בעמ' 7 שורות 9-11). עוד הוסיף נאשם 1, כי בניית הגשר בעומס 500 ק"ג למ"ר הייתה מכפילה את סכום העלויות והדבר היה מחייב: "לשנות הכל את האגד את הביסוס את המדרכים... כל האלמנטים היו משתנים זה היה אחרת בכלל..." (ת/7), בעמ' 7).

12. עוד עולה, כי עוד בתאריך 22.6.1997, בשעה 10:00 בבוקר, העביר נאשם 2 לנאשם 1 באמצעות הפקס סקיצה חדשה של הגשר (נ/109), שכונתה גם, ת/64' – רונן 3; בעמ' 3638 לפרוטוקול). בהמשך היום העביר נאשם 1 לנאשם 2, בפקס, מכתב בחתימתו (ת/4ג'), אליו צורפו לאחר מכן דפי חישוב סטטי, שלשונו כדלקמן:

"הנדון: חישוב סטטי – גשר

חישוב סטטי של הגשר הנ"ל נערך לעומסים הבאים:

א. משקל עצמי

ב. עומס קבוע בגודל 20 ק"ג מ"ר

ג. עומס שימושי 250 ק"ג למ"ר.

החישוב יבוצע בהתאם לקומבינציות הנדרשות בת"412" (תקן ישראלי 412 – הערה שלנו).

נאשם 2 טען בעדותו בבית המשפט, כי בהמשך למכתב הנ"ל לא הועברו באותו תאריך דפי חישוב סטטי (וכן ראה עמ' 3645, 3940, 3943, 4008). כך גם טען נאשם 3, בעדותו בבית המשפט, כי החישובים הסטטיים הגיעו אליו יום או יומיים אחרי בניית הגשר (עמ' 4160). ואולם בתשובתו לכתב האישום ואף בהודעתו (ת/4), בעמ' 2 שורה 14, בעמ' 6 שורה 28, בעמ' 7 שורה 1) טען נאשם 2, כי היו בידי דפי החישוב הסטטי יום לפני בניית הגשר, קרי בתאריך 22.6.1997 (וכן ראה ת/5), בעמ' 5 שורה 17), אלא שלא ידע לפענחם ולהבין את המופיע בהם, כפי שגם טוען נאשם 3.

בעניין זה יש לציין בנוסף, כי נאשם 1 טען בחקירתו במשטרה, כי נאשמים 2 ו-3 החלו לבנות את הגשר בעודו מבצע את חישוביו: "כשאני חישבתי הם כבר התחילו לבצע זה היה בתאריך 22.6.97 ולפי זה שלחתי מכתב [הכוונה לת/4ג' – הערת בית המשפט] וכתבתי הגשר יחושב כאשר ההדגשה על העתיד רק בתאריך 22.6.97 התחלתי לחשב את הגשר" (ת/2), בעמ' 5). בעדותו בבית המשפט מסר בעניין זה נאשם 1 גירסאות סותרות. כך טען, כי את החישובים הסטטיים העביר יום או יומיים לאחר שהעביר את ת/4ג' (עמ' 2745). לאחר מכן שינה גירסתו וטען, כי את החישובים הסטטיים ל-250 ק"ג העביר בו ביום, קרי בתאריך 22.6.1997 (עמ' 2910). נראה אפוא, גם בשים לב לניסוחו של ת/4ג', כי בסופו של דבר הועברו החישובים הסטטיים על ידי נאשם 1 יום או יומיים לאחר תאריך 22.6.1997, והדברים מתיישבים עם תמיהתו, שהובעה בחקירתו במשטרה, כיצד נבנה הגשר ללא חישובים סטטיים, אלא לפי "החוש חש" של נאשמים 2 ו-3 (ת/2), בעמ' 5).

- כך או כך, להגעת החישובים הסטטיים, אם בתאריך 22.6.1997 ואם יום או יומיים מאוחר יותר, כטענת נאשמים 2 ו-3, לא הייתה כל משמעות לגבי נאשמים 2 ו-3, שחזרו וטענו, כי לא הבינו דבר וחצי דבר מאותם חישובים סטטיים, ואלו לא שימשו אותם כלל בבניית הגשר (עמ' 3781). עוד מתברר, כי לטענת נאשם 1, צירף לחישובים הסטטיים אף דף לגבי הריאקציות (חישוב כוחות ועומסים) המופעלות מאגד הגשר, דרך 18 נקודות ההשענה לקרקע, מסמך שהיה אמור להיות מועבר, לטענת נאשם 1, למתכנן הראשי, על ידי נאשם 2. אף בעניין מסמך הריאקציות שאל נאשם 2 בעדותו בבית משפט: "מה זה ריאקציות" (עמ' 3943). עם זאת, "מסמך ריאקציות" (כדוגמת 699/), בעמ' 36) לא נמצא כלל בחיפוש שנערך במשרדי ב.ע.ק., בניגוד ליתר תדפיסי המחשב והתדפיסים הנלווים שהעביר נאשם 1 (ת/64א'), שנתפסו במשרדי ב.ע.ק., ונראה אפוא, כי לא הועבר כלל לב.ע.ק. מסמך הריאקציות. נאשם 1 טען אמנם בעדותו, כי מסמך הריאקציות אינו אלא מסמך המודפס מיידית על ידי המחשב, בהמשך לחישובים הסטטיים (עמ' 2995), וכי העביר, במצורף לת/64א', את מסמך הריאקציות לב.ע.ק.: "בתדפיס שהולך אוטומטית בסוף זה עמוד אחרון של החישובים" (עמ' 2996). עם זאת, כאמור, מסמך ריאקציות לא נתגלה כלל במשרדי ב.ע.ק. ולא נמצא משולב בתדפיסי החישוב הסטטי שהעביר נאשם 1 לב.ע.ק. למרות שנאשם 1 טוען, כי מדובר בשילוב טבעי ומוכן מאליו של מסמך מעין זה, בחישובים הסטטיים.
- אשר לאותה סקיצה (ת/64ז' – רונן 3), זו שורטטה על ידי העד תומר כץ, עובד בחברת ב.ע.ק. (עמ' 815 לפרוטוקול), ששרטט גם סקיצות קודמות של הגשר (הראשונה בהן בתאריך 15.6.1997, עמ' 809). יוער, כי השרטוטים רונן 1, 2 ו-4 זהים. כך גם זהים השרטוטים רונן 3 ו-5, שהועברו ככל הנראה כולם לנאשם 1 (ת/64ז' – רונן 1, 2, 3, 4 ו-5), כפי שזוכר העד בעדותו (בעמ' 813 לפרוטוקול). השרטוט רונן 1 והשרטוט רונן 2, שהועברו לנאשם 1 על ידי העד כץ בתאריך 16.6.1997, כללו 13 ריבועים (המכונים גם "מודולים" או "שדות") בחגורה התחתונה של הגשר, ו-12 ריבועים בחגורה העליונה, ואילו השרטוט רונן 3 כלל 14 מודולים בחגורה התחתונה ו-13 בחגורה העליונה (עמ' 815 לפרוטוקול). גודלו של כל "מודול", 2.5 מ'. הסקיצה רונן 3 כונתה על ידי נאשם 2: "הסקיצה שלי זה התכנית לביצוע" (עמ' 3665 לפרוטוקול, וכן עמ' 3773). לאמור, בהתאם לאותה סקיצה רונן 3 (שכונתה, כאמור, גם 109/), הוקם הגשר על ידי ב.ע.ק. יצוין, כי נאשם 1 תכנן את אגד הגשר בהתאם לסקיצה רונן 2 (ת/ג', 699/), שבה משורטטים, כאמור, 13 מודולים בחגורה התחתונה, כאשר הסקיצה רונן 3, שנשלחה אליו, כאמור, בתאריך 22.6.1997 על ידי נאשם 2, "גדלה" במודול והכילה 14 מודולים בחגורה התחתונה ו-13 בעליונה (עמ' 815, וכן עמ' 4190). רונן 3, היתה לנ/109, היה השרטוט האחרון שנעשה על ידי העד כץ לגבי הגשר (עמ' 815), ועל פיו בנו, כאמור, נאשמים 2 ו-3 את הגשר. מסתבר, כי נאשם 1 התייחס למודול הנוסף ברונן 3 כמודול שאינו קונסטרוקטיבי, ואילו ב.ע.ק. התייחסו אליו כמודול לכל דבר. יש בכך כדי

להצביע על ליקויי תקשורת בין ב.ע.ק. לנאשם 1, ועל סדרי עבודה לקויים – ונושא זה יידון בהמשך. בין השאר הסתבר בהמשך, כי משנדרשו ותוכננו חיזוקים לגשר מטעם נאשם 1 (ת/ג), אלה בוצעו בחלקם על ידי נאשם 3 במקום, "בשדה" הלא נכון בגשר (ת/עמ' 104), וזאת מבלי שנאשם 1 הבחין בטעות זו בעת שבדק את הגשר ואישר אותו, בתאריך 2.7.1997 (ת/א).

א

קדם לבניית הגשר, שהתבצעה בעיקרה בתאריך 23.6.1997, מפגש תיאום נוסף שהתקיים, כאמור, בתאריך 20.6.1997 באתר בניית הגשר ובחלקו בקרון של המפיק העד ייני (פגישה זו כונתה גם "פגישת הקרון" על ידי הנוכחים), ומסתבר, כי בשני מפגשי התיאום הוחלפו ולובנו דברים דומים (ראה עדות נאשם 4 בעמ' 4991 לפרוטוקול), כאשר במפגש התיאום הראשון, שנערך בתאריך 16.6.1997, הציג נאשם 2 את הסקיצה לבניית הגשר – רונן 1 (עמ' 3908 לפרוטוקול). במפגש הנוסף, בתאריך 20.6.1997, נכחו דוד פרגמנט (ע/ת 39), מנהל רשות נחל הירקון, יונתן רז (ע/ת 50), מנהל השטח והאקולוג של רשות נחל הירקון, נציגי משטרת ישראל, משה ייני, נאשם 4 וכן נאשמים 2 ו-3. בפגישה זו הציגו העדים פרגמנט ורז את הדרישה, לבל ייפגעו הנחל וגדותיו, וכי יומצא אישור הנדסי שיכלול מבחינתם התייחסות לתכנון הנדסי שימנע פגיעה ככל שניתן (עמ' 1402 לפרוטוקול – עדות פרגמנט). העד פרגמנט ציין, כי נאשמים 4 ו-3 הודיעו לאחר התייעצות קצרה ביניהם ("דו שיח קצר בין אדם מישורי לבן עזרא"), כי ניתן להרחיב את מיפתח הגשר כדי למנוע פגיעה בגדות הנחל (עמ' 1403 לפרוטוקול, וכן ראה דברי העד רז בעמ' 1797). בעקבות אותו מפגש הוציא העד פרגמנט מסמך שנשלח למכביה המסכם את המפגש (ת/113), עמ' 1402 לפרוטוקול). העד טען בעדותו, כי: "אדם מישורי ובן עזרא היו מאוד שבעי רצון מהרעיון של הגשר והם דיברו ביחד על היתרונות הגדולים שלו שהוא קל... והוא לא דורש לוגיסטיקה מיוחדת". בישיבה זו ובישיבת יום 16.6.1997 לא נכח נאשם 1.

ב

ג

ד

ה

13. בתאריך 23.6.1997 הוחל בהקמת הגשר על ידי נאשמים 2 ו-3, כשנאשם 1 טוען כי כלל לא ידע על תחילת בניית הגשר באותו יום. בהודעתו טען נאשם 2 כי: "ברוך היה המבצע ומנהל העבודה באתר" (ת/4), בעמ' 5 שורה 20 וכן בעמ' 3667). לא למותר לציין, כי לנאשם 3 אין כל הסמכה לשמש כמנהל עבודה, ובעדותו בבית המשפט טען כי הוא נשען על ניסיונו רב השנים, כ-35 שנה, על-מנת לשמש מנהל עבודה בפרויקטים של ב.ע.ק. כמו כן ציין נאשם 3 בהודעתו: "אני ניהלתי את העבודה" (ת/8), בעמ' 2 שורה 25 וכן בעמ' 4024, 4082 ו-4098). הגשר נבנה בשיטת בנייה מודולרית שמבוססת על מחבר שפותח על ידי המהנדס ישראל דוד (ע/ה 17) ועל ידי נאשם 2 (להלן – המחבר), המבוססת על חיבור מוטות פלדה למחבר באמצעות ברגים. לגבי טיבו וחוסנו של המחבר, ולעניין אופן בניית הגשר, נעמוד בפרוטרוט בהמשך הדברים. בעדותו בבית המשפט דבק נאשם 2 בגירסה, לפיה על סמך הסיכום שהושג ביום

ו

ז

20.6.1997, במפגש פנים אל פנים בינו לבין נאשם 1, לאחר שקיבל את המסמך תג/4, נבנה הגשר, כדבריו:

א

"הוא שולח לי את זה בפקס ואומר לי, אוקיי אני הגעתי לחישוב ותכנון של 250 קילו כפי שביקשת על סמך אותו הסיכום של יום שישי אצלך. דהיינו הכבלים, הקימור ל־2.5 מ' בערך צינורות 3 צול, על סמך זה הודיע לי אין בעיה זה בסדר גמור. באותו רגע אמרתי למיכה, אנחנו מחר בבוקר יוצאים להרכבה. אנחנו נצא להרכיב עם צינורות מה שיש לנו בשלב זה ובבוקר יתחילו לייצר את צינורות 3 צול שאנחנו צריכים".

ב

ובהמשך:

ג

"יום שני בבוקר יצאנו להרכבה. היות ולא היה עדיין הצינורות של 3 צול, כי רק ביום ראשון בלילה, קיבלתי את החישוב שאכן אפשר, יום שני התחלתי נתתי הוראה והתחילו לייצר אותם במפעל" (עמ' 3638-3639 לפרוטוקול).

ד

לגבי איפיוני שיטת הבנייה טען נאשם 2, כי מדובר בשיטת עבודה מודולרית, שאינה דורשת מיומנות מיוחדת של בעלי מקצוע והיא מאופיינת, בין השאר, ב"חיתוך מוטות הלחמת אוזניים, צביעה ניקוי ויציאה לשטח להרכבה בצורת לגו" (עמ' 3612). בפועל נבנה הגשר, על־פי העולה מגירסת נאשם 2, בהסתמך על הסקיצה (109/1) שהועברה לנאשם 1 ביום 22.6.1997, וכאמור על־ידיו: "הסקיצה שלי זה התכנית לביצוע" (עמ' 3665), כאשר בהמשך נטען מפי נאשם 2, כי בערב, יום קודם לביצוע העבודות, שוחח עם נאשם 1 בטלפון וזה אמר לו: "לבצע בדיוק לפי הסקיצה שלי" (עמ' 3665 לפרוטוקול). כן מאשר נאשם 2, כי בנה את הגשר ללא פנייה כלשהי לחישובים הסטטיים, שהועברו על־ידי נאשם 1 (תג/4), אלא: "עפ"י תכנית סקיצה שלי שאושרה ע"י מיכה" (עמ' 3781), ועוד טען כי: "מיכה התקשר אלי... ואומר לי, עשינו חישובים, עשינו בדיקה, נא 250 קילו תבצע לפי מה שסוכם ביום שישי... לפי התכנית שאני שלחתי לו. הוא אישר לי אותה. הוא אישר לי אותה בעל פה" (עמ' 3783).

ה

ו

אין בפי נאשם 2 כל הסבר סביר להתעלמותו מדרישתו של נאשם 4, במסמך תג/4, כי הגשר ייבנה לפי התקן, והניסיון להסתמך על שיחה על פה קודם לכן, בינו לבין נאשם 4, בה ביקש נאשם 4, לגירסת נאשם 2, עומס של 200 ק"ג (שיחה שקבענו, כי לא התקיימה כלל), אין בו כדי ללמד כלל ועיקר, כי הבין שמדובר בעומס על־פי תקן, כפי שמנסה נאשם 2 לטעון (עמ' 3880), כאשר במקביל יודע נאשם 2, לטענתו, להעלות את העומס ל־250 ק"ג, על־פי תחושתו גרידא או מאחר וגרס שזה "פחות או יותר", התקן הנחוץ. אין בפי הנאשם 2 גם כל הסבר מניח את הדעת מדוע לא יידע את נאשם 1, שעליו סמך בעיניים עצומות, על דרישת נאשם 4 לבניית הגשר על־פי התקן, כאשר פ"מ, כרך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח 1998-

ז

- א בעניין זה נתלה נאשם 2, בחקירתו במשטרה, בתירוץ, שאין לקבלו, לפיו לא אמר לנאשם 1 כי מדובר בדרישה לבנות לפי התקן מאחר "והעבודה היתה מהיום להיום" (ת23/ בעמ' 9), תשובה, שאותה מבקש נאשם 2 לכלול במסגרת פליטת פה מיותרת (עמ' 3882) – טענה שאין בה כל ממש ושאינה מתיישבת עם הרצאת הדברים המפורטת של נאשם 2 באותו עימות. אשר לעניין התקן, השיב נאשם 1 בחקירתו במשטרה משנשאל: "האם בד"כ אתה עובד לפי התקן?" תשובה: "בוודאי תמיד אבל במקרה הזה היתה דרישה שלהם [הכוונה לב.ע.ק. – הערה שלנן] ועשיתי לפי מה שהזמירו" (ת2/ בעמ' 14.7). ביום 23.6.1997 נבנתה קונסטרוקציית הגשר בשטח, על הגדה הדרומית של נחל הירקון, סמוך למקום שנועד לגשר. בתחילה נבנתה קונסטרוקציית הגשר מצינורות 1.5 צול בחגורה התחתונה, השכבה האמצעית הורכבה מצינורות 2 צול שנבנו באלכסון, ומפאת מחסור בצינורות 3 צול נבנתה החגורה העליונה תחילה משתי שורות של צינורות 1 וחצי צול שאותם היו אמורים להחליף צינורות 3 צול. בעת בניית הקונסטרוקציה לא היו במלאי הצינורות של ב.ע.ק. צינורות 3 צול, ואכן רק בהמשך, באותו יום, הוחלפו שתי שורות הצינורות האלה בצינורות 3 צול (עמ' 3954). מסתבר אפוא, כי כל הצינורות בחגורה העליונה מסוג 3 צול היו צינורות שהוכנו ביום הרכבת הגשר. נאשם 2 טען כי החגורה העליונה הורכבה בכמחציתה צינורות 2 מטר שעליהם כבר היו מחוברות לשוניות, ועל-מנת להגיע לאורך 2.5 מטר היה צורך להאריך חלק מהצינורות. הצינורות נחתכו באמצעיתם והוספה להם "פרוסה", שחוברת על-ידי ריתוך בשני קצותיה, כדי לקבל את האורך המתאים. כמו כן, היה צורך לקצר כמה צינורות של 3 מטר, אלה נחתכו לגודל המתאים ועליהם רותכו ה"אוזניות", משני הקצוות.
- ב על-פי דברי נאשם 2 (בעמ' 3640): "אצלי היו חלק ארוכים מעל 2.5 מטר, חלק היו קצרים אז מה שהוא קצר, חתכתי, הרחבתי, הכנסתי פרוסה באמצע. מה שהיה ארוך קיצרתי" (ראה גם עמ' 3951 בישיבה מתאריך 29.1.1998). אשר לשאלה מדוע לא העדיף נאשם 2 לקצר צינור ארוך וכך לרתך משני צדיו שתי לשוניות, מבלי להזדקק ל"פרוסה" שרותכה בשני מקומות לצינור הקצר, הסביר נאשם 2: "לא היינו מספיקים ביומיים שלושה, לעשות את זה. הכנסת לשוניות זה תהליך שלוקח הרבה זמן ולכן העדפנו להשתמש כמוטות שהיה להם כבר לשוניות" (ראה עמ' 3502-3549). בסופו של דבר נבנתה החגורה העליונה מ26 צינורות, באורך 2.5 מטר כל צינור, כשמתברר, שברובם היו צינורות מרותכים בשני מקומות, בגלל "פרוסה" שהוכנסה באמצעיתם ולמעשה היו צינורות שהורכבו ורותכו משלושה חלקי צינור.
- ג פירוט בעניין הרכבת הגשר בשטח מצוי גם בעדות עובד ב.ע.ק., סמי שגיא (ע/ת 24), שהינו רתך במקצועו. זה תיאר את אופן חיבור הצינורות שבגשר, באמצעות הלשוניות, למחברים (עמ' 570). העד שגיא תיאר בעדותו גם את אופן בניית הסמכים והפלטות שהונחו מתחת לקונסטרוקציית הגשר, לאחר הצבתו של הגשר על גדות

הנחל, הכול על־פי הוראותיו של נאשם 3 (עמ' 579), כאשר הסמכים נחתכו לגודל הרצוי, ורתכו לפלטות שהונחו והודקו לקרקע שבגדות הנחל, ורותכו גם למחברים התחתונים של הגשר. לאחר קריסת הגשר הסתבר, כי ארבעה מבין ששת הסמכים הפנימיים, שהיו הקרובים יותר למי הירקון (3 סמכים מכל צד, 3 בגדת האצטדיון ו־3 בגדת הממדיון), היו צינורות בעובי 1.7 מ"מ לעומת 3.25 מ"מ, כמקובל. עוד יש לציין, כי כל הפעולות הנוגעות להצבת הפלטות והסמכים וחיבורם לאגד הגשר נעשו ללא תכנון הנדסי, כפי שאישר זאת נאשם 3 בעדותו בבית המשפט (בעמ' 4048 שורות 10-7), כאשר נאשם 3 מדגיש, כי פעל על־פי: "הסיכום שלי עם שותפי וזה כנראה סיכום שהיה עם בר אילן" (בעמ' 4048 שורה 24, וכן ראה עדותו של נאשם 3 בנדון זה, בעמ' 4049-4050, 4057), שם אומר נאשם 3 לעניין הנחת הפלטות: "לגבי הפלטות אני עם שותפי ותו לא" (כן ראה עמ' 4077-4078).

יש להדגיש עוד בנושא זה, כי החישובים הסטטיים בתג' הצביעו על כך כי 8 מבין מוטות החגורה התחתונה היו צריכים להיות צינורות מסוג 3 צול והיתר 1.5 צול, 16 מוטות בשכבת הביניים (האלכסונים) היו צריכים להיות צינורות 3 צול והשאר 2 צול. אך מסתבר כי ליקויי תקשורת ואי־הבנות הביאו לבניית הגשר כמות שנבנה, כאשר נאשם 1 אף מאשר כי בטלפון, עובר לבניית הגשר, הינחה את ב.ע.ק.: "שהמוטות העליונים צריכים להיות 3 צול, האלכסוניים צריכים להיות 2 צול, והתחתונים 1.5 צול ובמקביל יצאה גם סקיצה כזאת" (עמ' 2905 לפרוטוקול). נאשם 1 התקשה להסביר, כיצד ייתכן כי בטלפון הינחה את נאשם 2 לבנות את אגד הגשר בצורה שתוארה לעיל, ואילו התכנית החישובית שהעביר (תג/4) כללה, למעשה, תכנית שונה שבה שולבו צינורות 3 צול גם בחגורת הביניים (האלכסונים) וגם בחגורה התחתונה (עמ' 3073-3072). ניתן אפוא להסיק, כי ההנחיות שהעביר נאשם 1 תחילה על־פה לנאשם 2, שונו בתכנון שהעביר לאחר מכן (תג/4), כאשר נאשמים 2 ו־3 כלל לא התייחסו לחישובים הסטטיים שהופיעו בתג/4 – על־פי גירסתם הם – דבר שהצריך עריכת תכנית שינויים על־ידי נאשם 1 ואיגור לאחר ביקורו של נאשם 1 בשטח בתאריך 25.6.1997. יצוין, כי אף נאשם 2 מאשר בעדותו, כי הונחה לבנות את הגשר, על־פה, באופן שפורט על־ידי נאשם 1, קרי צינורות 3 צול בשכבה העליונה, 2 צול באמצעית, ו־1.5 צול בתחתונה (עמ' 3646).

כך הופק המסמך תג/1 בתאריך 26.6.1997, שבא להסדיר את הטעויות הנ"ל, באמצעות החלפת מוטות בגשר (עמ' 2650 לפרוטוקול). נאשם 1 אינו חולק על כך כי "תכנית השינויים", קרי החישוב הסטטי (תג/1) זהה למעשה לתג/4, אך כוללת הדגשים בשחור, שסומנו על דפי מחשב, שהופקו מחדש מתוך תג/4, של מוטות מסוימים אותם צריך להחליף בשכבת הביניים ובשכבה התחתונה (עמ' 2920, 3091, וכן עמ' 2648), והודעתו (תג/2, בעמ' 4): "הכוונה שוב להחליף את המוטות הללו לצינור

בקותר 3 צול עם עובי דופן 3.25 מ"מ". עם זאת, נאשם 1 טען כי בהיותו בשטח, בתאריך 25.6.1997, מצא את אי־ההתאמות בין הגשר שנבנה אל מול התכנית שערך (תג/4). לגירסתו, נעזר בסקיצה עליה סומנו הדגשים כלשהם, כשסקיצה זו הועברה אליו בבוקר הביקור על־ידי איגור, מאחר ושכח, לטענתו, לקחת עמו לשטח תכנית כלשהי לצורך השוואה בין המבנה שהוקם למה שתוכנן.

א

בפועל, כאמור, לא הוחלפו מוטות בשכבות הללו, אלא בוצעו, במקום זאת, על־פי הנחיות שנתן נאשם 1, חיזוקים, בצורת הצמדת זוויתנים במקומות שונים בגשר (עמ' 3078, 3091 לפרוטוקול), הנחיות, שלפי טענת נאשם 1, הועברו טלפונית לנאשם 3, לאחר שנאשם 3 הבהיר לו, כי אין ביכולתו להחליף צינורות לאחר שהגשר מונח, ונאשם 1 הינחה אותו: "איך מחזקים שווה ערך" (עמ' 3090 לפרוטוקול, ת1, בעמ' 2), החיזוקים היו לדברי נאשם 1 כדלקמן: "היו לו מוטות תחתונות של 1.5 צול שהיינו צריכים לחזק אותם אליהם וריתכנו שישה בדיוק תמכים בקטעים לאורך... אפשרות שניה את המוטות האלכסוניים של ה2 צול חיברתי אותם עם זוויתנים משני הצדדים" (עמ' 3090, 3091 לפרוטוקול). תכנית חיזוקים זו הועברה על־ידי נאשם 1 לנאשם 3 בפקס (עמ' 2649, 3092 לפרוטוקול).

ב

ג

העבודה בשטח התנהלה בביקוחו של נאשם 3, כאשר נאשם 2 נכח בשטח רק בתאריך 23.6.1997, כאשר למחרת, בתאריך 24.6.1997, עזב את הארץ ויצא לסוור בחוץ־לארץ, ונותק למעשה מכל פעילות נוספת הקשורה בבניית הגשר. הגשר הוצב על גדות הנחל בתאריך 23.6.1997, באמצעות מנוף שהוזמן למקום, לאחר כ9 שעות עבודה (הודעת נאשם 3, ת8/), ולמחרת הוספו לו 18 סמכים, שתוכנו על־ידי נאשם 1 להיות סמכים קבועים – 9 מכל צד – שנשענו על פלטות ורוחכו אליהן (עמ' 2990). על משמעות המושג "סמכים קבועים", נעמוד בהמשך הדברים.

ד

ה

בהודעתו (ת4/), בעמ' 2) מציין עוד נאשם 2 כי: "רוב החומר היה לנו אותו מוכן מעבודה קודמת שביצענו בים המלח לכן גם המחיר היה זול יחסית". כן יש להוסיף כי ביום 23.6.1997 פנה נאשם 4 לנאשם 2, וביקש כי יוסיפו במוט, "רמפות", משני צדי הגשר והדבר הותנה על־ידי נאשם 2 בתוספת תשלום בסך 20,000 ש"ח, לה הסכים נאשם 4. אין חולק, כי אותן "רמפות" נבנו ללא תכנית או סקיצה כלשהי, ומבלי שניתנו הנחיות לגביהן על־ידי נאשם 1. בהודעה זו מציין עוד נאשם 2, כי התיאום לגבי כבלי פלדה, מיקום רגליות, זווית קימור הגשר והיכן להניח צינורות 3 צול לאורך הגשר "כל זה נמסר לנו בע"פ ע"י המהנדס... זה אני והוא בטלפון" (ת4/), בעמ' 3, ת5/), בעמ' 5-6).

ו

ז

אשר לאופן ביצוע העבודות בשטח מסר נאשם 3 בהודעתו (ת9/), כדלקמן: "אני לא ראיתי את התוכניות כי לא היה לי קשר עם ד"ר בר אילן בנושא תוכניות... יצאנו לשטח אני ושותפי הוא עם התוכניות ביד, הסביר לי ולעובדים שישה במספר – הערת בית

המשפט], את תוכניות ההרכבה וכך פעלנו" (ת9/9, בעמ' 2 סיפה וכן ת8/8, בעמ' 6, שם טוען נאשם 3, כי לא החזיק כל תכנית בידו, וכן ת9/9, בעמ' 6, שם טוען נאשם 3, כי עיין בתכניות טרם בניית הגשר, אך ביום הרכבתו התכניות היו אצל שותפו, כשעל־פי הנחיותיו של שותפו, קרי: נאשם 2, עבדו בשטח). בבית־המשפט העלה נאשם 3 גירסה מעט שונה, לפיה: "אני גומר להסתכל בסקיצה בבוקר [הכוונה לת64/1 – רונן 3, או נ9/109, שלטענת נאשם 2 היוותה למעשה את התכנית לביצוע – הערת בית־המשפט] דקה וחצי שם אותה בכיס מאחורנית, ואני יודע מה אני עושה כל היום" (עמ' 4035 לפרוטוקול). עם זאת אישרו נאשמים 2 ו3 במהלך חקירתם בבית־משפט, כי בסקיצה (נ9/109) אין מופיע מקרא לסוגי הצינורות, כאשר שניהם התקשו לזכור מה משמעותו של כל צבע המופיע בסקיצה לגבי סוג הצינור המשתייך אליו (עמ' 4160, 4036, 3801, 4161 לפרוטוקול).

15. בתאריך 25.6.1997 הגיע נאשם 1 לראשונה לבדוק את הגשר, שלגביו ציין בהודעתו (ת1/1, בעמ' 7 שורה 9): "זה פעם ראשונה שאני עושה גשר מסוג זה עם קונסטרוקציה כזו". במקום פגש את נאשם 3. לגירסת נאשם 1 נוכח לדעת כי הגשר לא נבנה בהתאם להנחיותיו, כפי שהדברים באו לידי ביטוי בתדפיס מחשב של החישוב הסטטי שערך (ת4/ג). הסתבר, כי הגשר נבנה בצורה שבה כל מוטות החגורה התחתונה היו מסוג 1.5 צול, כל מוטות שכבת הביניים, קרי המוטות האלכסוניים, היו מסוג 2 צול, וכל מוטות החגורה העליונה היו מצינור מסוג 3 צול (ראה גם ת69/6, בעמ' 88). אופן בנייה זה עמד בניגוד להנחיותיו של נאשם 1 (ת4/ג), לפיהן 8 מוטות בחגורה התחתונה היו צריכים להיות מסוג 3 צול והשאר 1.5 צול. 16 מוטות בשכבת הביניים ומערכת האלכסונים אמורים היו להיות צינורות מסוג 3 צול והשאר 2 צול (עמ' 2644 לפרוטוקול). הטענה שהעלה נאשם 1 במהלך עדותו, כי הגיע לשטח רק לאור פנייתו של נאשם 3, אשר ביקש "שיקפוץ לשטח ויעיף מבט" (עמ' 2644, 2645 לפרוטוקול), אף היא טענה שזיכרה לא בא בגירסאותיו הרבות של נאשם 1 עובר לעדותו, ואין בידינו לקבלה גם בשים לב להמשך טיפולו של הנאשם בנושא התיקונים הנדרשים, וגם בשים לב לפעולותיו עובר לביקור, שנותנים באחריותו המקצועית של הנאשם לתכנון אגד הגשר, אשר הצריכה את ביקוריו במקום, ולא במסגרת גיחה אקראית, גרידא, כפי שביקש לטעון נאשם 1. מכיוון שכך, חזר נאשם 1 למשרדו, כשהוא מנחה, לגירסתו, את נאשם 3 בשטח לגבי החיזוקים הנדרשים, מאחר ולדברי נאשם 1: "ולחלף מוט זה כבר קשה, כי זה כבר היה מורכב למעלה" (עמ' 2650 לפרוטוקול וכן עדות נאשם 3 בעמ' 4064, המבהיר כי כבר בשטח, בעת ביקורו של נאשם 1 בתאריך 25.6.1997, היה ברור שלא ניתן כבר להחליף צינורות, מאחר והגשר היה מונח, אלא נותר רק לחזק במקומות מסוימים). בתאריך 26.6.1997 הפיק בשנית סקיצות מהחישוב הסטטי של המוטות שיש לחזק ושהודגשו בשחור (ת1/ג – תכנית השינויים). הסקיצות הללו נשלחו בפקס לנאשם 3 בתאריך 26.6.1997. יש לחזור ולציין, כי תכנית השינויים אינה

שונה למעשה מהחישוב הסטטי שערך נאשם 1, ובא לידי ביטוי ברישומים שצורפו למסמך ת/ג', שכונה גם ת/א/64. סוגי הצינורות ומיקומם זהים בשני המסמכים (עמ' 2649). נאשם 1 מציין לעניין זה של תכנית החיזוקים בעדותו, כי: "בפועל לא הייתי צריך להוציא תכניות חדשות" (עמ' 2651).

א

16. טענה מרכזית שעלתה מפי נאשם 1 במהלך עדותו בבית המשפט, ושזכרה לא בא, אם בהודעותיו השונות במשטרה, אם במהלך העימותים שנערכו בינו לבין נאשמים 2 ו-3 ואם בתשובתו המפורטת לכתב האישום הינה, כי תפקידו היה אך ורק לערוך חישובים סטטיים (חישובי כוחות ועומסים) לגבי אגד הגשר, ולא לתכנן את הגשר (עמ' 2871). עם זאת, בסעיף 9' לתשובת נאשם 1 לכתב האישום, נאמר לעניין ביקורו של נאשם 1 בגשר בתאריך 2.7.1997 כי: "ביקורו של נאשם 1 נעשה כמתכנן [ההדגשה שלנו] ולא כאחראי לביצוע", וכן, בסעיף הכללי בתשובה נטען כי: "עבודת התכנון שהוטלה עליו במקרה ספציפי זה, שהיתה מוגבלת בהיקפה, הינה תכנון תסכולת אגד" (ההדגשות שלנו). כן חזר וטען, כי לא היה קשור לתכנון כלשהו של המדרך, המעקות וביסוס הגשר. עוד הוסיף וטען נאשם 1 בעדותו בבית המשפט, כי החישובים שערך היו אמורים לעבור אל המתכנן הראשי של הגשר (עמ' 2629 לפרוטוקול). כפי שצוין לעיל, הטיעון הנוגע לאי היותו של הנאשם מתכנן אגד הגשר, אלא במעמד של מחשב סטטי גרידא, לא בא זכרו בהודעות ובאימרות קודמות רבות שמסר נאשם 1, ולא בכדי. לא זו בלבד, אלא שעולה בעליל מהתבטאויותיו השונות של נאשם 1, עד למועד עדותו בבית משפט, כי לא כך ראה את מעמדו ותפקידו כלפי הנאשמים 2 ו-3, בכל הנוגע לאגד הגשר האמור. כך מאשר נאשם 1 בהודעתו (ת/1), משפנה אליו נאשם 2 והעביר אליו שרטוט עקרוני בנוגע לגשר, פנה אליו נאשם 1 כדי לקבל נתוני עומס ותשובת נאשם 2: "היתה לתכנן לעומס פרוש של 250 ק"ג" (ת/1, בעמ' 1 שורה 14). כן מוסיף נאשם 1 בהמשך ת/1: "קיבלתי אישור לסיים את התכנון של גשר". אשר לתכנית השינויים מציין נאשם 1: "בעקבות זאת הוצאתי תכנית נוספת שבה אני אומר איזה מוטות אני רוצה לשנות או לחזק", וכך בהמשך: "הוצאתי לו תוכנית תיקונים", כאשר הוא יודע גם להדגיש באותה הודעה (ת/1, בעמ' 6), כי נושא הביסוס כלל לא היה בתחום אחריותו, ולשאלה האם: "יכול להיות שלא אתה תכנת את הגשר הזה", עונה נאשם 1: "לא" (ת/1, בעמ' 7 שורות 18-19). בהודעתו (ת/2, בעמ' 6) חוזר ומציין נאשם 1 כי: "אני רוצה להגיד שאני יודע לתכנן גשר בכל עומס שהוא... יש לי הרגשה שרצו לחסוך כסף ולכן נתנו לי את ההוראה לתכנן רק ל 250 ק"ג". ובת/2, בעמ' 7: "נתבקשתי לתכנן ולחשב את קוטרי המוטות של האגד המרחבי שאמור לשמש בסופו של דבר, כגשר לאחר השלמות שאר האלמנטים שיתוכננו ע"י אחרים". עוד יודע נאשם 1 לציין, כי: "מתכנן צריך לבצע פיקוח עליון וזה לבקר באתר וזה מה שעשיתי" (ת/2, בעמ' 8 שורה 17), כאשר גם בעדותו בבית המשפט אישר: "עשיתי פיקוח עליון על האגד" (עמ' 2836). בעימות בין נאשם 1 לנאשם 2 מתאריך 17.7.1997 (ת/21), מתייחסים הן נאשם

ב

ג

ד

ה

ו

ז

- 1 והן נאשם 2 לתכנית של נאשם 1 לגבי הגשר (ת21/, בעמ' 24 לדוגמה) עם הסתייגויותיו של נאשם 1 לכך שלא תכנן את הביסוס, המדרך והמעקות, כאשר קבע רק את מקום התמיכה ולא את סוג התמיכה. עוד אומר נאשם 1 בעימות בינו לנאשם 3: "לא אני לא תכנתי את הפלטות האלה... תכנתי את המיקום של הפלטות" (ת23/, בעמ' 3). כך מאשר נאשם 1: "אני אמרתי שהתבקשתי לתכנן לא את המדרכים, לא את המעקות" שאלה: "לשם מה שכתוב אותך". תשובת נאשם 1: "לתכנן את המוטות". וכן בעמ' 30 שאלה: "מה תכנת בגשר?" תשובת נאשם 1: "את כל המוטות בגשר אני התבקשתי לבדוק את מה שתכננתי". כמו כן בעמ' 34 אומר נאשם 1: "כל מה שאני תכנתי בהתאם לתוכניות שלי הכל מתאים אני לא מכחיש את זה". לשאלת החוקר: "איפה התכניות שלך" משיב נאשם 1: "לפי הסקיצות שלי". גם בתשובתו בכתב של נאשם 1 לכתב האישום שהוקרא לו, נכתב ברורות, כי ערך תכנון שלא היה לקוי. יש להעיר, שאף עד ההגנה מטעם נאשם 1, פרופסור טצה, הגדיר את ביקוריו של הנאשם בגשר ובדיקתו, כפעולות האופייניות למתכנן המבצע ביקור במסגרת פיקוח עליון. אם לא די באלה בא האישור ת1/א' שנכתב על-ידי נאשם 1: "בדקתי היום את הגשר ומאשר את הביצוע התואם את התוכנית" ואישור מעין זה אינו יכול לבוא אלא על-ידי מי שהכין את התכניות הגשר, דהיינו המתכנן.
17. עם זאת, עדיין יש לבחון אם באותה הפונקציה שמילא נאשם 1 כמתכנן, הוא הכין תכנית כלשהי, כנדרש וכנחוי, ואם די היה בדפי החישוב הסטטי שצורפו למעשה לסקיצה שהכין העד, תומר כץ, כדי לענות על הדרישה של תכנית לגשר. בעניין זה ידע נאשם 1 לומר בעדותו בבית המשפט: "אני בכלל לא עשיתי תוכניות" (עמ' 2833), וכן: "אין שום תוכנית שלי לאגד..." (עמ' 2862) וכן: "לא העברתי תוכניות... באף מקרה לא העברתי תוכניות העברתי בדיוק כמו בצורה הזו חישובים סטטיים עם ציון המוטות ואיזה מוט באיזה קוטר ובאיזה עובי דופן נמצא בכל מקום ומקום" (עמ' 2629). ועוד בנוסף: "נכון אין שום תוכנית שלי לאגד, למדרך למעקה" (עמ' 2862). "אני הייתי רק מחשב" (עמ' 2869).
- בפועל מתברר כי נאשמים 2 ו3 כלל לא התייחסו לחישובים הסטטיים המצורפים לת1/ג', ושנשלחו אליהם לאחר התאריך 22.6.1997 על-ידי נאשם 1, בטענה, כי אין הם מבינים דבר וחצי דבר בחישובים סטטיים, והם חזרו ופעלו בבניית הגשר, בהתאם לסקיצה (נ109/), בצירוף הנחיות טלפוניות ובעל-פה מנאשם 1. בהודעתו ת2/ מתאריך 17.7.1997, מזכיר נאשם 1 לראשונה את עובדו איגור זלוטניצקי, כך: "בתכנון עבד איתי איגור זלוטניצקי, הוא הפעיל את המחשב, שאני צמוד אליו הוא מהנדס מבנים חקלאיים" (ת2/, בעמ' 10 שורות 2-3 וכן בעמ' 2832): "איגור ישב מול המחשב נתתי לו הנחיות, איזה עומסים, איזה מוטות להחליף, מה לחזק..."

איגור (ע/ת 49) תמך בעדותו בבית המשפט בגירסתו של נאשם 1, לפיה תחילה פנה נאשם 2 וביקש לחשב את הגשר לעומס של 250 ק"ג למ"ר (עמ' 1710), ובהמשך, משהגיע איגור למסקנה, כאמור, על פי חישובים שערך, כי הגשר לא יצליח לעמוד בעומס זה, לאור חומרי הבנייה המצויים בידי ב.ע.ק., הורה נאשם 2 לנסות ולתכנן את הגשר לעומס של 150 ק"ג למ"ר, תוך מתן עצות להוספת תמיכות מתחת לגשר: "הוא אמר [הכוונה לנאשם 2 – הערה שלנן], להוריד עומס ל-150 ק"ג למ"ר במקום 250 ולהוסיף יסודות" (עמ' 1713). לאחר מכן ביקש ממנו נאשם 2, כפי שצוין לעיל, להעלות שוב את העומס ל-250 ק"ג, תוך מתן הבטחה, כי לא יעלו יותר מ-100 אנשים על הגשר (עמ' 1714). לטענת איגור, שיחה דומה ניהל אף עם נאשם 3. איגור חזר ואמר לנאשם 3, כי הגשר לא יחזיק מעמד ב-250 ק"ג למ"ר, ואז נאשם 3 אמר לו "שצריך לעשות משהו" (עמ' 1716). בעקבות כך הוציא העד איגור תכנית חיזוקים (עמ' 1717). איגור הדגיש, כי ערך חישובים לא מעטים לאפשרות, כי הגשר ייבנה לעומס של 150 ק"ג למ"ר (עמ' 1718). כפי שהבהרנו לעיל, הוכח, כי התנהלו שיחות בין נאשמים 2 ו-3 לאיגור, שעסקו רבות בתכנון הגשר, ומקובל עלינו כי השיחות נסבו סביב עניין העומס שניתן לתת על הגשר, כגירסת איגור, תוך העלאת האלטרנטיבה מצד נאשם 2, כי הגשר ייבנה לעומס של 150 ק"ג למ"ר.

בעימות שנערך בין נאשם 1 לאיגור (ת/24) מציין איגור, כי הינו מהנדס מכונות בהשכלתו, וכי עבר התמחות בתוכנה המכונה "סטראפ", ובתוכנת "עתיר", כשהוא חוזר על טענתו כי נאשם 2 אמר לו בטלפון: "אין מה לפחד לא יהיה יותר אנשים מ-100 ומסדרים" (ת/24, בעמ' 12). כן טען, כי שוחח עם נאשם 3 שאמר לו כי יהיה ליד הגשר, וישגיח כי לא יעלו יותר מ-100 איש עליו. כן טען עוד, כי את תכנית החיזוקים הכין הוא וסימן בהדגשה בשחור, אילו מוטות צריך לחזק (ת/24, בעמ' 17).

18. נאשם 1 טען בעימות כי ישב מול מסך המחשב בעת שאיגור ערך את החישובים הסטטיים, מתחילת הדרך, עוד כאשר התבקש על ידי נאשם 2 לחשב לעומס של 250 ק"ג למ"ר, והכל היה תחת השגחתו של נאשם 1. מסתבר, לפי גירסה זו, שאיגור אף ערך את חישובי החיזוקים (ת/1ג) שנשלחו לנאשם 3 בתאריך 26.6.1997, יום לאחר ביקורו של נאשם 1 באתר הבנייה. לשאלת החוקר בעימות: "העדפת לתת את עבודת הגשר השירטוט הבדיקות רק לאיגור" עונה נאשם 1: "לא רק לאיגור פשוט איגור הכי מאומן בתוכנת סטראפ שולט הכי טוב בתוכנת סטראפ" (ת/24, בעמ' 32), בעוד נאשם 1 שולט באותה תוכנה במידה פחותה, וכהגדרתו: "לא שולט טוב" (ת/24, בעמ' 33). מכל מקום, אין חולק כי השינויים שערך איגור (ת/1ג), שלגבי מהותם והיקפם עמדנו לעיל, הועברו באמצעות נאשם 1 לנאשם 3, שקיבל אותם. נאשם 1 טוען בעניין זה, כי נאשם 3 התקשר אליו לאחר מכן, ומסר לו כי יתקשה להחליף צינורות המופיעים ככאלו שצריך לשנותם, ועל כן הציע לו נאשם 1 לחזק את אותם צינורות על-

א ידי הצמדת פרופילים לצינור. לעומתו טוען נאשם 3, כי בעת ביקורו של נאשם 1 באתר הבנייה ביום 25.6.1997, כבר נאמר לו על-ידי נאשם 1 כיצד והיכן יש לבצע את החיזוקים, אך נאשם 3 עמד על כך שאלו יישלחו אליו בפקס כדי: "שזה יהיה לי רשום שאני לא אטעה", ולמחרת קיבל אותם בצורת המסמך תג/1, וחיזק את אשר טעון חיזוק, בהתאם למופיע בפקס (עמ' 4104 וכן עמ' 4062-4063).

ב תימוכין לגירסת נאשם 3 לגבי הנחיות שניתנו בשטח על-ידי נאשם 1 לגבי החיזוקים הנדרשים מצויים בעדותו של נאשם 1 בעמ' 2650 לפרוטוקול. נאשם 1 אף מבהיר, כי ערך בו במקום בהיותו בשטח "חישוב מקורב" ו"נתתי הנחיות". החישוב המקורב בוצע בעזרת מחשבון בשעון שענד הנאשם 1, ולגביו אמר נאשם 1: "אני אומר שחישוב מקורב הוא לא מספיק טוב... זה לא מדויק" (עמ' 2923-2924). למחרת היום הנפיק את תכנית החיזוקים, מבלי שהיה צורך לייצר תכנית חדשה לזו שכבר ניתנה (תג/4, עמ' 2651 לפרוטוקול). יש לציין, כי במקביל לתכנית השינויים (תג/1) נשלחה על-ידי נאשם 1 לנאשם 3 תכנית שינויים נוספת, וזאת בתאריך 26.6.1997, המתייחסת לעומס של 150 ק"ג למ"ר (תג/64 א' VI). גם נאשם 1 וגם נאשם 3 לא ידעו לתת הסבר לסיבת העברתה של תכנית מעין זו.

ד מכל מקום, נאשם 1 אישר, במהלך העימות בינו לבין נאשם 2, ולא חזר בו גם במהלך עדותו בבית המשפט, כי למעשה, כל אשר הוטל על-ידיו, באשר לחיזוקים, בוצע בסופו של דבר לשביעות רצונו, כפי שנוכח לדעת בביקור השני שערך באתר הבנייה בתאריך 2.7.1997, וגם בחקירתו בבית המשפט אישר: "אחרי שהם עשו אותם בשבילי זה כאילו כמו התוכנית" (עמ' 2822, 2872 לפרוטוקול וכן תג/21, בעמ' 35). בפועל, כלל לא הבחין נאשם 1 בכך כי נאשם 3 חיזק מוטות בשדה הלא נכון, שבצד האצטדיון (תג/69, בעמ' 104 וכן עמ' 190). נאשם 1 טען, כי בביקורו זה כלל לא הבחין בכך שצינורות 3 צול בחגורה העליונה היו מרותכים (עמ' 3066, 3085 לפרוטוקול), ומוסיף נאשם 1 וטוען, כי כלל לא העלה על דעתו אפשרות שצינורות 3 צול בחגורה העליונה מרותכים. כפי שטען: "לא ידעתי ולא עלה על דעתי כלל" (עמ' 3079 לפרוטוקול), טענה שעל פניה מעוררת תהיות, כאשר נאשם 1 מאשר כי בביקורו השני סבב על הגשר כמחצית השעה, וכלל לא נתן לבו למוטות, שלגירסתו אף חישב אותם, ולא בדקם במסגרת הפיקוח העליון, כאשר באותו עניין הוסיף וציין נאשם 1 כי את הפלטות שהונחו מתחת לסמכים לא בדק ולא התעניין בהן, כי "הן אינן שייכות לי" (עמ' 3108 לפרוטוקול). אשר לחוסנו של הגשר ידע נאשם 1 לומר בעימות בינו לבין נאשם 2 כי: "עוד דבר אחד נכון לדעת להוריד אוי ואבוי למה מישהו היה מוריד מוט אחד, היה רע מאוד... אם היית מוריד אחד כזה קטסטרופה" (תג/21, בעמ' 27).

בעדותו בבית המשפט הוסיף נאשם 1 כי ראה סכנה בגשר שאישר במידה: "שעולים אנשים ומשתוללים על הגשר הזה... זה מה שפחדתי... יש לנו בעיה עם הליכה דינמית

על הדבר הזה... כל מה שהתכוונתי שאני לא רוצה שילכו בשום קצב שילכו בהליכה חופשית שזו הסכנה היחידה שיש בגשרים לגבי הדבר הזה" (עמ' 2889-2890). כך מסביר נאשם 1 את פנייתו לנאשם 3 להשיג על הנעשה בגשר בעת העלייה עליו ולהגביל את מספר העולים למאה, אחרי שהמציא את האישור ת/א' לנאשם 3 (עמ' 2888) וכן ת/22, בעמ' 3, שם אומר נאשם 1: "אני דיברתי עם ברוך שקצת אולי הגשר הקודם מסוכן ושישגיחו שלא יהיו יותר מ...". עוד ידע להסביר נאשם 1 בעדותו בבית המשפט כי: "מאחר והביסוס יסודות הוא ביסוס שזה ביסוס של פלטות לכן אני אמרתי שישגיחו על הצורך של ה-100 איש שלא יעברו וזה לא שייך כלל וכלל לחישובים" (עמ' 2888). בהמשך חקירתו חזר וטען אמנם נאשם 1, כי לא חשב כהוא זה שהגשר שאישר הינו מסוכן למעבר בני אדם, אך עם זאת, הנחיותיו לנאשם 3 כגירסתו והסבריו דלעיל, מלמדים על חששו של נאשם 1 לכושרו של הגשר, שתוכנן לעומס של 250 ק"ג, לעמוד במספר אנשים העולה על 100 איש, הגם שטען, כי המונח מסוכן יוחס לכך שהגשר עלול היה לרעוד אם יעלו עליו יותר מ-100 איש. עוד הוסיף נאשם 1 לגבי טיבו של הגשר, בעדותו, כי אם 400 איש היו קופצים בבת אחת על הגשר: "יכול לקרות משהו" (עמ' 2964) מאחר וקפיצה מגדילה את העומס פי שתיים. עוד נאמר על ידי נאשם 1 לגבי טיבו של הגשר שאישר: "המבנה הזה במקומות מסוימים הוא רגיש לכשל..." (עמ' 3019), קביעה המחדדת, ביתר שאת, את השאלה מדוע לא תוכנן הגשר מלכתחילה לפי התקן של 500 ק"ג עומס למ"ר.

19. בעדותו בבית המשפט העלה נאשם 1 טענות שלא בא זכרן קודם לכן. הטענות התייחסו בעיקרן לשניים:

(א) כי כאשר הגיע לביקור ראשון באתר הבנייה גילה, להפתעתו, כי בחגורה העליונה של הגשר נבנו רק שתי שורות של צינורות מסוג 3 צול, במקום 4 שורות שתוכננו, ולגירסתו בחקירה ראשית:

"בשכבה העליונה בתוכנית שלי היו 4 שורות של צינורות שעליהן היה אמור לעמוד מדרג... בפועל הם שמו שני צינורות, שלושה צול לכל האורך באמצע, ואילו בצדדים שמו זויתן... (כאשר מסתבר, כי הזויתנים נועדו להנחת המדרג – הערת בימ"ש) אמרתי לברוך – מה קורה זה מה שיש? אמרתי שזה אפשרי להשאיר כך אך ורק בתנאי – עשיתי איזה שהוא חישוב מקורב שיעמיסו על הצמתים שיעמיסו אך ורק את הצמתים" (עמ' 2645).

כן הוסיף נאשם 1, כי מלבד אותה טעות גילה בנוסף כי:

"פרט לכך מצאתי עוד מוטות לא מתאימים ולכן אמרתי לו תעצור [הכוונה לנאשם 3 – הערת בית המשפט], אני אחזור למשרד שלי אני אחשב ואני אוציא לך תיקונים למחרת הוצאתי לו תיקונים של חיזוקי מוטות... לא

- א חזרתי לתכנית ארבעת המוטות אמרתי לו שזה אפשרי בתנאי שיעמיסו אך ורק בצמתים" [הצמתים: הכוונה למחברים – הערת בית המשפט] (עמ' 2648).
- המשמעות הינה כי העומס יועבר לקרקע דרך הצמתים ולא דרך מוטות החגורה העליונה. וכן בעמ' 2688:
- ב "באתי לשטח היו רק שני צינורות אמרתי לא בסדר חסר לי מוטות. אבל עשיתי חישוב מהיר ואמרתי אפשר להשאיר עם שני המוטות האלה בתנאי שידאגו שהמדרך ישען אך ורק על הצמתים... אמר לי אז ברוך קרגולה אני לא מבצע את המדרך אני אודיע למי שמבצע את המדרך" (ראה גם בעמ' 2749).
- ג עוד הוסיף וטען נאשם 1 כי בחישוביו בתג'4, הניח כי העומס לא יעבור לצמתים אלא למוטות שתכנן בחגורה העליונה: "דרך כפיפה מקומית במוטות" ומשנוכח לדעת כי החגורה העליונה חסרה שתי שורות של מוטות – צינורות, הורה בדבר העברת העומס לצמתים (עמ' 2772 וכן עמ' 2840), כאשר היה ברור לו כי החגורה העליונה כמות שהייתה, לאמור, בת שתי שורות של צינורות, לא יכולה לעמוד בכפיפה מקומית, דהיינו, לחץ המופעל על הצינור לכל אורכו (עמ' 2851), וכן בעמ' 2749, שם טוען נאשם 1:
- ד "4 צינורות היו צריכים לעמוד למעלה ה-4 תוכננו לכפיפה מקומית נותרו שני צינורות לא יכלו לקבל כפיפה מקומית שני צינורות לא מספיק חזקים... ולכן אמרתי אפשר יהיה להסתדר בדבר הזה, אך ורק אם הכוחות יעברו לצמתים".
- ה כמו כן הוסיף נאשם 1: "ראיתי שהמוטות החיצוניים במקום להיות צינורות היו זוויתנים" (עמ' 2841). מדובר בשתי שורות הצינורות שחסרו ובמקומן נבנו על-ידי ב.ע.ק., כאמור, זוויתנים. לגבי הזוויתנים הללו ציין נאשם 1 פעמים רבות במהלך עדותו שתסבולתם: "קטנה מאוד, זניחה" או כי: "התסבולת שלהם היא אפס" (עמ' 2876, וכן בעמ' 2653). נאשם 1 הוסיף וציין, כי מלבד חסרון של שתי שורות צינורות בחגורה העליונה: "מצאתי שלא רק המוטות לא היו בסדר [הכוונה לשתי השורות החסרות – הערת בית המשפט] היו עוד מוטות לא בסדר הוא לא ביצע עוד כמה מוטות שלא היו בקוטר שנדרש בתוכניות שלי [ההדגשה שלנו] לכן אמרתי שאני אבוא פעם שנייה לראות שהם כן בקוטר שביקשתי וזה אותם חיזוקים שהוצאתי לו בפקס למחרת שמופיע גם שם" (עמ' 2649, וכן ראה עמ' 2648).

א (ב) אשר לטענה השנייה, לפיה נאמר לנאשם 3 להפנות את העומס לצמתים, זו לא אוזכרה קודם לכן בהודעות נאשם 1 (ואף לא בפני הוועדה שמונתה בעקבות התרחשות האסון, עמ' 2845, 2846), מאחר ולגירסתו לא ראה: "בזה משהו" (עמ' 2845). מקובלת עלינו הכחשתו של נאשם 3, כי דברים מעין אלו כלל לא נאמרו על ידי נאשם 1, כאשר ספק רב אם המונח צמתים והעברת עומס דרכם היה נהיר לו באותה עת. כפי שהיטיב נאשם 3 להבהיר זאת בעדותו בבית משפט: "אני לא מבין בצמתים אני מבין בקונסטרוקציה אני מבין בעבודה אני לא מבין בצמתים. אני לא יודע איפה עוברים עומסים מה זה עומסים זה לא מעניין אני לא מבין בזה אם הייתי מבין בזה לא הייתי בצרה הזו היום" (עמ' 4035 לפרוטוקול).

ג על טענות כוללות אלו התקשה נאשם 1 להגן בחקירתו הנגדית על ידי באי כוח הצדדים. נאשם 1 התקשה להסביר, הכי צד ייתכן שבכיקורו השני, בתאריך 2.7.1997, כלל לא בדק בעצמו כי הנחיה כה מהותית אכן קוימה, ואם אכן הועברו העומסים לצמתים כפי שהורה, כשמשמעות הדבר, כאמור, הפחתת הלחץ והעומס על הקורות העליונות (עמ' 2873 לפרוטוקול), והסתפק, לגירסתו, בשאלה שהיפנה לנאשם 3, לפיה: "שאלתי אותו מה עם המדרך והוא אמר לי משהו אחר מטפל בזה". נאשם 1 לא העיף מבט במדרך, כאשר מנגד הוסיף וטען נאשם 1 כי: "הגשר שאני אישרתי היה גשר שעמוס אך ורק בצמתים" (עמ' 2842-2843), וכן בעמ' 2847: "אמרתי הנחתי שהכוחות בצמתים". יש בכל אלו כדי להביא למסקנה, כי נאשם 1 מצא תחליף לשתי שורות חסרות של צינורות בחגורה העליונה, ולמוטות נוספים בחגורות האחרות, בצורת חיזוקים שאלתר, אותם הורה להוסיף למוטות הקיימים (תכנית החיזוקים), והכל על מנת שהגשר, שנבנה שלא על פי המתוכנן, יישאר על כנו ללא החלפת מוטות (עמ' 2650). הגשר, על המדרך שהותקן עליו, נותר בסופו של דבר כך שעומס האנשים העולים על המדרך הועבר למוטות החגורה העליונה, ולא לצמתים, דבר שהיה קריטי לתסכולתו של הגשר אשר תוכנן על פי הנחה שהעומס יועבר לצמתים. מדובר שוב באי הבנה בסיסית שמתגלה בין מתכנן הגשר לבין המבצע.

ד כך תוכננה אפוא על ידי נאשם 1 החגורה העליונה בת 4/ג', בצורה שתכלול 4 שורות של צינורות, ולמרות שהדבר אינו אפשרי בשיטת ב.ע.ק., ומחייב לצורך כך את הרחבת הגשר ל-7.5 מטר רוחב (ראה עדות נאשם 2, בעמ' 3649-3651, 3702 ועדות נאשם 3, בעמ' 4033). מכל מקום, בסקיצות של תומר כץ כלל אין מופיעות 4 שורות של צינורות בחגורה העליונה, ואף נאשם 1 התקשה לאתרן בחקירתו בבית המשפט (עמ' 2977-2976) ומסתבר על כן, שאיגור שרטט את אגד הגשר באופן שגוי, כך שבחגורה העליונה יש 4 שורות של צינורות, בעוד נאשמים 2 ו-3 מרכיבים את הגשר לפי הסקיצה של תומר כץ, שבה מופיעות שתי שורות של צינורות בלבד בחגורה העליונה, וכפי שטען נאשם 2, גם זוויתנים (עמ' 3802-3804). עוד יש לציין, כי מעדות איגור עולה, כי קוימו עמו

- שיחות טלפוניות הנוגעות לעצם עבודת החישוב שהוטלה עליו בצירוף הוראות שניתנו טלפונית על-ידי נאשם 2 בכל הנוגע לתכנון הגשר והעומסים עליו (עמ' 1716 וכן העימות, ת25/26), ואין מקובלת עלינו טענת נאשמים 2 ו3 לפיה השיחות עם איגור היו סתמיות גרידא וכלל לא התייחסו לתפקידו בתכנון או חישוב הגשר, בשים לב לתפקיד המרכזי שמילא איגור בחישובים אלו, כפי שהוטל עליו על-ידי נאשם 1, כאשר נאשם 2 מאשר בעקיפין, במהלך העימות, כי השיחות גלשו מעבר לשיחות סתמיות.
- אף הטענה שעולה מפי נאשם 1, כי בהיותו מחשב סטטי, גרידא, לא היה קשר בינו לבין המזמין או הקבלן הראשי, או המהנדס המתכנן, וכי הניח על דבר קיומו של מתכנן אחר לגשר, אין לה על מה שתסמוך. כבר בביקורו הראשון בשטח הבנייה בתאריך 25.6.1997, משנוכח הנאשם 1 לדעת כי הגשר לא נבנה על-פי מה שהורה בחישוב שהעביר (ת4/ג), ניתן היה להבין, כי בהתקיימן של טעויות כה מהותיות בגשר שהוקם – המתבטאות גם בחסרונם של צינורות 3 צול בשכבת הביניים ובשכבה התחתונה (עמ' 2688, 3085) – אין מהנדס מתכנן נוסף כלשהו, למעט נאשם 1, ומכאן תכנית החיזוקים והשינויים שיצאו תחת ידו של נאשם 1 בעקבות הביקור. בעיקר מתחדדים הדברים לאור טענתו, כי נשמטו מהחגורה העליונה 2 שורות של צינורות, דבר שהיה אמור לעורר תמיהה רבתי לגבי עניין קיומו של מתכנן, ואכן לשאלת בית המשפט כיצד ייתכן כי השמטת שתי שורות עליונות של הצינורות בחגורה העליונה, בניגוד לתכניתו, לא היה בה כדי לעורר את השאלה בדבר אי-קיומו של מהנדס מתכנן, השיב נאשם 1: "אין לי תשובה לשאלה" (עמ' 3030, וכן ראה עמ' 3038 לפרוטוקול).
- יתרה מזו, כאשר נאשם 1 מציין, כי הבין שהגשר נבנה, למעשה, על-ידי ב.ע.ק., ללא התייחסות לחישובים הסטטיים שהיו אמורים לעבור תחילה לידי של המתכנן, כגירסת נאשם 1, היה בכך כדי לחדד, ביתר שאת, את מודעותו המתבקשת לעניין חסרונו הברור של מהנדס מתכנן, כאשר הדעת נותנת, כי מהנדס מתכנן לא יתיר את בניית הגשר כך, על-פי המופיע בחישובים הסטטיים שהעביר נאשם 1 (ת4/ג). נראה אפוא, כי נאשם 1 ביכר להתעלם מהסובב אותו, ועובדות שאינן ניתנות לפרשנות אחרת כלשהי, ושלא ניתן היה להתעלם מקיומן, בדבר היעדרו של מהנדס מתכנן אחר, היו ברורות לו. ומכאן שיש ממש בטענות נאשמים 2 ו3, כי המציאות בשטח הבהירה, כי נאשם 1 היה בגדר המתכנן לדידם, והימנעותו של נאשם 1 מלברר עניין קיומו של מתכנן יש בה כדי ללמד, כי נושא התכנון היה מסור לו בלבד. אלא שנאשם 1 לא הכין תכנית כלשהי לגשר, כמתחייב ממנו מתכנן אגד הגשר, והסתפק בהכנת חישוב סטטי לגבי אגד הגשר בלבד (ת4/ג). את החישוב הסטטי העביר לב.ע.ק., כאשר מלבד דפי החישוב הסטטי היו הסקיצות שהוכנו על-ידי תומר כץ (ת1/64), ואושרו על-ידי נאשם 1. לגבי היקפה של התכנית ההנדסית שהיה על נאשם 1 להכין, נעמוד בהמשך הרצאת הדברים.

20. אין חולק, כי נאשם 2 לא העביר לידיעת נאשם 1 את האמור בהזמנת העבודה שכתב נאשם 4, לאמור הדרישה שהעומס על הגשר יהיה על-פי התקן והדרישה כי תבוצע על-ידי ב.ע.ק. הכנה מתאימה בגשר לצורך המדרך. כמו כן ברור, כי ב.ע.ק. לא הטילה על נאשם 1 לתכנן מעקות ומדרך לגשר (ראה גם ת4/ג). אשר לביסוס מתברר כי נאשם 1 היה מעורב בתכנון הביסוס, קרי: הסמכים, וזאת גם על-פי גירסתו הוא, כאשר אישר את הנחת הגשר על סמכים קבועים, קבע את מיקום הסמכים, ובסופו של דבר גם אישר את מערכת ההשענה, לאחר שנבדקה על-ידי ואישר הגשר כולו.

בנושא תכנון המעקות יש להפנות לעימות בין נאשם 1 לנאשם 2 (ת21/), בעמ' 24, 25, 30), שם מאשר נאשם 2 טענותיו אלו של נאשם 1 בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים. נאשם 1 אף מדגיש בעימות ת21/ כי: "מעקות זה דבר חשוב לא פעם אנשים לא עלינו נהרגו מזה שנפלו ממעקה כי המעקה לא החזיק מעמד... יש לו תקן לא פחות מפורט מגשרים" (ת21/), בעמ' 37). ניסיונו של נאשם 2 לטעון במהלך עדותו בבית משפט (עמ' 3809), כי נגרר לכלל טעות בנושא זה במהלך העימות, אין לה על מה שתסתמך. יש להוסיף, כי מעקות ומדרך כלל לא נראים בנ109/ – היא הסקיצה לפיה בנו ב.ע.ק. את הגשר. לעומת זאת מופיעים בסקיצה הסמכים שנועדו לשמש ביסוס לגשר. אף לעניין ביסוס הגשר העלה נאשם 2 לראשונה בבית המשפט, את הטענה לפיה נאשם 1 תכנן את הביסוס, בה בעת שבמהלך העימות (ת21/ שורה 18), לא התכחש נאשם 2 לטענתו של נאשם 1 לפיה: "אני לא קבעתי את סוג התמיכה אני רק קבעתי את מקום התמיכה... רק את המקום שאני רוצה שיתמכו" (ת21/), בעמ' 18 סיפה). בהמשך ת21/), בעמ' 21, אף מאשר נאשם 2 כי פעל בעניין הביסוס: "על פי נסיון מוכח" וכן: "שמנו פלטות בערך 40 x 40, 30 x 30, פלטות כאלה גדולות כדי...". לשאלת החוקר: "זה נקבע על פי הנסיון?", משיב נאשם 2: "על פי הנסיון וזה לא שגרם לכשל" (ראה גם ת21/), בעמ' 32). חיזוק לגירסת נאשם 1 בנדון זה אף מצוי בהודעת נאשם 3 (ת11/), בעמ' 8). אשר לעניין הביסוס שהיה בפועל בגשר, טען נאשם 1 בעדותו בבית המשפט כי: "כל החישובים שלי הם תלויים במיקום הסמכים... הסמכים זה הביסוס" (עמ' 2699).

21. לעניין תכנון הסמכים מסרו הנאשמים 2-3 ונאשם 1 לא מעט גירסאות הסותרות זו את זו בכל הנוגע למעורבותם בתכנון הביסוס שהיה בפועל בגשר. כך, בעדותו בבית המשפט התייחס נאשם 2 לעניין הביסוס בזו הלשון:

"הזמן זה לא פונקציה אפשר לעשות ביום, אפשר לעשות בשבוע. אפשר לעשות בשבועיים ואפשר בחודשיים, תלוי אם יש לך חומרים אם יש לך הכל מוכן, כפי שהיה פה, תוך יום אחד זה הורכב."

"שאלה: זה כאשר הגשר הוא בלי ביסוס אז אפשר לבנות אותו. תשובה: אמת כאשר הגשר יביל וללא ביסוס".

א "שאלה: אם היה ביסוס אתה מסכים איתי שזה לא היה אפשר לבנות את זה ביום אחד? תשובה: בטח שלא רק עבורות הביסוס היו לוקחות שבועיים שלושה, אם לא יותר".

ב "שאלה: כלומר אם היה צריך ביסוס אי אפשר לבנות את הגשר. תשובה: לא היינו בונים אותו אי אפשר היה ולא היינו בונים" (עמ' 3915 לפרוטוקול).

ג עוד אמר נאשם 2 במהלך חקירתו הראשית לעניין טענתו של נאשם 1, כי לא היה צריך לתכנן את היסודות, כי: "לא היה צריך להיות בכלל יסודות. הוזמן אצל מיכה בר אילן גם מופיע בכיתובים שלו, בעדויות שלו בכל גשר יביל... כשאנחנו מדברים על יביל הכוונה על מבנה שמביאים אותו מניחים אותו על האדמה... ברובם כמעט ולא עושים להם יסוד" (עמ' 3652-3653). אשר לסמכים שהוספו מתחת לגשר (9 מכל צד) מתייחס נאשם 2 כך: "הסמכים זה אמצעי הקשר זה כמו שאמרתי לקראוון בלוקים" (עמ' 3856), וכן: "הסמכים תמיכות תושבת של הגשר לאדמה. שום ביסוס" ולשאלה אם אלו נועדו להעביר כוחות, משיב נאשם 2: "לא הם נועדו להושיב את אותו מבנה על האדמה" (עמ' 3917). כן טען נאשם 2 בחקירתו במשטרה כי: "לא היו יסודות לגשר הוא הונח על האדמה בלבד היו התומכות שיש בתכנית של צינורות ופלטות רחבות שייצבו אותו באדמה" (ת' 4.1, בעמ' 7 שורות 13-15). אשר לאותן פלטות, טען נאשם 2 בעימות בינו לבין נאשם 1 כי: "הביסוס זה הפלטות על החול" (ת' 21, בעמ' 17 וכן ראה בעמ' 3826).

ה גם נאשם 3 אמר בעמ' 4090 לפרוטוקול: "לא דובר עם מיכה בר אילן בחיים על ביסוס". בנוסף, משיב נאשם 3 בחקירה נגדית לבא כוח נאשם 1: "על איזה ביסוס אתה מדבר, איפה היה ביסוס? הוזמן אצלנו גשר זמני ויביל. לא היה ביסוס... לא דובר בביסוס לא נאמרה מילת ביסוס בחיים בגשר הזה בחיים לא" (עמ' 4088 לפרוטוקול), ובהמשך: "דובר על גשר זמני ויביל שיש רגליים שיורדות עם פלטות למטה על הרצפה" (עמ' 4129 לפרוטוקול, בסוף העמוד). כך גם גורס נאשם 3 שהתומכות – סמכים, נועדו לייצוב הגשר (עמ' 4163).

ז ניתן להבין מטענותיהם של נאשמים 2 ו-3, כאילו הסתפקו בהתייחסותו ובמעורבותו של נאשם 1 בנושא הביסוס, וראו בכך אקט תכנוני כאשר מיקם את נקודות ההשענה של הסמכים, ואף התייחס, לטענתם, לגודל הפלטות. בחקירותיו במשטרה טוען נאשם 1 (ת' 22, בעמ' 4): "לא אני קבעתי את הביסוס רק קבעתי את מיקום העמודים וגודל הפלטה". ועוד אומר נאשם 1 בעמ' 6: "אני לא התערבתי בביסוס", ובתשובה לטענת

נאשם 2 (ת21/), ובעמוד 18), כי קיבל הוראה באשר לתמיכות והנחת הפלטות, עונה נאשם 1: "אמרתי תמיכות גודל הפלטות". עם זאת, גם בהמשך אותו עימות טוען נאשם 2, כאמור, כי הוא – נאשם 2, קבע בפועל את גודל הפלטות על פי ניסיון החיים שלו (ת21/), בעמ' 21, 23, 32), כאשר משתמע מדברי נאשם 1 כי לא התערב כלל "בנושא הזה" של הפלטות והביסוס (ת21/), בעמ' 32). כך אף אומר נאשם 1 בת21/), בעמ' 33: "הם קבעו את גודל הפלטות נכון יהושע", ונאשם 2 עונה: "נכון", ובהמשך טוען נאשם 1: "את גודל העמודים אני רק אמרתי להם איפה אני רוצה שיהיו עמודים". לשאלה: "אתה ראית את הקרקע הזאת" משיב נאשם 1: "זה לא משנה לי בכלל אני תכנתי גשר יביל", ואילו נאשם 2 טוען: "כי זה היה גשר יביל לכן לא היה מהנדס ביסוס או יסודות או דברים כאלה". נאשם 3 מוסר בחקירתו במשטרה: "עשיתי ביסוס של הגשר לקרקע כלומר, המילה ביסוס לא בדיוק מתאימה אני אשתמש במילה חיזוק הגשר לקרקע ותמיכתו" (ת9/), בעמ' 9).

מכאן עולה כי אין ספק שהיה ברור לנאשמים 2 ו3 כי הינם בונים גשר, שאין לו ביסוס רציני – כאשר אף נאשם 2 מאשר בת21/), בעמ' 13 כי הסמכים הם בגדר "תמיכה" לגשר ולא ביסוס – וממילא בהיעדר הצורך בביסוס מעין זה אין גם מקום לתכנון ביסוס של ממש. עולה גם מתוך ת22/), בעמ' 4 ו6, כי נאשם 1 גורס שהוא לא תכנן ביסוס כלשהו, כאשר הוא מתייחס לסמכים שהוצבו כאל ביסוס שאין לו יד ורגל בתכנונו – מה שאיננו מתיישב עם העובדות. כך בת21/), בעמ' 14 טוען נאשם 1: "אני רק סימנתי לו איפה הוא צריך לתמוך את הגשר". לטענת נאשם 1 בעדותו בבית המשפט: "הנחת היסוד שלי היתה שיש יסודות שמישהו טיפל בזה" (עמ' 2705 לפרוטוקול). להנחה זו לא היה בסיס כלשהו. כן טען נאשם 1, כי: "הסמכים זה הביסוס... שנלקח בחשבון לצורך החישובים הסטטיים" (עמ' 2700), וכן ת21/), בעמ' 14: "כל החישוב של הגשר היה מבוסס על המיקום של העמודים". בעדותו בבית המשפט הוסיף וטען נאשם 1, כי הוא רק קבע את מיקום הסמכים, שהיו אמורים להיות מוצבים על פי ההנחות שבחישוביו על פי סיכום בינו לבין נאשם 2, כאשר מאן דהוא אחר אמור היה לתכנן יסודות לגשר, וכי הוא לא התבקש לחשב יסודות (עמ' 2601, 2636). גם לטענה זו אין כל בסיס, כאשר נאשם 1 ידע היטב שאין מהנדס אחר זולתו בפרויקט. כמו כן אישר נאשם 1 בחקירתו במשטרה (ת1/), בעמ' 6) כי הגביל את הגשר לעליית 100 איש מאחר והיה זה גשר שלא בוצע לו ביסוס, כמקובל בגשרים.

ניסיונו של נאשם 2 לטעון, כי דבריו המפורשים באשר ל"פלטות", כמפורט לעיל, קודם לעדותו היו בגדר: "פליטת פה" (עמ' 3979 לפרוטוקול) אינו מתיישב עם שורת הסבירות וההיגיון. כך גם עולה מדבריו של נאשם 3 בת23/), בעמ' 2-3, בעימות בינו לבין נאשם 1, כי תכנון ביסוס לא היה בטיפולו של נאשם 1, וכך יש גם להבין את דבריו של נאשם 2 בעמ' 3826 לפרוטוקול, בתשובה לשאלה: "מראש הנחת שהגשר הזה יונח

ללא בסיסים" – משיב נאשם 2: "יהיה גשר יביל. ככה הוזמן אצל מיכה גשר יביל ללא ביסוס מבחינת בטון, רק על פלטות ורגליים... לא דובר על ביסוס כלל דובר רק על פלטות והעמדה של גשר יביל על פני הקרקע זה מה שדובר" (כן ראה עמ' 3855). עולה אפוא כי הביסוס, כפי שהוסף לגשר על ידי ב.ע.ק., נעשה ללא תכנית הנדסית כלשהי.

לעומת זאת אמר נאשם 3 בהודעתו (ת10/1, בעמ' 2 שורות 2-3): "הונחנו ע"י הוראות של מיכה בר אילן הוא אמר לנו את נקודות הביסוס ובביקור שלו ראה את הביסוס ואת צורת הביסוס", ובהמשך אותה הודעה: "אנחנו ביצענו את הביסוס במקסימום של חוזק על הקרקע" (ת10/1, בעמ' 5 שורה 15).

מכל האמור לעיל ניתן לקבוע, כי מערכת הביסוס, כפי שהייתה בגשר, נקבעה, בסופו של דבר, על ידי נאשם 1, שהניח בחישוביו הנחה תכנונית בדבר קיומם של סמכים קבועים ומיקם את נקודות ההשענה לסמכים יחד עם נאשם 2, כאשר מערכת ההשענה בוצעה על ידי נאשם 3, וכאשר נאשם 1 אישר לאחר מכן את הגשר ואת מערכת ההשענה שנבנתה על ידי ב.ע.ק.

22. בתאריך 26.6.1997 ביצעו עובדיו של נאשם 4 את עבודת חיפוי הגשר, קרי המדרך. לגבי טיב ואופי ההכנה של המדרך העיד נאשם 2: "ההכנה שלנו היתה בזה שהצינורות העליונים, הזוויתנים וההתחברות של הזוויתנים עם המעקה, זו היתה ההכנה המתאימה" (עמ' 3663). יצוין כי גם הזוויתנים והמעקות נבנו על ידי ב.ע.ק. ללא תכנית הנדסית כלשהי. מתוך עדותו של גדעון רוקח (ע/ת מס' 22), עולה כי הגיע למקום עם שלושה עובדים על מנת לבצע את עבודת החיפוי. בשלב ראשון הניחו הוא והעובדים לוחות עץ על גבי קונסטרוקציות הגשר, והוא הונחה על ידי עובדיה של ב.ע.ק. להניח קורות אלו לרוחב הגשר. רוקח ביצע במקום את חיתוך הקורות, כך שנתקבלו קורות באורך של 5 מטר, ברוחב של 5 ס"מ ובגובה של 10 ס"מ. הקורות הונחו לרוחב הגשר, בין ברזלי הזווית, שהיו מחוברים לגשר לכל אורכו משני צדדיו, והקורות נכנסו "לתוך" הזווית, כשהן מונחות במרחק 61 ס"מ זו מזו. קורות העץ הונחו על צדן הצר, כדי להוסיף לחוזקן, ונקשרו לקונסטרוקציה לחגורה העליונה בחוט פלדה שזור, בעל מספר גידים. בהמשך החלו העובדים בהנחת הפלטות מדיקט, בעובי 1.6 ס"מ, שגודל כל אחת מהן על 2.5 מטר על 2.44 מטר. כל פלטה נשענה על 5 קורות, כאשר הפלטות חוברו לכל אחת מקורות העץ באמצעות ברגי "פיליפס". רוקח הבהיר, כי העבודה לא לוותה בליווי הנדסי כלשהו ו/או תכנית הנדסית כלשהי, ולא ניתנו לו הנחיות מיוחדות.

העד רוקח מציין בעדותו לעניין אופן הנחת הפלטות, כי: "לא קיבלנו הנחיות על זה, זה משהו שאנחנו עושים בדרך כלל" (עמ' 511 שורה 29) וכי למעשה לא היה שוני מבחינתו בין עבודת חיפוי במות, הנעשית על ידי בדרך כלל, ובין החיפוי שביצע על הגשר: "גם כן עושים במות באותה צורה. היו עבודות קודמות שעשו לנו מסגרות ברזל,

קונסטרוקציה כזו ואנחנו חיפינו את זה באותה צורה" (עמ' 512). ואולם הוא הודה, כי חיפוי: "לגשר מהסוג הזה לא עשינו, עשינו עבודות זאת אומרת במות באותה צורה. אבל לא גשר" (עמ' 512).

א

מתוך עדותו של רוקח עולה, כי נאשם 4 מסר לו סקיצה של הגשר ששרטט עבורו, וכן נאמר לו על ידי נאשם 4 להניח את קורות העץ לרוחב הגשר. נאשם 4 מסר בעדותו בבית המשפט בעניין זה, כי הורה כך לרוקח על פי סיכום שהיה בינו לבין נאשם 2 (עמ' 5055-5057). בפועל קבע רוקח את צורת הנחת הקורות, אמנם, בסופו של דבר, לרוחב הגשר, בהתאם להנחיות מאן שהוא מעובדי ב.ע.ק. שאינו מוכר לו, כאשר קודם לכן ניסה להניח את קורות העץ דווקא לאורך הגשר, על מנת להימנע מהצורך לקצר אותן.

ב

בהודעותיו (ת15/1, ת16/) לא ציין כלל נאשם 4 כי העביר תדריך כלשהו בכל הנוגע להדרכת רוקח ולעובד נוסף, צחור (ע/ת 43), כאשר לאופן בניית המדרך. התברר, כאמור, כי העובדים בשטח מטעם ארגונית פעלו בהנחת המדרך כפי שהיו מורגלים מימים ימימה בחיפוי במות, שנכללו "ברפרטואר" הקבוע של חברת ארגונית, ואף צורת הנחת הקורות נקבעה ואולתרה, למעשה, בשטח, תוך כדי ביצוע עבודות החיפוי.

ג

עבודת החיפוי הושלמה כמעט כולה ביום 26.6.1997. כאשר עזבו אנשי ארגונית את הגשר למחרת, בתאריך 27.6.1997, הונחו שני לוחות עץ, כל אחד בצד אחר של הגשר, עליהם הונח השלט "אין מעבר". כשבוע לאחר מכן נבנו ה"רמפות" על ידי ב.ע.ק. (המאפשרות לעלות על הגשר משני צדיו), וגם לאלו ביצעו רוקח וצוותו חיפוי. מתוך המסמך ת4/א' עולה, כי על פי הסיכום הראשוני היה על ארגונית לספק את הצינורות למעקה; אך מאוחר יותר סוכם, כי ב.ע.ק. תספק את החומרים למעקה, והמעקות עצמם נבנו בסופו של דבר על ידי ב.ע.ק. (עמ' 3853).

ד

ה

23. בחקירתו במשטרה הגדיר עצמו נאשם 4 כ"מתווך" גרידא בין המכביה לב.ע.ק. כפי שטען בחקירתו במשטרה: "אני בעצם תיווכתי בין המכביה לחברת קרגולה כי אין עיסוקי בבניית גשרים או קונסטרוקציות" (ההדגשה שלנו; ת15/1, בעמ' 18 שורות 8-14, בעמ' 10 שורות 2-3). כמו כן אמר: "אני שימשתי כמתווך בין המכביה לבין קרגולה וקרגולה היה קבלן עצמאי בשטח... הקבלן הראשי הוא אדון קרגולה אני רק מתווך" (ראה ת15/1, בעמ' 3 שורה 19 וכן ת15/1, בעמ' 14, ת27/1, בעמ' 31-32).

ו

נאשם 4 אישר בעדותו בבית המשפט כי למעשה, היה הקבלן הראשי לבניית הגשר, ואילו ב.ע.ק., הייתה בגדר קבלן משנה לגביו. ניסיונו של נאשם 4 לטעון, כי הדברים לעניין היותו "מתווך" (שנאמרו גם במהלך העימות בינו לבין נאשם 2) נאמרו מתוך מבוכה, גרידא, מאימת החקירה, ראוי להידחות, בשים לב לאמירת הדברים הרצופה והעיקשת, העוברת כחוט השני בהודעות השונות ובמהלך העימותים, בדבר היותו במעמד של "מתווך" ותו לא. בעדותו בבית המשפט ביקש נאשם 4 לטעון, כי מחמת

ז

- לוח הזמנים הדחוס לא היה באפשרותו לבנות את הגשר באמצעות ארגונית, הגם שיש לחברה יכולת זו לאור מבצעים הנדסיים מסובכים קודמים של ארגונית. יש לחזור ולהעיר בעניין זה כי ארגונית אינה קבלן רשום כלל, שלא לדבר על קבלן בעל סיווג לבניית גשרים, אך טענה זו עומדת בסתירה ברורה לכל טענותיו במהלך חקירתו במשטרה והעיומותים השונים. עולה בעליל, כי נאשם 4 טען ועמד על כך, כי לא הייתה לו כל יכולת מקצועית לבנות את הגשר (ת15/), בעמ' 2 ו31) ולכן פנה לחברת ב.ע.ק., משום שסבר שהיא הפתרון הנכון, בשיטת הבנייה שלה, לבניית הגשר בזמן קצר. מכל מקום, מעדות נאשם 4 עולה, כי בעבר מעולם לא בנתה ארגונית גשר כדוגמת הגשר שקרס (ת15/), בעמ' 14 שורות 7-9), והוא אף לא טרח לברר אם ב.ע.ק. בנתה בעבר "גשר כזה" (ת15/), בעמ' 6 שורה 26). הוכח, כאמור, כי גם ב.ע.ק. בנתה אך ורק גגות בשיטה המודולרית-מרחבית, המבוססת על המחבר שפיתחה, אך לא בנתה בעבר כל גשר בשיטה זו. לא זו אף זו, אף נאשם 1 אישר, כי מעולם לא תכנן גשר בקונסטרוקציית מתכת או בשיטת בניית ב.ע.ק. עובר לתכנון הגשר שקרס, כאשר קיים הבדל מהותי בין עומסים לגגות (כ50-60 ק"ג למ"ר) לבין העומס בתקני הגשרים (500 ק"ג למ"ר). בהמשך חקירתו אף חוזר ומדגיש נאשם 4: "לא בניתי מעולם פרויקט של גשר" (ת15/), בעמ' 14 שורות 7-8), והתבטאויות דומות יצאו מפי נאשם 4 בת15/), בעמ' 10, 14 וכן ת27/), בעמ' 31-32: "אני לא בונה גשרים... זה לא בכישורי". בעדותו מאשר נאשם 4 כי לא היה לו כל ניסיון קודם בבניית גשרים להולכי רגל (בעמ' 5045). ניסיונו של נאשם 4 לטעון כי הייתה לו יכולת מקצועית לבנות את הגשר, ורק לחץ הזמנים הביאו לפנות לקבלן משנה כדוגמת ב.ע.ק., ראוי אפוא להידחות, שכן לא היה ביכולתו של נאשם 4 להצביע על יכולת מקצועית מוכחת לבנות גשר להולכי רגל במפתח כה רחב, של 32 מטר, כדוגמת הגשר שקרס.
- בעניין זה יש להוסיף, כי מתוך גירסתו של נאשם 5 (ת17/), ומתוך העיומות בין נאשם 5 לנאשם 4 (ת27/), עולה כי נאשם 5 הופתע לשמוע, לאחר קריסת הגשר, כי חברת ארגונית פנתה לקבלן משנה, לאחר התקשרותה עם המכביה, בהסכם לבניית הגשר; נאשם 5 ציין, כי נאשם 4 יצר את הרושם שיש בכוחותיו, ובעובדים המצויים ברשותו, להקים את הגשר, ללא כל עיכובים מיותרים. חיזוק לכך ניתן למצוא בעדותו של העד איתמר הרמן (ע/ת 41), שהעיד כי נאשם 5 נדהם לשמוע לאחר קרות האסון, כי הגשר נבנה כולו באמצעות קבלן משנה. אף נאשם 4 מאשר בעדותו בבית המשפט (עמ' 5125), כי מסר למפיק משה ייני על כוונתו לבנות את הגשר באמצעות ב.ע.ק., אך אין הוא יודע אם הדבר הועבר לנאשם 5 (כן ראה התבטאויותיו של נאשם 4 בנידון בעמ' 5146, 5151 לפרוטוקול, המחזקות את הטיעון לפיו לא אמר כלל לנאשם 5 על דבר כוונתו להעביר את בניית הגשר לב.ע.ק.).

24. נאשם 4 אף ידע לומר לנאשם 5, כי הגשר יוקם בתוך 8-9 ימים, אך מתברר כי לא ניתן היה להקים גשר בטוח למעבר עוברי רגל בהיקף כה גדול בפרק זמן כה קצר. עוד מסתבר, כי בהזמנת העבודה שהעביר נאשם 4 לנאשמים 3 ו-2 כלל לא נכלל מידע ברור לגבי היקף תנועת האנשים הצפויה על הגשר. כמו כן, הסתבר כי הייתה אי הבנה בין נאשם 4 לב.ע.ק., לגבי בניית ה"רמפות", כאשר נאשם 4 גרס, כי אלו כלולות במחיר של 42,500 ש"ח שסיכם עם ב.ע.ק., ואלו עמדו על כך, כי בגינן ישולם מחיר נוסף של 20,000 ש"ח, ונאשם 4 נאלץ להסכים לכך. בסופו של דבר אין חולק, כי ה"רמפות" נבנו על-ידי ב.ע.ק. ללא תכנון הנדסי כלשהו.

בנוסף, התגלתה אף אי הבנה בין ב.ע.ק. לנאשם 4 בכל הנוגע למדרך ההליכה. נאשם 4, מסתבר, יצא מתוך נקודת הנחה, לפיה המהנדס מטעם נאשמים 2 ו-3 יתכנן את שילוב מדרך ההליכה באגד הגשר, ויאשרו, כמופיע בהזמנה שהופנתה אליהם על-ידי (תב/4 ב'). לעומתו גרסו נאשמים 2 ו-3, כי למהנדס מטעמם אין כל קשר לתכנון ולשילוב מדרך הליכה, כגירסת נאשם 2 במהלך העימות בינו לבין נאשם 1, וכן גירסתו בעמ' 3993: "למיטב הבנתי לא חל על המדרך [האישור – הערה שלנו] כי אני מראש אמרתי למיכה שאת המדרך מבצעת ארגונית לא אנחנו", וכן גירסת נאשם 3, בעמ' 4202: "לא אמרתי לו [הכוונה לנאשם 1 – הערה שלנו] תאשר מדרך". בפועל, כאמור, נבנו בגשר על-ידי ב.ע.ק. שני זוויתנים לאורך החגורה העליונה של הגשר, שבהם ראו את ההכנה למדרך (עמ' 3854) ועליהם הונחו קורות המדרך (ראה עדות רוקח בעמ' 531, שציין כי המדרך הונח כפי שנהוג היה להניחו על כמות שנבנו על-ידי ארגונית: עמ' 543-534 בעדות העד רוקח). בפועל, הזוויתנים הכתיבו לארגונית את צורת הנחת המדרך על גבי קורות רוחב – כפי שאף סוכם בין נאשם 4 לנאשם 2 – דבר שהעביר את העומסים למוטות החגורה העליונה, ולא לצמתים. נקודה זו הייתה קריטית לכשל בגשר, כפי שיובהר בהמשך.

מסתבר, כי לגירסת נאשם 4 הוא לא ראה במדרך חלק קונסטרוקטיבי מהגשר, מאחר ובניית חיפויים מעין אלו נכללת בהתמחות ארגונית: "החיפוי הוא אכן החיפוי הסטנדרטי של חברת ארגונית. צורת ההנחה של החיפוי תואמה עם יהושע – צורת ההנחה לרוחב הגשר במידות הגשר בין הזוויתנים שהוא הכין לדבר הזה באופן מיוחד" (עמ' 5067, וכן עמ' 5055-5056 לפרוטוקול). נאשם 4 לא מצא לנכון להורות שמהנדס מטעמו יתכנן את המדרך, אלא הסתפק במתן אישור מהנדס מטעם ב.ע.ק. לאחר בניית המדרך, שהכנה לו הייתה צריכה להתבצע על-ידי ב.ע.ק.

בסיכומם של דברים ראה נאשם 4 במדרך חלק שולי מהגשר, וכגירסתו: "אני חושב שהחיפוי הוא לא חלק קונסטרוקטיבי של הגשר, אני חושב שהחיפוי, על הכנה מתאימה, כפי שביקשתי הוא משמש כחיפוי בלבד" וכן: "צורת העבודה היא ברפרטואר

הרגיל שלנו" (עמ' 5053 לפרוטוקול, וכן ת15/). ולא הרי הוא, באשר מדרך ההליכה הוא חלק מרכזי ומהותי מהגשר.

א

בעניין מספר האנשים שעתידיים לעבור על הגשר העידו נאשמים 3 ו21 כי הם ידעו שמדובר במעבר משלחות. ניתן למצוא סימוכין לטענה, כי הבינו היטב שמדובר במעבר אלפי ספורטאים בתוך זמן קצר (הודעת נאשם 3 ת8/, בעמ' 4 ו51 וכן הודעת נאשם 2 ת4/, בעמ' 8). יתרה מזו, מתוך עדותם של העדים רו ופרגמנט עולה, כי בפגישת

ב

התיאום בקרון, שבה נכח נאשם 2, היה ברור לכל הנוכחים כי מדובר באלפי ספורטאים הצריכים לעבור על הגשר בזמן קצר, כאשר הובהר, כי זו גם הסיבה לבניית הגשר, מאחר וגשר העץ הישן אינו רחב דיו למשימה של מעבר אלפי ספורטאים תוך זמן קצר (ראה עמ' 1821 – עדות רו וכן עמ' 1446 – עדות העד פרגמנט, בחקירה נגדית של בא' כוח נאשם 4, עורך דין נגב). כך מאשר נאשם 3 בהודעתו ת8/, כי ידע על 5000 איש

ג

הצריכים לעבור, אך לטענתו: "לא בפרק זמן קצר" (ת8/, בעמ' 5 שורה 2), וגם נאשם 2 אינו מתכחש למספר של 5000 ספורטאים. גם נאשם 1 אישר: "הבנתי שזה כמה אלפי אנשים" (ת1/, בעמ' 4 שורה 8), ומידע זה יכול היה להגיע אליו אך ורק מנאשמים 2 ו31. בעניין זה יש לציין, כי העד ייני העיד שמצעד המשלחות, ובו אלפי ספורטאים, היה אמור להימשך כשעה. עם זאת, בהזמנת העבודה שהופנתה לב.ע.ק. על ידי נאשם 4 לא ננקב מספר הספורטאים, ומשך הזמן הנחוץ למעבר הספורטאים על הגשר, בה בעת שנאשם 5 ציין בהזמנתו לנאשם 4 את פרק הזמן הקצר הנחוץ למעבר הספורטאים; מידע זה לא הועבר על ידי נאשם 4, בכתב, לב.ע.ק. (ראה ת4/ב').

ד

ה

מכלול הנסיבות הללו, יש בהן כדי להוביל למסקנה כי מלכתחילה לא פעל נאשם 4 כקבלן ראשי, למרות היותו כזה, והשליך את כל יביו בבניית הגשר על נאשמים 2 ו31. כך גם נמנע מלבקש ממהנדס מטעמו, ששון אסיף, שפיקח על בניית המתקנים הרבים בשטח האצטדיון מטעם ארגונית, לבחון את הגשר, ולבדוק את טיב בנייתו והתאמתו למשימת העברת הספורטאים, ולא דאג למינוי מנהל עבודה מטעמו, שישגיח על הנעשה בבניית הגשר. בעניין זה העיד, המהנדס שלמה לוי (ע/ת 31), עובד משרד העבודה, שהינו מפקח עבודה אזורי, כי במשרד העבודה מתנהל רישום של מנהלי עבודה האמורים לעבור הכשרה מיוחדת, שתכשיר אותם לתפקיד זה (עמ' 788-803). העד הדגיש כי: "כל עבודת בניה צריכה להתבצע תוך כדי ניהולו באופן ישיר ומתמיד של מנהל העבודה" (עמ' 797, 803). מסתבר כי נאשם 4 סמך על כך שנאשם 3 הינו מנהל העבודה בשטח (עמ' 5170), כאשר הסתבר כי נאשם 3 אינו כשיר לשמש מנהל עבודה כנדרש בתקנות הבטיחות בעבודה (עבודות בניה), תשמ"ח1988-.

ז

25. בתאריך 2.7.1997 הגיע נאשם 1 לגשר כדי לבדוק אותו בשנית, בנוכחות נאשם 3 (עמ' 2872 לפרוטוקול), כאשר גירסתו הינה: "אני מודה שאני בדקתי רק את תיקון הצינורות את חיזוק הצינורות" (עמ' 2784 לפרוטוקול). אין בפי הנאשם 1 כל

הסבר לכך, מדוע לא וידא אם ניסוי העמסה, שבו מעמיסים פי שניים מהעומס הצפוי, ושהובטח על-ידי נאשם 2 כי ייעשה, אכן בוצע (עמ' 3097-3098 ועמ' 2677 לפרוטוקול). בעניין נושא ההעמסה טען נאשם 3 בחקירתו במשטרה כי: "לא נדרשנו ולא בוצע", כשהוא חוזר ומדגיש בהמשך חקירתו כי לא נדרש לכך כלל (ת/8), בעמ' 3 שורה 24), ואילו נאשם 2 התייחס לשאלה בדבר ביצוע ניסוי העמסה בחקירתו במשטרה בדברים הבאים: "לא נעשתה למרות שבקשתי מאדם מישורי לעשות בגלל שאני נסעתי לחו"ל אבל הוא לא עשה" (ת/4, בעמ' 6 שורות 5-6). בעדותו בבית-המשפט טען נאשם 2 כי רעיון ההעמסה הועלה בשיחה בינו לבין נאשם 4, רעיון שלא מומש בסופו של דבר (עמ' 3829). נאשם 4 הכחיש כי דובר עמו על ניסוי העמסה כלשהו (עמ' 5023). בסיום הבדיקה, משוויידי נאשם 1 כי כל החיזוקים הנדרשים בוצעו כמבוקש על-ידי, הוסיף נאשם 1 על המסמך ת/4ג', את המילים: "בדקתי היום את הגשר ומאשר את הביצוע התואם את התוכניות" (ת/1א'), וחתם על המסמך בחתימת ידו (עמ' 2706).

לגבי מסמך זה טען נאשם 1 בעדותו בבית-המשפט, כי טעה בניסוח הדברים (עמ' 2866 לפרוטוקול). נאשם 1 הינו מהנדס ותיק ומנוסה, אשר כפי שקבענו, פעל בעניינינו כמתכנן הגשר, וכך גם ראה הוא עצמו את תפקידו שעה שנתן את האישור כפי שנוסח (ראה גם ת/8, בעמ' 8), מתוך שידע שאין מהנדס או מהנדסים אחרים, בביצוע ובתכנון, לא רק בפרויקט זה. לאור כך, טענתו כי טעה בניסוח נדחית ואנו קובעים, כי הניסוח הולם את מהות תפקידו כמתכנן. אמנם, כפי שקבענו לעיל, הנאשם 1 אכן לא תכנן את כל חלקי הגשר, כמו מעקות ומדרך, ואף לא התבקש לעשות זאת על-ידי ב.ע.ק. עם זאת, אין בכך כדי לגרוע מאחריותו כמהנדס מתכנן שהמציא לאחר מכן את האישור ת/1א', המתיחס לגשר בכללותו, וביודעו שאין מהנדס אחר זולתו, כאשר ידע כי האישור שנתן ישמש להשמשת הגשר, ובכך ייצור את הרושם כי הגשר כולו עומד בקריטריונים המצויים באישור, לרבות הביסוס, המדרך והמעקות, שנבדקו לכאורה ונמצאו תקינים. האישור היה בבחינת אחיזת עיניים לכל מי שהובא בפניו. ראשית, נאמר בו שהגשר נבנה לפי התכניות, כשלא היו תכניות. שנית, האישור נרשם ונחתם על גבי ת/4ג', שבו יש הפניה לתקן ישראלי 412, שאין לו שום רלוונטיות לעניין, והיה בכך כדי ליצור רושם מוטעה אצל קורא המסמך, כאילו נבנה הגשר על-פי התקן הישראלי המחייב, שעל-פיו אמור היה להיבנות הגשר.

מסמך זה הועבר בתאריך 2.7.1997 על-ידי נאשם 3, באמצעות הפקסימיליה, לנאשם 4, שהעבירו למפיק האירוע, משה ייני, כשנאשם 4 מוסיף בכתב ידו על האישור: "למשה'לה אישור חוזק הגשר". באותו יום נמסר לנאשם 5 כי הגשר מוכן, ולמחרת קיבל את המסמך ת/1א', שהועבר למשה דובדבני (ע/ת 35), ראש אגף הביטחון במכביה, על-מנת שיעבירו למשטרת ישראל לצורך הוצאת רישיון עסק.

לעניין אותו אישור (ת/1א'), שכונה אישור המהנדס, ניתנו על-ידי כל אחד מהנאשמים פרשנויות ומשמעויות שונות. נאשם 1 טען, כי ערך בדיקה גאומטרית, גרידא, ולא בדק את טיב החומרים והביסוס, וכי האישור, למעשה, הופנה לב.ע.ק. בלבד לצורכי יומן עבודה (שלא נוהל ולא היה בנמצא), ולא נועד לאשר תקינות הגשר או בטיחותו. כן הוסיף וטען, כי הנוסח הוכתב לו על-ידי נאשם 3. עם זאת, טוען נאשם 1, כי הניסוח של ת/1א' הינו לוקה, מאחר שלא הוגדר על-ידי החלק בקונסטרוקציה שהוא מאשר. אלא שלדעתו, נאשם 3 ידע מה כוונתו בניסוח הדברים, והוא לא ציפה שיעשה בו שימוש מעבר ליומן העבודה, והמסמך יועבר הלאה, כאילו מדובר באישור המתייחס לגשר כולו.

נאשם 1 אישר במהלך חקירתו הנגדית, כי אדם מן היישוב, המקבל את המסמך האמור, היה בהחלט מבין כי מדובר באישור המתייחס לגשר שלם, ולא לאגד הגשר או למוטות הגשר (עמ' 2881 לפרוטוקול). עם זאת הוסיף וטען, כי בשטח היה חייב להיות מפקח מטעמם של הנאשמים האחרים, מאחר: "וחייב להיות מפקח לפי כללי העבודה שלנו, שישמור על העבודה שלי... נכון כדי שיעבדו לפי התכניות, יש מפקח באתר" (עמ' 2873 לפרוטוקול).

נאשם 3 גרס, כי המהנדס: "בדק אישר שינה בהתאם למה שהוא דרש, הוא ראה את הגשר מונח ואישר שזה תואם את התוכניות שלו" (ת/9, בעמ' 12 שורות 23-24). בעדותו בבית-משפט, טען נאשם 3, כי אמר מפורשות לנאשם 1 שזהו מסמך: "שארגוניתי בקשה ממני שאתה תאשר את הגשר" (עמ' 4054 לפרוטוקול). תימוכין לגירסתו זו של נאשם 3 לגבי מעמד רישום אישור המהנדס מצוי בגירסתו של נאשם 4, לפיה לא הסתפק ב-4/ג', שבו אין מופיע אישור המהנדס, ולשם כך הזעיק נאשם 3 את נאשם 1 לביקור מיוחד בגשר, על-מנת שימציא את האישור הנחוץ ממהנדס. מסתבר, כי נאשם 1 אכן הגיע בטיסה לשדה דב בתל-אביב, הוסע לגשר על-ידי נאשם 3, ובדק חלקים בגשר, גם על-פי גירסתו הוא.

נמצא כי נאמרו לנאשם 1 דברים מפורשים מפי נאשם 3 לעניין נחיצות המסמך למען ארגונית, וכי המסמך ת/1א' הוא אישור לגשר בשלמותו, כפי שהדברים באים לידי ביטוי בדבריו של נאשם 1 עצמו, המנסה למצוא כסות בטענה כי טעה בניסוח (עמ' 2866 לפרוטוקול), אך אינו מכחיש כי אישור בניסוחו זה ניתן, נרשם ונחתם על-ידיו.

נאשם 4 טען, כי דרש את אישור המהנדס, המופיע בת/1א', כי דרישתו הייתה שהמהנדס יאשר את הגשר לאחר שיבדוק אותו בתום הביצוע. לכן התייחס לאישור זה כאל אישור לתקינות הגשר על כל מרכיביו (עמ' 5015), ובתור שכזה הועבר אישור על-ידיו למשה ייני, תוך שהוא מוסיף עליו בכתב ידו "למושליה אישור חוזק הגשר".

26. נאשם 5 ערך 3 ביקורים בגשר. באחד הביקורים, שנערך בתאריך 5.7.1997, הגיע נאשם 5 לגשר, עלה עליו, נענע את המעקות שהורכבו על-ידי ב.ע.ק. וקפץ עליו כמה פעמים (ת/17, בעמ' 7, בעמ' 5235), כאשר הוא מדגיש בעדותו בבית-משפט, כי עשה זאת לא כדי להעביר ביקורת הנדסית, אלא ש"אני הסתכלתי על הגשר כמו כל קונה, סוחר... כי קניתי מוצר ואני רוצה לראות אותו" (עמ' 5311 לפרוטוקול). בהמשך ביקש נאשם 5 מגשר ייצבע, וכי יונחו עליו פסי עץ כדי למנוע החלקה. בביקור נוסף שערך נאשם 5 בגשר, התברר לו כי הוראותיו בוצעו. הטענה שהועלתה על-ידי התביעה בנדון זה, כי אופי הביקור ותכיפות הביקורים של נאשם 5 מעידים על כך שהיה שרוי באי-שקט בכל הנוגע לחזקו של הגשר, נותרת בגדר השערה גרידא, הגם שהוכח כי, משום מה, פעולת בדיקה פיזית כלשהי לא ערך נאשם 5 ולא מצא לנכון לערוך לגבי מתקן אחר כלשהו שהוקם ונבנה בשטח האצטדיון.

27. ביום הטקס נעו לפרקים, מדי פעם, אופנועים וטרקטורונים (שמשקלם היה כ-300-400 ק"ג) על הגשר. מדובר היה באנשי משטרה ושב"כ ששהו בקירבת מקום ועסקו באבטחה. כל רוכבי האופנועים העידו בבית-משפט (ע/ת 16 שחר בן דוד, ע/ת 17 אורי רוס, ע/ת 18 ישראל פחימה, ע/ת 19 אלי מוסרי, ע/ת 48 צבי בוטניק וע/ת 42 ואלי פייגלין, שהבחין בשלושה כלי רכב, שהינם טרקטורון ואופנוע, נוסעים על הגשר בסמוך לטקס). כל אלו ציינו כי נסעו על גבי כלי הרכב הללו בצורה איטית, בטוחה ומבוקרת, לפרקים, החל משעה 14:00 לערך. העד שחר בן דוד ציין, שעובד ארגונית אף גיחך והגיב בביטול לשאלתו, אם ניתן לנסוע על הגשר עם טרקטורון. הוכח, כי לנסיעת האופנועים והטרקטורונים על הגשר לא הייתה כל השפעה ממשית ואין לכך קשר עם אירוע הקריסה שאירע לאחר מכן. בתאריך 14.7.1997, בשעת צהריים, חיברו עובדי חברת ארגונית את הגשר לקרקע באמצעות רמפה. מצעד המשלחות החל בסמוך לשעה 19:45, וכמה דקות לאחר תחילתו קרס הגשר ואירע האסון.

28. לגבי ההתרחשות על הגשר ומספר האנשים שהיו עליו בעת קריסתו, נשמעה, בין השאר, עדותו של ע/ת 11, יעקב קנטור, שהינו צלם במקצועו, שנשכר על-ידי המשלחת האוסטרלית לצורך סיקור האירועים במשך ימי המכביה. העד קנטור צעד מעט לפני המשלחת האוסטרלית, תוך שהוא מצלם את הצועדים. בשורה הראשונה צעדו דגלני המשלחת. יתר חברי המשלחת צעדו כ-2-3 מטר מאחורי הדגלנים, כשהם מסודרים בשישיות לרוחב הגשר, וכיסו לפי התרשמותו יותר ממחציתו (קרוב לשני שלישי). לגירסתו, על הגשר היו כ-80 חברי המשלחת האוסטרלית בעת שנשמע לפתע רעש של דבר מה שנמעך ונשבר, והגשר קרס בצורת משפך. העד תיאר צעידה חופשית על הגשר, ללא מרווחים ממשיים בין השורות. העד הוסיף, כי בעת הקריסה נותרו בצד המרוחק של הגשר, לכיוון האצטדיון, כמה אנשים של המשלחת האוסטרלית, וזאת על פני מטר עד מטר וחצי מהגשר. עד אחר – דוד בנדו (ע/ת 26), העריך את מספר האנשים

א שהיו על הגשר בעת קריסתו בכ-180 איש. העד מיכאל ציפין (ע/ת 12), שוטר מג"ב, העריך כי על הגשר בעת קריסתו היו כ-150 איש ו"אני עצרתי בערך חצי קבוצה מה שהבנתי יש שם בערך 300 איש אז זה בערך 150 איש" (עמ' 284 לפרוטוקול). כן מסר העד ציפין בעדותו, כי לפני קריסת הגשר: "הרגשתי שהגשר מדרדר... מתנדנד" (עמ' 266). אברהם יפוח (ע/ת 28), שהיה אחראי על מצעד המשלחת, תיאר מצב דברים לפיו הגיעה המשלחת האוסטרלית למחצית הגשר לערך, אם כי העד ציין, כי אין מדובר בהתרשמות וראית מצדו (עמ' 713 לפרוטוקול).

ב אמיר נוריאלי (ע/ת מס' 15), אף הוא ציין כי המשלחת האוסטרלית חצתה מעט יותר ממחצית הגשר, וזאת לאחר שהמשלחת האוסטרית, שחלפה ראשונה על הגשר, הספיקה לרדת ממנו. העד העריך, כי בעת קריסת הגשר היו עליו כ-100 איש (עמ' 327-326 לפרוטוקול). לגבי אופן קריסת הגשר ציין העד נוריאלי, כי בעת מעבר המשלחת האוסטרית על הגשר: "היה מעין תנודות קלות של הגשר אבל זה לא היה משהו שנראה כאילו הולך לקרוס. ז"א הרגשנו שהגשר זז קצת... למעלה ולמטה בתנועות קטנות" (עמ' 325). בהמשך עדותו מתייחס העד נוריאלי לאשר אירע כאשר המשלחת האוסטרלית הייתה על הגשר: "הם התחילו לעלות, נעצרו, הם נעצרו, ז"א אנחנו עמדנו באמצע הגשר, אז הם נעצרו משהו כמו מטר עד שני מטר אחריו... ואז התחילו להיות מעין תנודות על הגשר ופתאום במכה הוא קרס ז"א זה היה ענין של משהו כמו 20 שניות מאז שהם עלו ועד שהתחילו התנודות ופתאום הוא קרס" (עמ' 326). העד נוריאלי הוסיף ותיאר בעדותו, כי לפני קריסת הגשר: "הרגשנו את הגשר פשוט עולה ויורד למטה תנועות של מעין כמו... רכבת הרים כזאת" (עמ' 327). כמו כן תיאר העד את תנודות הגשר בעת שהייתה עליו המשלחת האוסטרית כקלות, ואילו את התנודות בעת שהיו על הגשר אנשי המשלחת האוסטרלית תיאר כחזקות, שמתחילתן חלפו כ-10 שניות עד שהגשר קרס (עמ' 335-336). העד הוסיף, כי אנשי המשלחת האוסטרלית צעדו בצמידות זה לזה (בעמ' 326 שורה 11).

ג העד רונן לסרי (ע/ת 23), שאף הוא היה שוטר מג"ב שעמד על גשר העץ בסמוך לקריסה וצפה במתרחש, ציין כי היו בערך 100 איש לפני הנפילה. העד ציין, כי בהודעתו במשטרה מסר על 25 איש שראה על הגשר, אך חזר בו מקביעה זו בהסבירו, כי בעת שמסר את הודעתו היה מבולבל, שכן הודעתו נגבתה ממנו בהיותו מאושפז בבית חולים, כשחש ברע.

ד רס"מ דוד בנדו (ע/ת 26), שוטר במשטרת ישראל, העריך כי היו על הגשר כ-180-170 איש עובר לקריסתו, אלא שבמקום שבו צפה יכול היה לראות אך כמחצית הגשר, כשהוא מסייג את הערכתו לגבי מספר האנשים במילים: "אבל אני מתכוון לכל האנשים שראיתי אבל אני לא. אל תתפסו אותי במספר" ובהמשך ציין: "יכול להיות גם 150. אל תתפוס אותי במילה" (עמ' 677-678 לפרוטוקול). עוד ציין העד כי: "70 איש הוצאנו

מהמים אלה שנפלו, בערך 70 יכול להיות 68 יכול להיות 72 כלומר זה המספר שבערך נפלו למים... הגיעו בסביבות 70 איש לתוך המים" (עמ' 683 לפרוטוקול). העד הוסיף, כי בנוסף לאלו שנפלו למים נותרו על הגשר שקרס אנשים שנאחזו בו, לבל ייפלו.

א

29. ממכלול העדויות עולה, כי בעת קריסתו היו על הגשר למעלה מ-100 איש שהתרכזו במחציתו הצפונית, אם כי אין בידינו לקבוע אם המספר הגיע לכדי 170 או 180 איש, כפי שהעידו, על דרך ההערכה, חלק מהעדים, כמפורט לעיל. תימוכין למימצא זה ניתן למצוא במידה רבה במספר הנפגעים שהוחשו לבית חולים לאחר האירוע, שמספרם היה כ-70 איש, כאשר לצד זה עומדת גם גירסתו של העד בן אבו, שלא כל אלו שהיו על הגשר בעת קריסתו נפלו למים, ונותרו עוד כאלו שנחלצו מנפילה, מאחר ונאחזו בחלקי גשר שלא שקעו פנימה למים. נצרך לכך את היות המשלחת האוסטרלית מרוכזת בצפיפות במעט יותר ממחצית הגשר, בשישיות לרוחבו, כאשר אורכו, בחלק העליון, כ-30 מ' (לאמור הצטופפות על כ-17-18 מ' מאורך הגשר) הרי שהמספר של יותר מ-100 איש על מעט יותר ממחצית הגשר, בעת קריסתו, משקף את ההתרחשות שקדמה לקריסת הגשר.

ב

ג

בעניין זה יש להוסיף את טענתו של נאשם 1, כי הנאשמים 2 ו-3 הבטיחו לו כי על הגשר יעלו "דבוקות" של 100 איש, והוא הגביל מלכתחילה את מספר האנשים שניתן להעלות על הגשר ל-100 איש, וכי נאשם 3 הבטיח לו שיהיה נוכח בעת עליית המשלחות על הגשר על-מנת לוודא כי ינהגו על-פי הוראתו (עמ' 2677-2678). נאשם 1 אף תלה בעדותו את תכנון הגשר לעומס של 250 ק"ג, בניגוד לתקן, לאור הבטחתו של נאשם 2 שמשלחות המכביה יעלו בקבוצות של 100 איש, וכי נאשם 3 יפקח על כך (עמ' 2662, 2717, 2718, 2947, 2958), הגם שבמהלך עדותו אף סתר, למעשה, את דבריו אלו משטען, כי אין קשר בין חישוב עומסים למגבלת 100 איש: "חישבתי רק 250 ק"ג 100 איש זה רק 8 טון, 250 ק"ג זה בערך 40 טון אין קשר בין הדברים זו מגבלה שלי לבטיחות" (עמ' 2779). משנשאל שוב לעניין סיבת ההגבלה, תירץ זאת גם בחובה לכבד סיכום שהושג בין צדדים (עמ' 2781).

ד

ה

בעדותו בבית-משפט ביקש נאשם 1 לתרץ מגבלה זו אף בכך שמדובר במבנה זמני, כך שיש להגדיל את טווח הביטחון (עמ' 2780-2781). כן טען, כי הגשר עלול לרעוד אם יעלו עליו יותר מ-100 איש (עמ' 2893). טענות אלו של נאשם 1 אינן מתיישבות עם האמור בהודעתו (ת2/ בעמ' 10), שם מונה נאשם 1 מספר טעמים להגבלה זו: "א. אמרו לי שזה מה שאמור לעבור על הגשר בקבוצות. ב. המבנה לא בטוח מפולס כי הוא מבנה ארעי. ג. פחדתי מכוחות דינמיים שירוצו או יקפצו על הגשר או מעומס לא מאוזן על הגשר. אי אפשר להבטיח שאנשים יעלו בצורה מסודרת..." וכן ת1/ בעמ' 6, שם טוען נאשם 1 כי המגבלה נובעת מכך: "א. מאחר ומדובר בגשר זמני שלא בוצע לו ביסוס כמקובל בגשרים; ב. חששתי לעומס דינמי מאחר וידעתי שמדובר בטקס והחברה פ"מ, כרך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח-1998-

ו

ז

יכולים לקפוץ אז הגבלתי את זה...". משמצרפים את אימרותיו הרבות והמנוגדות של נאשם 1 עולה אפוא, כי מגבלת ה-100 איש הייתה חשובה וקרדינלית לנאשם 1 מבחינת בטיחות הגשר, כאמור, בשים לב להתבטאויותיו אלו ולהגדרות נוספות לגבי הסיכונים הקיימים בגשר, כפי שהובאו לעיל מפיו בחקירותיו במשטרה (וראה אף התבטאותו בעמ' 2889). יצוין כי נאשם 1 העריך כי על שטחו של הגשר יכלו לעלות בין 300 ל-350 איש (7ת, בעמ' 10-11). על-כן התבקשה במשנה תוקף בניית גשר בהתאם לתקן, כאשר מתברר, כי נאשם 1 כלל לא נתן דעתו, ולא היה ביכולתו לוודא, יישום ההבטחות שניתנו לו בדבר אותה מגבלה של 100 איש שלאורה פעל, לטענתו, בתכנון הגשר לעומס שימושי של 250 ק"ג למ"ר.

העד יפרח, אחראי מצעד המשלחות, העיד כי אף אדם לא ביקש ממנו לווסת את כמות האנשים על הגשר (עמ' 706 לפרוטוקול). לעומתו העד מיכאל ציפין – שוטר מג"ב (ע/ת 12) מסר בעדותו, כי נאשם 3 עמד לידו בעת שהעד עמד בקצה הגשר, בצד הממדיון, וסיפר לו כי הוא אשר בנה את הגשר, וביקש ממנו שלא יאפשר עלייה לגשר של יותר מ-100-150 איש; ציפין ביקש מנאשם 3 לומר לו מתי לעצור את עליית האנשים לגשר. העד ציפין אף הצליח לזהות את עצמו ואת נאשם 3 בסרט הווידאו (75ת) (ראה גם 25). העד ציפין הסביר בעדותו כי נאשם 3: "אמר שהגשר יכול להחזיק 100-150 איש אני אמרתי לו שהוא יגיד לי מתי לעצור אותם" (עמ' 276 לפרוטוקול).

30. נאשמים 2 ו-3 מכחישים מכול וכול בחקירותיהם במשטרה או בעדותם בבית המשפט כי הבטיחו לנאשם 1 כי לא יעלו על הגשר למעלה מ-100 איש (ראה עמ' 3692 לפרוטוקול – נאשם 2 ועמ' 4050-4051 – נאשם 3). נאשם 3 אינו מכחיש כי שוחח עם העד ציפין, אך לגירסתו, משנעצר לפתע מצעד המשלחות והחלו להשתרר אישקט ומהומה במקום, ביקש מציפין: "מתוך אינסטינקט אני אומר לשוטר מג"ב תעצור". לגירסת נאשם 3 נכח במקום מאחר והוא הוזמן לגשר יחד עם בנו, תוך שהוא מצלם ליד הגשר. תוזכר כאן שוב עדותו של העד איגור, שעמד בתוקף על גירסתו שהן נאשם 2 והן נאשם 3 אמרו לו כי לא יעלו יותר מ-100 איש על הגשר.

אנו סבורים, כי יש בעדותו חסרת הפניות של העד ציפין כדי להעניק תימוכין לגירסתו של נאשם 1 בעניין זה, הנתמכת אף בעדותו של איגור. נאשם 1 העלה לראשונה את גירסתו בדבר ההגבלה של 100 איש כבר בהודעתו ת/1 (עמ' 3 שורות 8-7). על כך חזר בהודעתו ת/2, בה טען כי נאשם 2 אמר לו כי לא יעלו יותר מ-100 איש על הגשר בו זמנית (ת/2, בעמ' 1). בהמשך ציין, כי בליל האסון יצר קשר עם נאשם 3 ושאלו מדוע לא עמד בהבטחתו כי יהיו 100 איש על הגשר, ונאשם 3 השיב לו כי לא הצליח להשתלט על הנעשה.

בהודעתו (ת4/ בעמ' 8) מכחיש נאשם 2 כי נאשם 1 הורה לו בדבר ההגבלה של 100 איש על הגשר. עם זאת, בהמשך אותה הודעה עולה מדברי נאשם 2 כי שותפו, נאשם 3: "ראה את עצירת המשתתפים על הגשר על החצי השני של הגשר ואמר להם אל תתנו להם לעבור זה מסוכן אל תתנו להם לעבור" (ת4/ בעמ' 10). נאשם 3 מאשר בעדותו בבית המשפט כי: "ברגע שהמשלחות עלו והייתה את הסכנה הזאת של ההתפרצות, אני באותו רגע אמרתי להם חבר'ה תעצרו" (עמ' 4070).

א

31. נאשם 3 מאשר בהודעתו (ת8/ בעמ' 6 שורות 18-19): "אני אמרתי לו [הכוונה לנאשם 1 – הערת בית המשפט] שאני אהיה ואני אראה איך האנשים עולים לגשר ואיך הם מתנהגים בו הכוונה שלי התנהגות על הגשר מאחר והוא משופע" (וכן ראה עמ' 4066 בעדות נאשם 3). בהמשך הודעה זו הכחיש כי שוחח עם נאשם 1 בערב, לאחר קריסת הגשר (ת8/ בעמ' 7). בהמשך אותה הודעה מאשר נאשם 3: "אני לפני הארוע דיברתי עם חבר'ה שהיו נחמדים ואמרתי שישגיחו שלא יהיו כמו עדר על הגשר" (ת8/ בעמ' 7-8).

ב

ג

לעומת זאת, במהלך העימות בינו לבין נאשם 1 (22ת/ מאשר נאשם 3, כי נאשם 1 אכן טלפן אליו בליל האסון ולדבריו, לשאלת נאשם 1 מה אירע השיב, כי אינו יודע מה קרה, כשלבדברי נאשם 3: "עמדתי ליד הגשר ואמרתי, שאם יהיה איזה משהו קריטי או איזה התפרצות או מה אני יסתכל ואני אתריע... אבל לא הספקתי היתה משלחת אחת היה בסדר, עלתה משלחת שנייה פתאום ראיתי אותם חוזרים ברברס וזה מה שקרה. לא ספרתי 100 ולא הייתי אמור לספור 100" (ת22/ בעמ' 10-11).

ד

מסתבר כאמור, כי באופן מפתיע יודע גם העד ציפין להתייחס למספרים שנקב נאשם 3, כאשר מספרים אלו תואמים במידה לא מעטה את גירסתו של נאשם 1 בנוגע למגבלת 100 איש. נאשם 3, כאמור, מאשר במידה רבה את גירסת נאשם 1 בדבר שהייתו ליד הגשר כדי להשגיח על הנעשה, גם אם בהמשך ביקש לצפות באירוע בתוך האצטדיון. בנסיבות כוללות אלו נראה אפוא, כי מצויים תימוכין של ממש לגירסתו של נאשם 1 בדבר ההגבלה שהטיל בעניין עליית 100 איש על הגשר, גם בגירסתו המאוחרת של נאשם 3, לאחר שקודם לכן שלל תחילה שיחת טלפון כלשהי עם נאשם 1 בלילה לאחר אירוע האסון, וגם בתוך עדותו של העד ציפין. אמנם, נאשם 1 תלה מגבלה זו במגוון של הסברים סותרים לעתים, אך אין בכך כדי לשלול את המסקנה העולה מהאמור לעיל, כי המגבלה האמורה ל100 איש אכן נתבקשה על ידי נאשם 1, אשר חשש לתסכולתו של הגשר וכאשר מסתבר, כאמור, כי גם איגור אמר בעדותו שנאשמים 2 ו3 חזרו וציינו בפניו כי על הגשר לא יעלו יותר מ100 איש. כמו כן אישר איגור בעדותו כי לאחר קריסת הגשר: "מיכה התקשר לקרגולה ואני זוכר שהוא צעק איפה היית, למה לא היית באתר שהבטחת" (עמ' 1720).

ה

ו

ז

32. לעניין קריסת הגשר לתוך מי הירקון והתרחשות האסון נטען, בין השאר, על ידי באי-כוח הנאשמים 1, 2 ו-3 בסיכומיהם, כי גם אם ייקבע כי הנאשמים חבו חובת זהירות כלפי קורבנות האסון וכי הם הפרו אותה, עדיין יש לקבוע כי אין קשר סיבתי בין התוצאה הקטלנית ובין הפרת אותה חובת זהירות. לטענת הסניגורים, הנאשמים לא היו יכולים לצפות את התוצאה הקטלנית של קיפוח חיי אדם, כאשר הגורם הספציפי המיידי והישיר לתוצאה הצפויה לא היה בתחום הסכנה הצפויה כאפשרות ש"אדם מן היישוב" יכול וצריך לצפותה. על-כן נטען, כי לא עלה בידי התביעה להוכיח את הקשר הסיבתי בין פעולותיהם של הנאשמים לבין מותם הטראגי של הספורטאים או פציעת אחרים, זאת באשר היו בנמצא שלושה גורמים זרים מתערבים, שניתקו את הקשר הסיבתי בין הרשלנות הנטענת והתוצאה של מות המנוחים. גורמים זרים אלו היו לטענת הסניגורים שלושה:

א (א) ריסוס מי הירקון בחומר ההדברה M.L.O.

(ב) זיהום מי הירקון.

(ג) פטריית הבויידי.

ב (א) הריסוס ב M.L.O.

33. בתאריך 13.7.1997, יום לפני קריסת הגשר, בשעות הבוקר (עמ' 2550), רוססו מי הירקון בחומר המכונה M.L.O., שנועד להדביר יתושים. העד דוד פרגמנט (ע/ת 39) הבהיר בעדותו, כי מדובר בהליך הדברה שיגרתי, כאשר פעולת ההדברה שבוצעה ביום 13.7.1997 נעשתה ללא כל קשר לאירועי המכביה. העד פרגמנט הגדיר את הנחל כמזוהם (עמ' 1413 לפרוטוקול). העד חיים לוי (ע/ת 61), שהינו עובד בחברה להדברה ושימש כראש צוות, העיד כי הריסוס מתבצע אחת לשבועיים באותו חומר המכונה M.L.O., כאשר החומר מתפשט וצף על פני המים וגורם להדברת היתושים, על-פי ניסיונו, במשך כ-6 שעות לאחר ריסוסו. מדובר בריסוס אחיד, בכמות של 10 ליטר לשטח של דונם. הריסוס בוצע, בין השאר, גם באזור קריסת הגשר.

ג ד"ר ישראל ברזילי (ע/ת 62), המשמש בתפקיד מנהל האגף לחומרים מסוכנים במשרד איכות הסביבה, הבהיר בעדותו כי M.L.O. הינו תזקיך נפט, שנותר על פני המים, על-פי ניסיונו, כ-6 שעות לאחר שרוסס, והחומר מתנדף. הריסוס הוא בכמות של 1 גרם למ"ר. עם זאת ציין, כי הגעת חומר זה לדרכי הנשימה עלולה לגרום לדלקת ריאות כימית ופגיעה במערכת העצבים. העד ציין, כי 32 שעות אחרי שרוסס החומר אין הוא מצפה כי ימצאו שאריות ממנו במים (עמ' 2570 שורה 11).

ד"ר ישעיהו בראור (ע/ת 38), מנהל אגף מים ונחלים במשרד איכות הסביבה הבהיר, כי M.L.O הינו חומר הדברה נדיף, הנחשב רעיל. העד הוסיף בעדותו, כי בבדיקות שנערכו במי הירקון על ידי מז"פ לאחר קרות האסון נמצאו פחמימנים ותרכובות שהם בדרך כלל תוצרי נפט או מרכיבי נפט, שאינם תואמים את הרכב החומר המכונה M.L.O (עמ' 1373 שורות 13-18), שגם הוא מוגדר כתרכובת של פחמימנים (עמ' 1366 שורה 19).

א

ד"ר רון גרינברג (ע/ת 59), רופא מבית החולים "איכילוב" ציין, כי נטל, בתאריך 15.7.1997 בשעות הבוקר, דגימה בשתי מבחנות ממי הירקון, לא באזור האסון, אלא באזור אחר שרוסס אף הוא (ראה עדות העד לוי, מבצע הריסוס, עמ' 2546 לפרוטוקול), כדי לבדוק חשש שעלה לגבי מחלה זיהומית. ד"ר עודד סולד (ע/ת 60), סגן מנהל מחלקת טיפול נמרץ בבית החולים איכילוב, שקיבל מד"ר גרינברג את שתי מבחנות הדגימה, מסר כי אחת המבחנות הועברה למעבדה הבקטריולוגית מבלי שנמצאו בה חיידקים או פטריות בצורה משמעותית; נמצא בה יצור חד-תאי שאינו מזיק, שנמצא גם במים נקיים (עמ' 2545). לדברי העד, הוחלט על נטילת הדגימות ממי הירקון לאחר שנודע כי מי הירקון רוססו ב"משהו שדומה לדלק סילונים" (עמ' 2450). אחת המבחנות הועברה למז"פ, כאשר במקביל הוצא נוזל ריאה מהמנוחה אליזבט סביצקי שאושפזה בבית חולים "איכילוב", כדי לבדוק אפשרות של זיהום ריאתי. גם דגימה זו הועברה למז"פ. לגבי המנוחה אליזבט סביצקי, ציין ד"ר סולד: "כי סביר להניח שהיא שהתה זמן בלתי מבוטל מתחת למים" (עמ' 2542, 2545). מימצא זה נקבע, בין השאר, על פי בדיקות שהראו על תפוקת לב מאוד ירודה הנובעת מחוסר אספקת חמצן ממושכת לשריר הלב, הגורמת לפגיעה בשריר הלב.

ב

ג

ד

34. רפ"ק דנה זוננפלד (ע/ת 44), מומחית ממז"פ העובדת ביחידה הספקטרומטרית, יחידה מכשורית שמזהה חומרים, בעיקר אורגניים, והנושאת תואר מוסמך בכימיה אורגנית, ומפעילה בין השאר מכשיר הנקרא S.M.C.G. המוגדר כמכשיר רגיש ביותר העידה, שבדקה את שתי המבחנות שהועברו אליה על ידי ד"ר סולד (מי הירקון ודגימת הריאה של אליזבט סביצקי, שנפטרה 12 יום לאחר נפילת הגשר). בנוסף, בתאריך 17.7.1997 הגיעו למז"פ, מהמכון לרפואה משפטית, נוזל ריאות של יטי בנט וגרג סמול המנוחים, לאחר שבוצע במכון לרפואה משפטית מיצוי נוזל הריאות (כמפורט בעדותם של פרופ' היס, מנהל המכון וד"ר לוי מהמכון). כמו כן בדקה העדה את החומר M.L.O, שהובא אליה בתאריך 16.7.1997.

ה

ו

מימצאיה של העדה, שלא נסתרו, היו כדלקמן:

ז

(א) לא נמצא חומר מסוג M.L.O במי נחל הירקון (עמ' 1538, 1554).

- (ב) הייתה אי־התאמה מוחלטת בין נוזל הריאות שנמצא אצל המנוחות אליזבת סביצקי ויטי בנט, לבין מי הירקון (עמ' 1537, 1539).
- א (ג) נמצאה התאמה, שהתבססה על סדרת פחמימנים מאוד דומה, בין נוזל הריאות שנמצא אצל גרג סמול המנוח לבין מי נחל הירקון (עמ' 1539 שורות 14-15, וחוות־דעת שערכה העדה, ת56/).
- ב העדה מסרה בעדותה, כי לא מצאה במי הירקון את החומר M.L.O. (עמ' 1538 שורה 25 וכן שורות 7-18, וכן ראה עדותו של ד"ר בראור בעמ' 1367-1368).
- ג בעניין זה גרס בעדותו פרופ' היס (ע/ת 25), כי השוני האמור בין המימצאים בעניינו של גרג סמול המנוח לבין אלה הנוגעים למנוחות יטי בנט ואלזבת סביצקי, מקורו בטיפול ההחייאה שניתן ככל הנראה למנוחות, וגרם להוצאה מהריאות של חלק ניכר מהנוזלים שחדרו בעקבות הטביעה (עמ' 624).
- ד המסקנה העולה מכל העדויות האמורות הינה, שבריאותיהם של המנוחים לא נמצא חומר ההדברה M.L.O. וכי חומר זה לא היה הגורם למות המנוחים, שנגרם מטביעה או כמעט טביעה. כמו כן, לא הייתה בפנינו כל ראיה כי שרידים של החומר M.L.O. נותרו במים בעת קריסת הגשר או סמוך לאחר מכן. על־כן, אין למצוא בחומר זה גורם מתערב שיש בו כדי לנתק את הקשר הסיבתי שבין קריסת הגשר לבין תוצאת המוות, שהרי המוות נגרם כתוצאה מטביעה או כמעט טביעה, כפי שיובהר להלן.
- (ב) זיהום מי הירקון
- ה 35. בעניין זה מסר עדות ד"ר בראור (ע/ת 38), שפירט בעדותו את מקורות הזיהום של נחל הירקון והם, בין השאר, מכוני טיהור המזרימים שפכים באיכות גרועה ועודפי דשן הנשטפים מהשדות לנחל. קטע הנחל בו קרס הגשר הינו מזוהם, והרעילות לדגים בו הייתה מאוד גבוהה (עמ' 1369). לעומתו נמצא קטע נקי במעלה נחל הירקון, שבו אין מצויה רעילות לדגים. כמו כן זוהה במים החומר המכונה "סולפיט" בריכוז גבוה, שהינו רעיל גם לבני אדם. עם זאת, העד הדגיש כי בבדיקות לא נמצא מזהם מסוים שנמצא "בריכוז שהוא חריג, שהוא מפתיע, שהוא חמור במיוחד" (עמ' 1370 שורה 18). העד ציין כי: "כאשר מזרימים שפכים או מי קולחים באיכות גרועה לנחל, אז סביר שהוא מזוהם וסביר שהוא רעיל" (עמ' 1370 שורות 22-24).
- ו העד הזכיר דוח שנתי שפורסם בשנת 1994, מטעם המשרד לאיכות הסביבה, על מצב זיהום נחל הירקון (עמ' 1372-1373 לפרוטוקול). העד הוסיף, כי מעיון במסמכים שהגיעו אליו הבין כי "במקצת מהחולים התסמונת שהתגלתה שם הייתה תסמונת של כניסה לריאות של פחמימנים של חומרים שמנוניים אפשר לומר שזה תאם את המימצאים שלנו שאכן נמצאו פחמימנים במים" (עמ' 1370-1371). העד ציין כי מקור

הפחמימנים הוא מכמה גורמים, כגון דליפות ממיכלי דלק, מוסכים שבקירבת הנחל ומפעלי תעשייה, המזרימים מי שפכים לנחל (עמ' 1370).

(ג) פטריית הבוידי

36. ד"ר נתן קלר (ע/ת 20), שהינו מנהל המחלקה למיקרוביולוגיה קלינית (להלן – המחלקה) במרכז הרפואי על שם שיבא בתל השומר, מסר בעדותו כי המחלקה עוסקת בעיקר באבחון של מחלות זיהומיות, לרבות מתן טיפול רפואי. בחוות דעת מומחה שערך העד (ת/57), שאליה צורפו תוצאות בדיקת מי נחל הירקון ובדיקותיו של וורן זיינס המנוח (ת/57א', ת/57ב', ת/57ג'), ובעדותו, מסר העד כי בכל הדגימות שניטלו מהמנוח וורן זיינס, שאושפז בבית החולים שיבא, נמצאה פטריית הבוידי, שהיא אחת מפטריות העובש. העד ציין כי: "את הפטרייה אנו מוצאים בספרות בחולים שעברו כמעט טביעה, כמעט טביעה זה חולה שטבע באיזה שהוא מקווה מים והצליחו להציל אותו בפעולות החייאה שבוצעו בשטח" (עמ' 404).

פטריית הבוידי יוצרת מחלה זיהומית קשה, המתבטאת במורסות, עליהן צומח חיידק. חיידק זה יוצר את הגורם המזהם, שמביא למחלה הזיהומית אשר גרמה במקרה זה למותו של וורן זיינס בתוך מספר ימים (עמ' 419, ראה גם עדותו של פרופסור היס בעמ' 673). הפטרייה הקטלנית נתגלתה רק לאחר מותו של המנוח. העד הוסיף, כי בדגימות שניטלו מהנחל נמצאה פטרייה זו רק בכוצה ולא במים העליונים או התחתונים (עמ' 406). העד ציין, כי לא ידוע בספרות המקצועית על מקרה כלשהו: "של מישוהו שבלע מים מזוהמים והזדהם בפטרייה הזאת" (עמ' 406). העד, ד"ר קלר, הבהיר, כי אם אדם לגם מים או שחה במים בהם נמצאת פטריית הבוידי, הוא לא ייפגע. ד"ר קלר הדגיש בחוות דעתו (ת/57) ובעדותו בבית המשפט (עמ' 831), כי חדירת הפטרייה לגופו של המנוח נובעת אך ורק מהטביעה במי הירקון המזוהמים (ההדגשה שלנו), וללא התרחשות אירוע הטביעה, לא היה וורן זיינס מזדהם מהפטרייה, ועל כן הזיהום מהפטרייה הוא בגדר גורם משני – שניוני – לפטירתו של המנוח.

נמצא אפוא כי תהליך של "כמעט טביעה" – כתוצאה מקריסת הגשר – הצריך ביצוע ההחייאה, אשר גרמה לחדירת הפטרייה הקטלנית המכונה "בוידי" לגופו של המנוח וורן זיינס, ומותו של המנוח הוא תוצאה של שילוב של כמעט טביעה, שהצריכה את תהליכי ההחייאה האמורים.

37. בכל הנוגע למותם של המנוחים וורן זיינס וגרג סמול, היו בפנינו עדויותיהם של הפתולוגים מהמכון לרפואה משפטית ושל רופאים נוספים, שטיפלו במנוחים עובר למותם, עדויות שלא נסתרו התומכות זו בזו ומשלימות זו את זו. ד"ר אסתר דניאל פיליפס (ע/ת מס' 10) מהמכון לרפואה משפטית העידה, כי תוצאות הנתיחה שלאחר המוות הראו כי פטריית הבוידי פגעה באיברים חיוניים בגופו של המנוח וורן זיינס, פ"מ, כך תשנ"ח, חלק רביעי, תשנ"ח 1998-

דבר שהביא למצב קליני מסוכן ולמוות (ת43/א', ת43/ב', ת43/ג', עמ' 238-239), וכן ת43/ד', חוות' דעת שכתב פרופ' היס, לפיה המנוח, וורן זיינס, מת כתוצאה מכמעט טביעה.

א

ד"ר לוי בירטולין (ע/ת 13) מהמכון לרפואה משפטית, ציין בעדותו כי המנוח גרג סמול מת מטביעה (עמ' 286, וכן ת40/א', ת40/ב', ת40/ג'). אשר לפחמימנים שנמצאו בגופו של המנוח, מסר העד כי אין ולא הייתה להם כל השפעה לגרימת מותו (עמ' 289). העד ציין כי המנוח סבל מקצרת וזמן קצר לפני מותו נטל תרופה בגין מחלת הקצרת (ת40/ג'). שבר שנמצא בצלעות המנוח יוחס על ידי העד לפעולות ההחייאה שבוצעו בשטח. גופת המנוח הגיעה למכון לרפואה משפטית בתאריך 14.7.1997 בשעה 21:35. העד שלל קיומו של התקף אסטמטי אצל המנוח בזמן האירוע (עמ' 305), וציין כי המנוח מת מתשניק מכני, לאחר ששאף כמות עצומה של מים לריאותיו (עמ' 316).

ב

ג

ד"ר לוי ערך גם נתיחה שלאחר המוות במנוחה אליזבט סביצקי, שנפטרה בתאריך 27.7.1997. בחוות' דעתו ציין העד, כי המנוחה נפטרה מ"כשלון רב מערכתי עם דלקת ראות חריפה" (ת42/א'). העד הדגיש כי כתוצאה מכך שהמנוחה כמעט טבעה, היא שאפה נוזלים, דבר שהביא להתדרדרות כל המערכות בגופה ולפטירתה (עמ' 308). ד"ר עמירם לב (ע/ת 43), מנהל יחידת טיפול נמרץ נשימתי בבית חולים העמק בעפולה, מסר בעדותו כי המנוחה אליזבט סביצקי הועברה לבית חולים העמק בתאריך 24.7.1997 לצורך ביצוע מערכת של חימצון חוץ גופית, מאחר ולא ניתן היה להנשימה דרך הריאות, ומערכת חימצון זו מצויה בבית חולים העמק. המנוחה נפטרה כתוצאה מאי־ספיקה רב־מערכתית, לאמור: "מערכות רבות של הגוף יוצאות מכלל פעולה" (עמ' 1522), כשאחת האבחנות הינה טביעה שהביאה לפגיעה קשה בריאות (עמ' 1523-1522, ת138/ – סיכום המחלה). בעמ' 1527 מציין העד כי הצפת הריאות, אם במים ואם בחומרים רעילים אחרים, כגון נפט וחיידקים המכונים ארמונס הילופליה, שחדרו לריאותיה של המנוחה, יכולים לגרום לדלקת ריאות קשה.

ד

ה

38. פרופסור יהודה היס, (ע/ת 25), שביצע נתיחה לאחר המוות בגופת המנוחה יטי בנט, מסר בעדותו כי מות המנוחה נגרם כתוצאה מ"כשלון רב מערכתי עם דלקת ריאות דוהרת" שנגרמה בעקבות מה שמכונה: "כמעט טביעה" – טביעה שלא גרמה למוות מיידי (עמ' 622), כאשר הגורם לכשל הרב־מערכתי הינו: "טביעה או כמעט טביעה, שבגינה נגרמה שאיפה לתוך מערכת הנשימה ונגרם נזק מוחי בגלל תת חימצון בעקבות שאיפת המים והחומרים שהיו בתוך המים נגרמה מה שנקרא דלקת ריאות דוהרת, זאת אומרת דלקת ברקמה שהיא מהירה מאוד, בהרבה יותר מהירה ממה שמקובל במצבים אחרים וזה בעקבות חדירה של נוזל עם חומרים כימיים שמעוררת דלקת מאוד חריפה וחמורה, כפי שזה מקובל במקרים כאלה, סה"כ הנזקים האלה גרמו למותה" (עמ' 623, 625, 657, ת41/א' ות41/ג'). מותה של המנוחה יטי בנט אירע כ־425

ו

שעות בלבד לאחר שנמשתה מהמים. העד הוסיף כי משקל ריאותיה של המנוחה נמצא חריג בנתיחה והוא מתיישב עם טביעה.

א

פרופסור היס אישר בעדותו כי המונח "כמעט טביעה" לא הופיע בחוות דעתו הראשונית (ת41/א') והוכנס לחוות הדעת ת41/ג', רק כמה חודשים לאחר מכן (עמ' 656) ביוזמתו, וזאת לאחר שמצא לנכון לכתוב תוספות לחוות הדעת שנכתבו לגבי המנוחים (ת42/ג', ת43/ד'), על מנת שהדברים יהיו כתובים בצורה "חד משמעית" (עמ' 654-655). העד הדגיש כי לא שינה דבר בחוות הדעת שנכתבה בזמנו לאחר פטירת המנוחים, אלא ערך חוות דעת משלימות, כאשר הינו חוזר ומדגיש כי: "כמעט טביעה זה תהליך שמסתיים במוות... סיבת המוות יכולה להיות כל סיבוך רפואי מהכמעט טביעה" (עמ' 656). העד הבהיר בעדותו כי החומרים הכימיים שחדרו לריאותיהם של המנוחים גרמו לדלקת ריאות דוהרת (עמ' 668-669), כאשר הסיכוי לדלקת ריאות דוהרת במים צלולים נמוך יותר (עמ' 671).

ב

ג

39. נמצא אפוא כי קיימת זיקה ישירה וברורה בין הטביעה או ה"כמעט טביעה" של המנוחים, שאירעה כתוצאה מנפילה למי הירקון עקב קריסת הגשר, לבין מותם של המנוחים. גם אם יש לקבוע כי היה בכוחם של חומרים כימיים שהיו במי הנחל המזוהמים, שחדרו לריאותיהם של המנוחים, כדי לזרז הופעתה של "דלקת ריאות דוהרת", שלא הייתה מתפתחת במים צלולים ונקיים בצורה כה מהירה כפי שהתפתחה במנוחה יטי בנט, או כפי שהשפיעה על התדרדרות מצבה של המנוחה אליזבט סביצקי, ואף אם יש לקבוע כי מותו של המנוח ורון זיינס הינו תוצאה של פטריית הבוידי שאובחנה לאחר מותו, עדיין אין בכך כדי להביא לקביעה בדבר התערבותו של גורם זר, שעשוי לנתק את הקשר הסיבתי בין רשלנותם של הנאשמים, אם תימצא כזו, לבין התוצאה, לאמור, אירוע המוות.

ד

ה

הזיהום במי הנחל היה בו כדי להגדיל את היקף הפגיעה בחלק מהמנוחים, כמפורט לעיל, ומסתבר כי אירוע של כמעט טביעה חשף את המנוח ורון זיינס להופעתה של פטריית הבוידי הקטלנית, שאלמלא היה הגשר קורס, לא היה הוא או המנוחים האחרים מגיעים למצב של כמעט טביעה, שכתוצאה ממנה חדרו מי הנחל לריאותיהם. הזיהומים יכולים היו להתפתח גם כתוצאה מחדירת מים נקיים לריאות במצב של כמעט טביעה (ראה עדות ד"ר עמירם לב, עמ' 1523, 1529) ולגרום לתוצאה הקטלנית. סוג התוצאה שניתן וצריך היה לצפות בסבירות שתתרחש, כתוצאה מהתרשלות, וכתוצאה מקריסת הגשר המוצב מעל פני נחל ונפילת אנשים לתוך הנחל, הינו טביעה ומוות, וזאת גם ללא כל התערבות של גורם נוסף וזיהום המים והבוצה כתוצאה מחדירת חומרים כימיים אליהם או פטריית עובש קטלנית. גורמים נוספים אלו יש בהם כדי לשנות אך במעט את דרך ההתרחשות, והם מהווים גורם משלים שתרים את חלקו למות המנוחים – "תרומה"

ו

ז

אל שלא הייתה מתרחשת ללא האירוע של תהליך "כמעט טביעה", שהינו למעשה טביעה, שאירע למנוחים, ושהיה בגדר הנצפה בנסיבות העניין. על-כן, זיהום המים בכללותו אינו מפחית מהדרישה לצפיות התוצאה הקטלנית בשל אותה התערבות, קרי, הזיהום, ואין הוא מנתק את הקשר הסיבתי בין רשלנותם של הנאשמים, ככל שתידון להלן, לבין התוצאה הקשה של אירוע מותם של המנוחים. כך תהליך ההחייאה שעבר המנוח וורן זיינס, גם אם "הפעיל" את פטריית הבוידי, הוא רק פועל יוצא של הליך הטביעה שעבר המנוח, שחייב את ביצוע ההחייאה, טביעה שיש לייחסה לקריסת הגשר.

ב 40. מוצאים אנו ממש בטענת התביעה, כי הגשר תוכנן ונבנה בלוח זמנים בלתי ריאלי, דבר שלא אפשר התייחסות נאותה, כפי שהתבקשה, מכל המעורבים בבניית הגשר. הטענה שהעלו כל הנאשמים במהלך עדותם, כי הדברים התנהלו על מי מנוחות וללא לחץ זמנים, נמצאת רעועה, ואין בה ממש. אמנם, נאשם 5 טען בעדותו בבית המשפט (עמ' 5306) כי לא פעל מתוך לחץ זמנים, ויכול היה להימנע גם מהקמת הגשר; אך מסתבר, שהמסר שהועבר על-ידיו היה מסר של לחץ זמנים מוחלט. המפיק, העד ייני, אישר בעדותו בבית המשפט את מצוקת הזמן (עמ' 981). כך עלה, כי למעשה אישר נאשם 5 לנאשם 4 לבנות את הגשר בתאריך 18.6.1997, תוך שהוא מגביל את הבנייה עד תאריך 1.7.1997, כמצוין בהזמנת העבודה (ת/ב). נאשם 5 טען בעדותו בבית משפט, כי נאשם 4 אמר לו כי הינו זקוק לכ־9 ימים כדי לבנות את הגשר, והוא סמך על לוח הזמנים שהיתווה נאשם 4. בעניין זה יש להוסיף, כי מתוך פניותיו של נאשם 5 לגורמים אחרים – תחילה צה"ל ולאחר מכן נתיבי איילון, חברת "פלס" ומע"צ (עדות ייני בעמ' 917, ועמ' 946), הגם שניתן להבין מתוך עדותו של נאשם 5 כי בסופו של דבר לא הייתה פנייה בפועל אל מע"צ, זאת לאור הלקח שנלמד מסירובה של רשות הנחל לאשר גשר כדוגמת הגשר של נתיבי איילון, הדומה במבנהו לגשר של מע"צ (עמ' 5281) – ניתן להסיק, כי מלכתחילה לא מצא נאשם 5 ולא ראה בארגונית פתרון טבעי ומייד לבניית הגשר, הגם שארגונית הייתה זמינה בשטח, וממילא ניתן היה לפנות אליה לבצע את בניית הגשר עוד לפני, או במקביל, לפניות שנעשו לגורמים האחרים. נראה אפוא כי נאשם 5 לא ראה בארגונית גורם מתאים מלכתחילה לבניית הגשר, ופניותיו נעשו תחילה לחברות הידועות כמי שעיסוקן בבניית גשרים. בהמשך, כשהעלה בעדותו נימוקים לבחירת ארגונית, ציין נאשם 5 את עמידתה בלוח זמנים, אמינותה ונגישותה בשטח האצטדיון. עם זאת, לא היה לארגונית כל ניסיון מוכח בבניית גשרים, כאשר נאשם 5 אף אינו טורח לברר אם ארגונית בנתה בעבר גשר במפתח כה רחב מעל נתיב מים (עמ' 5300), וכאשר יכולתה המוכחת של ארגונית הינה בבניית במות, טריבונות ותפאורות. מסתבר אפוא כי טענתו של נאשם 4, כי נקלע למצוקת זמן בבניית הגשר ועל-כן פנה לב.ע.ק., נעוצה, בין השאר, במרווח הזמנים הקצר שהוכתב לו על-ידי נאשם 5 בכל הנוגע לבניית הגשר, כאשר הסתבר, כי אין בידי ארגונית לעמוד בלוח הזמנים הקצר, כמובהר להלן, וכשנאשם 5 אף אינו בודק כיצד יהיה ביכולתה של ארגונית

לפעול בכל הנוגע לבניית הגשר בזמן כה קצר, ומסתפק בהיכרותו הקודמת עמה ובדברי נאשם 4, כי הוא פרוס בשטח עם פועלים רבים. הסתבר, כי מלכתחילה ראה נאשם 4 בפרק הזמן האמור פרק זמן שאין בו די, והדבר אילץ אותו, על פי גירסתו, לפנות לגורם המסוגל להבנתו להקים קונסטרוקציה בפרק זמן קצר, קרי – ב.ע.ק. (ת15/), בעמ' 2, שורה 3). בת16/ (בעמ' 6) מציין נאשם 4, כי הבין שיש "בעייה של זמן" (למכביה). עוד מוסיף נאשם 4 בעדותו בבית המשפט, כי כבר בשיחה הטלפונית הראשונה בינו לבין נאשם 2, שהייתה, כאמור, בסוף חודש מאי 1997: "דיברנו על זה שלוח הזמנים הוא קצר מאוד" (עמ' 4988). נאשם 2 מציין בעימות בינו לבין נאשם 4, כי היה לחץ של זמן (ת23/), בעמ' 9, 18).

נאשם 1 נשאל בהודעתו ת2/ (בעמ' 5, 9): "האם זה נוהל עבודה תקין שאתה מוסר דברים לביצוע בטלפון לדעתך?", ותשובתו: "מאוד לא רצוי. זה היה בלחצי זמנים כאלו ולוחות הזמנים היו קשים מאוד. אם היו רוצים לעשות את זה מסודר היו צריכים להזמין חודשיים קודם ואז היו הדברים נעשים כמו שצריך ולא צריך לעשות תיקונים". אמנם בעדותו בבית המשפט ניסה נאשם 1 לטעון, כי לא היה שרוי בלחץ זמנים (עמ' 2898), אך בהמשך חקירתו אישר: "אם היו רוצים את הגשר כמו שצריך, זה סדר גודל של חודשיים" (עמ' 2901; ראה גם דברים דומים שנאמרו על ידי נאשם 1 בת21/), בעמ' 36). כך אומר נאשם 1 גם בת21/), בעמ' 10: "אם זה היה מסודר חודשיים היה צריך לדבר הזה אני אמרתי לך את הדבר הזה, היינו מוציאים תוכניות מסודרות".

נאשם 2 טען בעדותו בבית המשפט, כי לחץ הזמן אפיין את נאשם 4 ולא אותו, בשים לב לשיטת הבנייה המודולרית המאפשרת ל.ב.ע.ק. לבנות בזמן קצר. אך מגד טען נאשם 2 בעדותו בבית המשפט, כי למעשה לא היה זמן להכין תכנית (עמ' 3270). כמו כן אמר נאשם 2 בעמ' 3621 לפרוטוקול כי היה מוכן לבנות רק עם המוטות שהיו לו במלאי: "כי הזמן קצר כי היה בסה"כ, שפנו אלי, שבועיים שלושה א. אני נוסע לחו"ל. ב. האירוע עומד להתחיל" (כן ראה גם עמ' 3953). הגם שהתברר כי נאשם 2 שוחח לא אחת עם נאשם 1 ואיגור בעניין העומסים ובסופו של דבר סוכמו הדברים לעומס של 250 ק"ג למ"ר, לא מצא לנכון הנאשם 2, משום מה, להזכיר את דרישת ארגונית בת4/ב', כי הגשר צריך להיבנות על פי התקן. גם בעניין זה נקלע נאשם 2 להסברים סותרים, כאשר בעימות (ת23/), בעמ' 9) טען, כי לא היפנה תשומת לבו של נאשם 1 לעניין התקן מחוסר זמן, ואילו בעדותו בבית המשפט, טען כאמור, כי מדובר בפליטת פה גרידא (עמ' 3882) – טענה שאינה מקובלת עלינו, כפי שהובהר לעיל. נאשם 2 מלכתחילה כיוון והגביל את האינפורמציה שהעביר לנאשם 1 בהתאם למלאי שמצוי היה ברשותו באותה עת, תוך שאינו מגלה את מלוא הדרישה שהופנתה אליו על ידי נאשם 4. גם נאשם 4 חזר וציין בעדותו בבית המשפט, כי לו היה בידו עודף זמן היה בודק אפשרות בנייה אחרת, ולא פונה מיידית ל.ב.ע.ק. (עמ' 5115), וכי נאמר לו על ידי

יני שלוח הזמנים התקצר מאוד (עמ' 4896 לפרוטוקול), ומסר דומה העביר לנאשם 2 (עמ' 4988 לפרוטוקול). ניתן אפוא לסכם ולומר, כי לוח הזמנים הצר הכתיב למעורבים בבניית הגשר סדר עבודה לחוץ ביותר, שהתברר לאחר מכן כגורם בעל משמעות בבניית הגשר.

41. עוד יש לציין, כי הרושם המצטבר שנוצר לגבי הנאשמים כולם הינו, כי ביקשו להסיר אחריות מעליהם לקרות האסון, לא אחת על ידי הפניית האצבע המאשימה איש כלפי רעהו. הנאשמים 1, 2 ו-31 נקטו דרך של התכחשות לאימרות קודמות מסוימות, שנכללו בהודעותיהם השונות, אשר הוגשו בהסכמה, ונמצאו בעיניהם ככאלו העלולות להזיק ולפגוע בהם. גם נאשם 4 עשה במשפט תפנית משמעותית לעומת גירסתו בחקירה, שם טען כי היה מתווך בלבד. דא עקא, כפי שצוין לעיל, אין מדובר במקבץ של התבטאויות מקריות וסתמיות של הנאשמים, אלא בחקירה משטרתית ממושכת וממוקדת, שבה מסרו הנאשמים אימרות מפורטות ביותר, אם בדרך של הודעה ואם במהלך העימותים שנערכו ביניהם, כשהם מפרטים את עמדתם, חלקם ומעמדם בבניית הגשר, וכל זאת בצורה רהוטה וברורה. על-כן, כפי שקבענו לעיל, כאשר נאשם דבק בעמדתו לכל אורך החקירה, ותימוכין לעמדה זו מוצאים אנו גם בראיות נלוות (אם בצורת מסמכים שונים ואם בדפי חישוב האמורים לשקף תכנון או בסקיצות, כפי שנתפסו על ידי החוקרים והוגשו לבית משפט), הרי שינוי בעמדה, שביססוה בטיעונים לרוב במהלך החקירה, צריך שיהיה מבוסס על מסכת ראייתית מוצקה, התומכת בעמדה החדשה ומבהירה את ההיגיון והטעם העומדים מאחורי שינוי הגירסה. לא כך היו פני הדברים, כפי שסקרנו אותם לעיל, כאשר היה במכלול הראיות שהוצגו בפנינו כדי לסתור גירסאות חדשות והסברים שנכבשו ושזכרם לא בא עובר למתן העדות בבית המשפט. בכל אלו לא ניתן להתעלם מכך, כי חלק בלתי מבוטל מהניסיון שנעשה להעביר את נטל האחריות לפעולה זו או אחרת בבניית הגשר מהאחד לכתפי השני, נבע מכך, כפי שמסתבר, שקשת ההתקשרויות בין הנאשמים, בסדר שפורט לעיל, הייתה נגועה בהעברת אינפורמציה בלתי ממוקדת, מקוטעת וסותרת לעתים, לעניין האפיונים הנדרשים באותו חלק בעבודת הגשר שהיה אמור לתרום כל אחד מהנאשמים, וזאת החל מנאשם 5 בפנייתו לנאשם 4, ובהמשך בפנייתו של נאשם 4 לנאשמים 2 ו-31 ואלו, בהמשך, בפנייתם לנאשם 1. כך אירע שכל אחד מהגורמים שהיו מעורבים בהזמנת ובבניית הגשר פעל בתוך חלל ריק, וחלק מהמסרים שהועברו בין המעורבים נקלטו והובנו לעתים בצורה שונה לחלוטין מאשר המסר לו התכוונו, ומבלי שהייתה יד מכוונת ומפקחת על כל הגורמים הללו, פועל יוצא מהיעדרם של גורמים הנדסיים מתאימים ומפקחים, שהיו חיוניים לצורך הפעלת בקרה נאותה על תהליך הבנייה של הגשר.

חלק שני: הגורמים הישירים והעקיפים לקריסת הגשר

פרק א: מומחי התביעה – ועדת המשנה של ועדת דותן

1. סגן שר החינוך והתרבות פנה למחרת קריסת הגשר אל ד"ר מוני בן בסט, שעמד בראש המכון הלאומי לחקר הבנייה שליד הטכניון, וביקש אותו להצטרף לוועדה הציבורית לבדיקת כשל גשר המכביה, שבראשה עמד המהנדס (תא"ל מיל') ישי דותן (להלן – ועדת דותן). ד"ר בן בסט החליט להעמיד לרשות ועדת דותן ועדת משנה מקצועית (להלן – ועדת המשנה), שתהיה מורכבת הן מאנשי הפקולטה להנדסה אזרחית בטכניון (להלן – מומחי הטכניון) והן מנציגי לשכת המהנדסים – האגודה להנדסה אזרחית (להלן – מומחי הלשכה). ד"ר בן בסט מינה מטעם מומחי הטכניון את פרופ' יצחק שינמן, פרופ' משה עדין, פרופ' יהושע פרוסטיג וד"ר אריאל הנאור (עדות בן בסט בעמ' 1828-1873). ד"ר יואב סרנה מינה את נציגי לשכת המהנדסים, המהנדס אשר מילר והמהנדס אריה לויתן.

ד"ר בן בסט הסביר בעדותו (עמ' 1829, 1852-1853) כי פרופ' שינמן הינו מומחה בעל שם בתחום הדינמיקה של מבנים מרחביים (כדוגמת גשר המכביה); פרופ' עדין הינו מומחה לתכנון קונסטרוקציות "שדעתו מקובלת היום כמעט על כל מדינת ישראל"; פרופ' פרוסטיג הוא ראש מחלקת קונסטרוקציות במכון לחקר הבנייה, ויש לו ניסיון מעשי רב כמהנדס בניין (קונסטרוקטור) וד"ר הנאור הוא מומחה בתחום מבני פלדה. עוד יש להוסיף כי פרופ' שינמן כיהן עד לאמצע שנת 1997 כראש המכון הלאומי לחקר הבנייה, והוא משמש כיועץ הנדסי לגופים גדולים, פרטיים ואזרחיים, ועוסק בעבודת מחקר בנושא התנהגות מבנים בזמן קריסה; בעבר עבד בפיקוח על גשרים מטעם מע"צ (עמ' 1007-1008). הוא מונה להיות יושב ראש ועדת המשנה של ועדת דותן. פרופ' עדין הינו מהנדס מאז 1951, בעל ניסיון עבודה מעשית של 20 שנה, וחבר במספר רב של ועדות תקינה, כולל זו שחיברה את התקן לגשרים (2405-2407). פרופ' פרוסטיג עבד כמהנדס בכיר בתעשייה האווירית, ויש לו ניסיון רב בתחום ההנדסה האזרחית (עמ' 1879). ד"ר הנאור מתמחה במבני פלדה של שריגים מרחביים מהסוג של גשר המכביה, ופרסם כמה מדריכים לנושא (עמ' 2204-2206). המהנדס מילר הינו מהנדס ותיק ובעל שם, מהבעלים של משרד מהנדסים מהמובילים בישראל, והוא יושב ראש הוועדה לכשל מבני בלשכת המהנדסים (עמ' 2308-2310). המהנדס לויתן אף הוא מהנדס ותיק ובעל שם ובעל משרד מהנדסים מהמובילים בישראל (עמ' 2058). עם חברי ועדת המשנה לא נמנה קבלן. כפי שהסביר פרופ' שינמן, כל מה שיודע קבלן – יודע גם מהנדס, אך לא להפך (עמ' 1307-1308).

2. חברי ועדת המשנה ביקרו באתר קריסת הגשר בימים שלאחר קריסתו; בחנו את טיב הקרקע; בדקו את הריסות הגשר שקרס, כולל איכות הריטוכים, סוג הצינורות

ששימשו לבנייתו, מיקום הסמכים וטיב הביסוס ובחנו את המוצגים שהמשרה תפסה לפי הוראותיהם (ראה דוחות תפיסה ת-66/68, המוצגים ת66/א'-יב', ת67/א'-יב', ת68/א'-ג'). מוצגים אלה צולמו (תמונות ת-33/36). חוות דעתם של מומחי ועדת המשנה נכתבה, לפיכך, גם על סמך הממצאים בשטח ולאור מה שראו עיניהם, כפי שהדגיש פרופ' עדין (עמ' 2439). במובן זה, יש למומחים אלו עדיפות משמעותית על פני מומחים אחרים שהעידו בתיק זה על סמך תמונות שראו, או על סמך מימצאי ועדת המשנה. יצוין כי עד לפינוי שרידי הגשר על ידי המשרה, לאחר בדיקתו בידי מומחי ועדת המשנה, הייתה עליו שמירה של המשרה שמנעה כל גישה אליו (רפ"ק עומסי בעמ' 128, מוסרי בעמ' 394-395). חלק ממוטות הגשר נלקחו לבדיקה במכון לחקר הבנייה מאתר הקריסה או מהמשרה (ד"ר בן בסט בעמ' 1831, וד"ר הנאור בעמ' 2206), שם צולמו וצורפו לדוח הסופי שהוגש על ידי ועדת המשנה (ת69/). בנוסף הסתמכו חברי הוועדה על תמונות וסרטי וידאו שקיבלו מהמשרה (ת-28/31, ת-66/68, וקלטת וידיאו ת75/), והם גם שמעו את עדותם של הנאשמים 1-3 בוועדת דותן. לבסוף, נציין בהקשר זה כי בא"כ נאשם 1 מעלה בסיכומיו טענה סתמית, כאילו נמנעה ממרשו האפשרות לבחון את הריסות הגשר שקרס. לטענה זו אין כל בסיס, ולא שמענו מנאשם 1 כי בקשה שכזו הועלתה על ידיו, וכי מישהו דחה אותה.

3. ועדת המשנה קיבלה לידיה דיסקטים של מחשב שמסר נאשם 1 (ת70/א'-ו') ואשר הכילו, לטענתו, את השרטוטים לפיהם נבנה הגשר. ואולם מומחי הוועדה הסבירו כי לא מצאו כל צורך לבדוק את מהלכי התכנון של בר אילן, אלא שהם בדקו את הגשר שנבנה בפועל, על פי מה שמצאו בשטח, אם כי פרופ' שינמן ביקש מנאשם 1 (באישור המשרה) סקיצת מחשב המראה את הגיאומטריה של הגשר (שינמן בעמ' 1021, 1192-1190, 1215, 1287). פרופ' שינמן הדגיש כי סמך במסקנותיו רק על מה שמצא בשטח, והוסיף כי לפי בדיקתו הסקיצה ששלח לו נאשם 1 התאימה מבחינת הגיאומטריה למה שמצא בשטח (1297-1298). המהנדס לויתן עבר, אמנם לא ביסודיות, על החומר בדיסקטים של נאשם 1 (עמ' 2036, 2095), וגם פרופ' פרוסטיג פתח את הקבצים, אך החליט שלא להשתמש בהם, מתוך מגמה לבצע בדיקה עצמאית (עמ' 1896, 1957). נראה כי רק נאשם 1 יכול היה להעלות טענה כי היה מקום לבדוק את התכנון שעשה על מנת להיווכח שהביצוע לא תאם את תכניותיו; דא עקא, נאשם 1 כתב באישור שמסר לאחר שבדק את הגשר, כי הוא נבנה לפי התכניות (ת1/א').

למעשה, הוועדה שיחזרה את תכנון הגשר בהתאם למה שמצאה בשטח. איננו מוצאים פסול בשיטה זו, בהתחשב בכך שבפועל, כפי שיבואר להלן, הגשר נבנה ללא תכניות (רק על פי סקיצה של נאשם 2, שאושרה על ידי נאשם 1), וכאשר ברור שהדיסקטים של נאשם 1 מכילים הן שרטוטים שנעשו לצורך בניית הגשר והן שרטוטים שנעשו בליל האסון לאחר קריסתו, ולא ניתן לדעת בוודאות אם הייתה התערבות

חיצונית בשרטוטים המקוריים (ראה עדותו של עד ההגנה מטעם ב.ע.ק. המהנדס משה דקלו, אשר בדק את הקבצים בדיסקטים של נאשם 1, בעמ' 4251). ידוע כי הדבר הראשון שעשה נאשם 1 לאחר הקריסה הוא בדיקת אותם שרטוטים. דקלו גם העיד כי הנתונים המצויים בתדפיסי הקבצים שמסר נאשם 1 לבית המשפט (נ69) אינם תואמים את הקבצים בדיסקטים שנתפסו אצל נאשם 1 (עמ' 4247-4248). לא מיותר להזכיר בהקשר זה כי במשפט התברר שהסקיצה שמסר נאשם 1 למשטרה לא הייתה זו שלפיה נבנה הגשר בפועל (היו בה ארבע חגורות עליונות), והוא לא יכול היה לתת לכך הסבר מניח את הדעת (עמ' 2925-2928). עוד הסתבר שנאשם 1 העביר לפרופ' שינמן סקיצה ממנה עולה שהוא תכנן 3 סמכים קבועים, ו151 סמכים ניידים (שינמן בעמ' 1282-1281), בעוד שלפי טענתו במשפט הוא תכנן 18 סמכים קבועים. זאת ועוד: השאלות הנוגעות לתכנון הגשר היו שנויות במחלוקת, והוועדה לא הייתה יכולה להסתמך על גירסה זו או אחרת, או על שרטוט זה או אחר. גם אנו במהלך המשפט התקשינו לא פעם להבין בדיוק את תהליך תכנון הגשר, ועל-פי איזה תכנית או שרטוט הוא נבנה, והתברר כי לא ניתן לתת אמון לא בדברי נאשם 1, ולא בדברי נאשמים 2-3. לאור כל אלו, טוב עשו חברי ועדת המשנה שהחליטו להסתמך על מה שראו עיניהם ומה שמצאו בשטח, ולא על שרטוטים שונים ומשונים שנמצאו בדיסקטים של נאשם 1.

4. הדוח הסופי של ועדת המשנה (להלן – הדוח, או דוח הטכניון) חתום אך ורק על-ידי ארבעת מומחי הטכניון, בעוד ששני המומחים שהם נציגי לשכת המהנדסים הכינו חוות דעת קצרה משלהם (להלן – דוח הלשכה), אשר צורפה כנספח ד' לדוח ועדת המשנה ת69. הדוח הסופי הוגש למהנדס דותן ביום 19.8.1999, והוא צורף כנספח ד' לדוח שהגישה ועדת דותן. דוח ועדת דותן לא הוגש כראיה במשפט, אלא רק דוח ועדת המשנה ת69. דוח ועדת המשנה מורכב מן החלקים הבאים:

(א) תקציר שנשלח למהנדס דותן עוד ביום 7.8.1997 (להלן – התקציר), וכפי שעולה מהעדויות הוא מהווה מסמך של פשרה בין מומחי הטכניון למומחי הלשכה, באופן שכל חברי ועדת המשנה מסכימים לאמור בו (ראה סעיף 2.11 לדוח הלשכה, לויתן בעמ' 2060, הודעת לויתן במשטרה נ58, שינמן בעמ' 1310, פרוסטיג בעמ' 1950, וד"ר סרנה בעמ' 4893-4904). חשוב להדגיש כי התקציר מחזיק 3 עמודים בלבד, לעומת הדוח הסופי המשתרע על פני כ200 עמודים, ומה שחשוב יותר – התקציר הוא דוח ביניים שהוכן לפני סיום עבודתה של הוועדה; לפיכך הדגיש פרופ' עדין כי פרק המסקנות בדוח הסופי מחליף את התקציר, וככל שיש סתירה בין השניים – הדוח גובר (עמ' 2479). פרופ' שינמן ציין כי עבודת הוועדה נמשכה גם לאחר חיבור התקציר (עמ' 1243-1244).

(ב) תיאור מבנה הגשר בצירוף ציורים ותמונות; פרק המסכם את הממצאים בשטח, בצירוף תמונות (עמ' 4-30).

- א (ג) בדיקות מעבדה, הכוללות בדיקת מוט אחד שנלקח מהגשר, בדיקות קרקע, בדיקה מטלורגית של צינור שנשבר ולשוניתו, ותכתובת בנושא רגישות המחברים של ב.ע.ק. (עמ' 31-82, פרט לעמ' 38 שהוסכם כי אינו קביל).
- א (ד) אנליזת גשר המכביה, בצירוף מסקנות (עמ' 83-180 לדוח).
- א (ה) תרחישי כשל הגשר ומסקנות מומחי הטכניון לגבי גורמי הכשל (עמ' 184-178 לדוח).
- ב (ו) נוהלים לתכנון וביצוע לדעת מומחי הטכניון (עמ' 185-187).
- ב (ז) מסקנות מומחי הטכניון והמלצותיהם (עמ' 193-197).
- ב (ח) חוות דעת נציגי לשכת המהנדסים (עמ' 198-204).
- ג 5. מומחי הטכניון בוודת המשנה חילקו ביניהם את העבודה בהתאם לתחומי התמחותם, אם כי כולם העידו שהדוח הסופי שהוגש הינו פרי של דיונים ביניהם והתייעצות משותפת, וכל הארבעה מאמצים את האמור בדוח (שינמן בעמ' 1128, 1150, עדין בעמ' 2423-2427, פרוסטיג בעמ' 1882 והנאור בעמ' 2243). חלקי הדוח נכתבו כדלקמן:
- ד (א) פרופ' פרוסטיג כתב את תיאור מבנה הגשר (עדותו בעמ' 1882).
- ד (ב) ד"ר הנאור כתב את פרק המימצאים, היה אחראי על בדיקות המעבדה, וצירף תכתובת שלו עם ב.ע.ק. בנושא המחבר (עמ' 2214-2215, 2232-2234). יצוין כי בדיקות הקרקע בוצעו על ידי ד"ר יאן גורצקי (עדותו בעמ' 2038-2056), ובדיקות מטלורגיות בוצעו על ידי ד"ר אולגה בוטשטיין (עדותה בעמ' 2527-2533).
- ה (ג) פרופ' שינמן כתב את הפרק המתייחס לאנליזת גשר המכביה יחד עם פרופ' פרוסטיג ופרופ' עדין (שינמן בעמ' 1021-1022, פרוסטיג בעמ' 1890 ועדין בעמ' 2422).
- ה (ד) הפרק העוסק בתרחישי הכשל וגורמיו נכתב במשותף על ידי ארבעת המומחים (שינמן בעמ' 1070, פרוסטיג עמ' 1892-1894, עדין בעמ' 2424 והנאור בעמ' 2243).
- ז

(ה) פרק הנוהלים נכתב על ידי פרופ' פרוסטיג, בהתייעצות עם פרופ' עדין (עמ' 1897), והוא מבוסס גם על הנוהלים המפורטים בחוות דעת נציגי לשכת המהנדסים בוועדת המשנה. פרופ' עדין ופרופ' פרוסטיג אמרו כי פרק הנוהלים של נציגי הלשכה מקובל על מומחי הטכניון (עמ' 1897, 2427). כך גם העידו המהנדסים לויתן ומילר כי פרק הנוהלים של מומחי הטכניון מקובל עליהם (עמ' 2199, 2396).

...המשך בחלק 2.

נויקין – אחריות – מהנדס ;

עונשין – מחשבה פלילית – רשלנות ; עבירות – גרימת מוות ברשלנות ; חוק רישום קבלנים ;

תכנון ובניה – עבירות – בנייה ללא היתר

הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו - הקש כאן